שו״ת · אחרונים

אבני אפוד על אהע מילואים

רבי דוד פיפאנו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבני אפוד על אהע מילואים

רבי דוד פיפאנו

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבני-אפוד-על-אהע-מילואים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

אה"ע 5
סימן א 5
סימן ב 6
סימן ג 6
סימן ד 6
סימן ה 7
סימן ט 8
סימן יא 8
סימן יג 8
סימן טו 11
סימן טז 11
סימן כ 32
סימן כג 32
סימן כו 32
סימן כז 33
סימן כח 33
סימן לא 34
סימן לב 34
סימן לו 34
סימן מ 34
סימן מב 34
סימן מג 39
סימן מד 40
סימן מה 40
סימן מו 40
סימן מז 40
סימן מט 40
סימן נ 40
סימן נא 42
סימן נג 47
סימן נח 47
סימן סא 47
סימן סב 47
סימן סג 48
סימן סד 49
סימן סו 49
סימן ע 51
סימן עא 51
סימן עז 53
סימן עט 54
סימן פב 54
סימן קיג 55
סימן קטו 56
סימן קיח 56
סימן קיט 57
סימן קכ 57
סימן קכג 57
סימן קכה 58
סימן קכו 58
סימן קכט 58
סימן קמ 58
סימן קמג 66
סימן קמז 66
סימן קמח 67
סימן קנד 67
סימן קנה 69
סימן קנז 70
סימן קנט 70
סימן קסג 71
סימן קסו 74
סימן קע 74
סימן קעז 74

סימן קעח 74

אה"ע

סימן א

א לפנים אות א' שיטה ז'. בסי' קי"ג ובסי' ח"ן ועיין מה שרשמתי שם ובהשמטות שם שיטה ך'. הנז' - שו"ר בס' רוח חיים סי' זה מ"ש בזה: ב ס"ג ש"ע אבל קודם י"ג לא ישא וכו' ע' כנ"הג הג"הט סק"ז יד"א הג"הט סק"ח והגה"בי סק"ב ומ"ש אני הדל לקמן סי' מ"ג:

ג לפנים סוף אות ו'. מ"ש בזה וע"ע בס' מפי אהרן הנד"מ בסי' ב"ך דק"ט ע"א מ"ש בע"ז ובפוס' שציין:

ד לפנים אות י"א שיטה ה'. יעו"ש - ובחלק הכללים מע' וי"ו אות יו"ד:

ה ס"ח ש"ע וי"א שאפי' אם יש לו בנים ימכר ס"ת וכו', ע' בשאלתות רב אחאי גאון סדר נח סי' ה' דקאי בסברא זאת ומן התימא על הר"אש שלא הזכירו:

ו לפנים אות כ"ז ע"ב שיטה ב. סו"סי ל"ב - וכ"כ מר בריה דה' שבט בנימן סי' ש' דקל"ד ע"ג וע"ע לו שם בסי' רס"ט:

ז לפנים אות כ"ט שיטה ג. ול"ב ועיין עוד בני אברהם סי' נ"ב: ח היכא דכתוב בכתובה שלא ישא אשה אחרת עליה כי אם ברשות ב"ד דנסתפק מוהריב"ל אי מהני רשותה בלתי רשות ב"ד דלא נתברר לו המנהג. ע' כנ"הג הגה"בי ס"ק י"ז וס"ו שכתב דהמנהג פשוט דרשותה לבד סגי ומעשים בכל יום עבדי הכי וע"ע לו בס"ק ס"ח, וה' בני אברהם בסי' כ"ב צעק עליו מרה דמאחר דכל הרבנים כתבו דהיכא דתלה הדבר ברשות ב"ד דרשותה לא מהני ואין גם אחד שיתיר מאין נתפשט זה המנהג מה גם שהפ"מ שהוא מארי דאתרא קושטא כתב לאסר ולא הזכיר מזה המנהג וכו' איך שיהיה הלב נוקף לסמך על מנהג זה עי"ד:

ט לפנים אות ל"ג שיטה ל"ח - בדבריו היטב - וע"ע לה' פמ"א ח"ב סי' מ' מה שנדרש בדברי הרשב"א הנז' ויישב ולא זכר שר תשו' מוהרימ"ט הנז':

י לפנים סוף אות מ"ז. וע"ע שדי חמד חלק הכללים מע' האלף אות הפוסקים שרמז בענין זה דהמרת דת, ועוד לו בקונט' פאת השדה לחלק הכללים מער' האלף סי' ל"ז דל"ג, ד"ה ועל מה שהאריך עוד בזה לומר דמשום חשש המרת דת אין להתיר לעשות איסור בקו"ע י"ש:

י"א אשה שנסמית משתי עיניה לגמרי, ע' כנ"הג הגה"בי סק"ב שנחלקו בזה ה' המבי"ט בח"ב סי' נ"א עם מוהרא"ג לענין התרה דלס' מוהר"א גאליקו אפי' התרה לא בעייא וע'

בס' מכתם לדוד סי' ט' שעמד ע"ז והכריע כמוהר"א גאליקו אך לענין דינא קשה הדבר להתיר לכתחי' בלתי התרה:

סימן ב

א סעי' י"א ש"ע לא ישא אדם אשה וכו' עוברים ושבים אין להתיר להם לכנס זה את זה אא"כ יש בידם עדוייות ברורות ושמעתי וראיתי מתרעמים על הרר"פ שהתיר לאשכנזי לעשות חופה ונישואין עם אשכנזית בלתי עדוייות שהיא אינה נשואה והוא אינו נשוי וכן אנשים אין בפיהם נכונה לומר פנויים אנחנו ונמצאו נשואים וכ"כ ה' מהטוב ושמעתי שהרב גראצייאני ושאר ישיבות רבני מודינא לא אבו בנישואין אלו מב' טעמים א' שלא היה בידם עדות וראיה ברורה שלא יהיו אסורין זה עם זה מחמת קורבה ושיהיה הוא פנוי והיא פנוייה וכו' אמנם כתב הר"ן פ"ב דכתובות שמשיאין אשה בכל מקום אע"פ שאין מכירין אותו ומחזיקין אותו בחזקת ישראל כשר ע"כ ה' פחד יצחק מע' החלף ע' אורחים, וע' כיוצא בזה בס' כס"א סי' זה או"ב ומה שרמזתי לפנים ובס' זכרינו לחיים ח"ב דג"ן או"ד:

סימן ג

א אס"ד ש"ע אפי' באו שנים וכו' הרי אלו נאמנין, ע' מחזה אברהם סי' טו"ב:

סימן ד

א ס"א ש"ע גר עמוני שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה ע' ב"ח מה שכתב דל"ד לגוי ועבד הבא על בת ישראל דהבת פגומה לכהונה דש"ה שאין קידושין תופסין בהן והושג מה' ב"ש סק"ד. וע' חסדי דוד בביאורו על התוס' דיבמות בדקכ"ב ע"ד דיצא לישע ה' ב"ח ז"ל:

ב סי"ד בהגה אשה שנתעברה מבעלה סוף סיון וכו' שהחדשים גורמים וכו'. ע' מה שהאריך ופלפל בזה ה' חקרי לב חא"ה סי' פ"א. ברכות מים דקמ"ג שמחת יו"ט סי' י"א ד"מ:

ג סי"ט ש"ע ופגום לכהונה ע' חסדי דוד בביאורו ליבמות דקכ"ב ע"ד: ד ישראל ערל שלא רצה אביו למולו והוא נתגדל ואינו רוצה למול עצמו עם שמותר לבא בקהל דאינו אלא מומר לדבר אחד עכ"ז אינו ראוי להתיר לו לכתחי' לישא אשה ישראלית משום גדר וסייג, תעלומות לב ח"ג סי' נ"ו: ה לפנים סוף אות ט"ז דספק ממזר מ"הת מותר רק חכמים אסרוה. איסור ספק ממזר אי הוי כודאי איסור דרבנן או הוי האיסור מחמת ספק ונ"מ בהצטרף אליו ספק אחר אי חשבינן לספקא קמא בהדיה. נחלקו בזה רבני זמננו האחרונים דמוהרי"ץ אבואלאפיא ז"ל סבר דבהצטרף אליו עוד ספק אחר עבדינן ס"ס

עם ספקא קמא, אך ה' מוהר"א אלחאדיף ז"ל סבר דספק ממזר הוי כודאי איסור דרבנן וצריך ספק ספקא מלבד הספק ממזר, ע' בס' מפי אהרן הנד"מ בא"הע בסי' כ"א דק"ב. ו סכ"ו ש"ע אם אינו מודה שהוא בנו ודברי מור"ם בהגה ע' ח"מ וב"ש, וע' מה שהאריכו בזה רבני איטאלייא הו"ד בס' פחד"י מע' האלף ע' אונס נותן וכו'. שמש צדקה חח"המ סי' ל"ח ומה שארמז בקונט' זה לקמן סי' ע"א:

ז סל"ז בהגה הקראים אסור להתחתן בהם וכו', עכנ"הג הגה"בי ס"ק כ"ו שהביא מחלוקת בזה ושיש הרבה מן הפוס' המתירין וע' יד"א ס"ק כ"ד, פתחי תשובה ס"ק מ"ה, וע' שדי חמד בקונטריס פאת השדה כללים מע' הבית אות ל"ד ומע' אישות סי' ל"ז מה שהאריך הרחיב בפרט זה והביא אמבוהא דספרי דיתבין ועסקין על פתגם דנא ואסו"ד כתב דאף להמתירין אינו אלא כשנתגיירו וקבלו עליהם לשמר ולעשות את כל דברי התורה שבע"פ הא לאו הכי אין מקבלין אותן אפי' אם יש חשש המרת דת יע"ש ושוב נדפס ס' מפי אהרן להרב מוה"רא אלחאדיף ז"ל ראש על ארץ טב"ת ושם בסי' כ"א וכ"ב באה תשובה ארוכה מארש' על פתגם דנא דהרב מוהרי"ץ אבואלאפייא והרב מוהר"א חזן ז"ל התירו והרב המחבר ז"ל ולהבדיל בין החיים מוהר"ש אלפאנדארי יצ"ו ראש על ארץ דמשק אסרו והפילו ארצה כל ראייותיהם ושמה הובאה הסכמת רבני ירוש' תובב"א לקדושים אשר בארץ ומהחיים אשר הן חיים עדנה שהסכימו לאסר, ואם נודע בודאי דהיא האשה היתה נשואה לאחד מבעלי מקרא בקידושין כדמ"וי אפינו נתגרשה ממנו מהם ומהמונם לכ"ע היא אסורה ואפילו נשאת תצא ובזה הודו גם הרבנים הנז' יעוש"ב:

סימן ה

ס"ב ש"ע אם נשתייר ממנה כחוט השערה מוקף לכל הגיד כשר, ע' יד"א גה"בי סק"ג מ"ש משם מוהרש"ו דאם ניקב למטה מהעטרה לצד הקרקע לא איכפת לן מיניה אפילו שנסתם הנקב האמתי ומשתין דרך שם קלקלתו תקנתו דאילו היו לו ב' נקבים גברא בתרי רישי לא חיי והיינו צריכין לחפש אחר נקב החדש אמנם עתה בהיות שאין לו אלא נקב אחד אמרינן כל אותו הבשר העודף כמאן דליתיה עש"ב. וה' בני אברהם בסי' י"ב חלק עניו וכתב דדבריו תמוהין דכל שהוא למטה מהעטרה לצד הארץ אע"ג שמשתין גם דרך הנקב החדש לית לן בה כיון שהגיד קיים וכבר יצא הזרע או השתן מהגיד בחוזק ואף מוהרש"ו לא אמרו אלא בדרך איפשר יעו"ש:

ב לפנים סוף אות יו"ד:

סי' י"ח ועיין לקמן סי' ס"ח ס"ז מה שרמזתי שם:

סימן ט

א ס"א בהגה י"א מיתה דוקא וכן עיקר, ע"כ לא הכריע הרמ"א להקל אלא דוקא בגירושין משום דבלא"ה ליכא סכנתא משא"כ בהרג את עצמו ומת גם הרמ"א מודה דיש לחוש לסכנתא לשיטת רש"י, ודלא כס' עצי ארזים שמצדד להקל גם לדעת רש"י בנפל ומת או בנהרג רק אחד מהם דלדעתו צריך שיהיה מיתת שניהם שוים, ה' שבט סופר הנד"מ ממש בחא"הע סי' ד' ולכן העלה להחמיר לאשה שמתו לה ג' בעלים האחד זקן ושבע ימים וא' מהם איבד עצמו לדעת בתפיסה וא' על ידי מקרה לא טהור יעו"ש:

סימן יא

א לפנים סוף אות ח"י. ובכתובה י"ש - ואחז"ר ראיתי להכנ"הג לקמן סי' קמ"ג הג"הט ס"ק פ"ח שהעתיק תשובה זאת והיא מוצאת בח"א סי' רפ"ו:

סימן יג

א סי"א בהגה וי"א דלכתחילה יחוש אפי' לחדש העיבור ע' פ"ת סקט"ו מה שהביא משם הנו"בי דאם כבר גמלתו זה זמן רב ואין להתינוק שוב שום סיבה עם המתנת החדש גם הוא זיל מודה שמותרת להנשא ע"ע. וכרגע נראה לי ס' חקר הלכה וע' שם חקירה א' אות לב דעמד בזה והביא משם חידושי אנשי השם בהג"מר דקידושין משם הר"ר יצחק בר חיים שכ"כ והקשה על דבריו שא"א לומר כן בדעת מוהר"ם והצ"ע לדינא יעו"ש:

ב שם בהגה ויש מקלין במזנה. ע' חקר הלכה שם בסי' א' כמה ארכן הוא בענין זה ובגרושה מינקת שהתיר הר"ש הזקן ופנאי לא היה לי לעמד ע"ד קחהו וע"ד שים עליו:

ב עובדא אתא קמן באשה שקודם מות בעלה כמו עשר ימים גמלה את הילד ובשעת מיתת בעלה לא היה תינוק יונק משדי אמו ולא מאשה אחרת הן עתה אחר עבר ששה חדשים ממיתת בעלה רוצה להנשא ושאלה אשה אי מותרת (לפנים אות כ"ח רמזתי ענין זה אך כיון שהוא לענין מעשה מוכרח אני להרחיב הדברים). ולפום ריהטא יראה דלכ"ע יש להתיר ודינה מפורשת במאי דקמן בש"ע וכן אם גמלתו בחיי בעלה או שאינה חולבת לעולם וכו' או שנתנה בנה למנקת ג"ח קודם מיתת בעלה והיא לא הניקה כלל תוך הג"ח מותרת להנשא. מבואר דלא הצריכו ג"ח קודם מיתת בעלה כי אם לחלוקה דנתנה בנה למנקת אבל לא לחלוקת גמלתו בחיי בעלה. והם ב' חלוקות נפרדות החלוקה הא' דגמלתו היא מוצאת מדברי הר"אש בפסקיו והובא בב"י ונ"ט דלשון תז"ל הוא מנקת שמת בעלה שהיתה מנקת בשעת מיתת בעלה. והחלוקה השנית יסודתה מתשו' הגאונים שהביא הר"אש בתשו' כ"נד היפך דעתו שהוא רצה לאסר בדין זה והתם הצריכו ג"ח קודם והוא ברור לחלק ביניהם דבשלמא היכא דגמלתו דאסח

דעתה שהתינוק לא יינק עוד התם לא בעינן ג"ח דאפי' יום או יומים או חמש ימים סגי כיון דבשעת מיתה אין לה שם מינקת דאין כאן לא תינוק היונק ולא אשה מינקת אבל היכא דנתנתו למנקת אסח דעתה שהתינוק לא יינק עוד אע"פ שהיא לא הניקה אותו כלל מ"מ כל עת שעדיין חלבה בין שדיה אם יהיה האופן שלא תמצא מי שתניק לתינוק תעשה כל המועיל להניקו ע"י מינקת אחרת וכמו שבא הדבר מפורש להר"אש בתשו' או תניקהו היא בעצמה כיון שהיונק לא שפסק הרגילות שלו ובשעת מיתת הבעל שם מינקת עליה ולכן בעינן ג"ח קודם. ומצאתי הדבר מפורש בהרב הלבוש שכתב וז"ל וכן אם גמלתו בחיי בעלה וכו' או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לה מינקת אפי' יום אחד בחיי בעלה אינה צריכה להמתין דכל אלה לא מקרייא מינקת חברו וכו' אבל אם לא פסק חלבה בחיי בעלה אלא היא בעצמה פרשה מלהניקהו בחיי בעלה ונתנתו למינקת אם נתנתו ג"ח קודם מיתת בעלה וכו' מותרת לינשא וכו' דקים להו לחז"ל דכשפסקה מלהניק לא ישוב לה החלב אפי' אם תרצה לחזר ולהניקו ואינה נקראת מנקת חברו אבל תוך ג"ח איפשר שתחזר לה החלב ותוכל לחזר ולהניקו והוייא עדיין מנ"ח. א"ד ז"ל מבואר בדבריו החילוק שחילקתי:

האמנם ראיתי להכנ"הנ בהגה"בי ס"ק מ"ג שהביא משם מוה"רי וייל בסי' ק"ב שכתב דאין חילוק בין פרשה מלהניקו ב' חדשים בחיי הבעל ועדיין התינוק יונק לגמלתו בחיי הבעל ב' חדשים עכ"ד. הרי לך תנא פלגאה לכל מ"ש ואין הספר בידי לראות הדברים בשרשן ואף גם זאת ראיתי בתשו' מוהר"ם איסארלאן בסי' קי"ג שנשאל על מי שגירש אשתו תוך ימי ההנקה אך היא גמלתו קודם הגירושין ג"ח ונחלקו החכמים בהיתרה מקצתם רצו להתירה להנשא וראייתם ממ"ש הפוס' אם גמלה בנה קודם מיתת בעלה ואח"ך מת בעלה מותרת לינשא מיד אחר ג"ח וה"ה אה גמלתו ג"ח קודם הגירושין דמיתה וגירושין שוין וכו' ומקצת חכמים אסרוה לינשא אף אם גמלתו ג"ח קודם הגירושין דדוקא גבי מיתת הבעל לא שייך לאיערומי כי המיתה בידי שמים ולכן קבעו הגאונים זמן קודם המיתה דסתמא דמילתא ג"ח קודם מיתתו לא היתה יודעת שימות ואפ"ה גמלה את בנה אבל פחות מכן לא יועיל מה שגמלה את בנה דחיישינן לערמה כשתראה שבעלה נוטה למות תגמל בנה בעודו אביו חי גבי גירושין חיישי' לערמה אף אם גמלתו ג"ח קודם הגירושין וכו' וכיון דלפעמים יש ערמה אף בלא ערמה לא יועיל וכו' ע"כ מבואר דמקצת הרבנים האוסרים הבינו דאין להתיר כ"א כשגמלתו ג"ח קודם המיתה וגם הרבנים המתירים לא חלקו עליהם כי אם דמיתה וגירושין שוין אבל לא בא בפיהם לומר דכיון דלא מחלקינן ב'. גירושין למיתה תסגי לן במעט קט קודם המיתה או

הגירושין רק נקטו בלשונם ג"ח קודם הגירושין גם מור"ע ז"ל בתשו' סי' קכ"א דהסכים כדעת המתי' דאין לחלק בין מיתה לגירושין וסמך עצמו אדברי הר"אש בפסקיו הנ"ל שכתב דלשון מינקת חברו משמע דוקא שהיתה מניקתו אבל לא שגמלתו ושמילתא פסיקתא קתני בין במיתה בין בגירושין וכו' עי"ד לא גילה לנו דלפ"ז לא בעינן ג"ח אלא אפי' יום אחד וכמו שביאר לנו הדין תלמידו הרב הלבוש וכנז' הגם שעל מור"ם יש להשיב דדבר על המעשה שכך היה שגמלתו ג"ח קודם וה"ה פחות מזה ולא בא אלא להשמיענו דמיתה וגירושין שוין. מ"מ בדברי שתי כתות הרבנים האוסרים והמתי' מבואר דהבינו דגם בזה צריך ג"ח קודם מיתה היפך מאי דאמרן. וע' להרב שדי חמד בחלק אסיפת דינים מע' אישות סי' ג' או"ח שהבין כמ"ש אני עני בדברי מרן והפוס' דבגמלתו לא בעינן ג"ח קודם אלא דוקא בנתנה בנה למנקת ובעבור שלא היו תשו' מור"ם מצויין אצלו רק לפי מה שהעתיקו האחרונים דבריו נדחק לומר דגמלתו דנקט לאו דוקא אלא מה שנתנתו למנקת אחרת ק"ל כלשון מושאל גמלתו גם הצ"ע דברי הכנ"הג בהגה"בי ס"ק מ"ח דנראה מדבריו דדא ודא חדא היא עי"ש וטעמו ונימוקו עמו דדברי הכנ"הג אין להם מובן במה שהמציא מחלוקת חדש בין הריב"ש למורים ז"ל לחלק בין גרושה לאלמנה דבגרושה יש להקל מה שאין כן האמת דמוהר"ם באותה תשובה כריז ותני דאין חילוק בזה בין מיתה לגירושי' ובטלה מחלוקת. ואעיקרא אין הנדונות שוין דהריב"ש מירי בנתנה בנה למינקת דהוא נדון הגאונים והר"אש אסר ומורים מירי בגמלתו קודם מיתה דהוא היתרו של הר"אש ואין ספק דהכנ"הג לא ראה התשובה במקומה רק לפי מה שהעתיק ה' פנ"ח וק"ל ומ"מ אנן בדידן דהמחלוקת הוא ערוך לפנינו יש לעמד היכי דיינינן ליה להך דינא:

ולדידי חזי לי לדון להקל מתרי טעמי חדא דלו יהיה מחלוקת הלא כל דאיכא פלוגתא דרבוואתא בהך דינא אזלינן לקולא וכמ"ש הרב"י וכמ"ש לפנים באות ל"ה, ותו דמבואר בדברי מרן דלדעתו דכל שגמלתו בחיי בעלה מותרת להנשא ולא קצב זמן ביום הגמל אותו ומשמע אפילו יום אחד וכדברי הרב הלבוש, ואנן בדידן קבלנו הוראות מרן ז"ל בין להקל בין להחמיר:

אחר הדברים האלה נשאתי עיני במ"ש לפנים אות כ"ח ואשא עיני בס' עבודת השם א"הע סי' ו' אשר רמזתי שם וראיתי אני בדפ"א שהביא תשו' כ"י לאחד קדוש מדבר הוא הרב מוהר"ר יוסף בן אדון ז"ל (אחד מחכמי שלוניקי המפורסמים מאה שנה קודם) שנשאל באשה מינקת שנתגרשה מבעלה אך ט"ו יום קודם הגירושי' גמלתו ונסתפקו חכמי הדור אם יכולה להנשא והוא היחל בדין זה דגמלתו קודם מיתה וחילק ידע בין

זה לנתנה בנה למינקת כמ"ש והרב המחבר כתב ע"ד דהם דברים אמתיים ותמה על תשו' מוהרי"ו הנז' ועל תשו' מור"ם דסי' קכ"א. ושוב הביא משם הרב הפוס' הנז' דהפך הקערה על פיה דס' הסמ"ג בשם גאון ודברי הר"ן שמביא הרב"י והריב"ש סי' י"ב וקס"ג הוא דבעינן ג"ח אחר מות בעלה ולא נשאר מי שיכבר להתיר רק הרא"ש בפסקיו והרי בתשו' בא הדבר מפורש דבעינן ג"ח לפחות וזה יהיה בפסקיו וכו' והעלה דבין באלמנה בין בגרושה צריך ג"ח קודם וכו' עי"ד. ובצדק התלונן עליו ה' עבודת השם שכל דבריו אינם מובנים אהמ"ר ולענין מעשה נראה לי ברור להתיר מאחר דה' הלבוש והרב"ח והב"ש וגובה להם מרן בש"ע פסקו להתיר ובפרט דהוי ס"דר וכנז'. ובהגהותי לס' עבודת השם שם ד"ס ע"א הנה הבאתי משם הגאון שואל ומשיב במ"ת ח"ג סי' ל' דהתיר גם בגרושה היכא דגמלתו מקודם אף פחות מג"ח בהצטרפות דעת הרשב"א דמקל באינו מכירה עי"ד והגאון בס' חקר הלכה בסי' א' אות ט' כתב דראוי לסמך בגרושה שנתנה בנה למנקת קודם שנתגרשה בהסכמת גדולי הדור יעו"ש:

סימן טו

א לפנים אות ה' שיטה ג'. סק"ך - וע' שיורי טהרה למוהר"א הכהן ז"ל מע' האלף אות ס"ז פ"ז שערך המחלוקת:

סימן טז

א ס"א ש"ע א"א בכלל עריות ואין קידושין תופסין בה. דוקא קידושין לחודייהו אבל האשה שהלכה ונשאת לאחר במזיד בעודה תחת בעלה הראשון, והודע אליו דהיא נשואה אע"ג דדינא הוא דאסורה לשניהם מדינא דאסורה לבעל ואסו' לבועל עכ"ז צריכה גט גם מהב' אע"ג דאין קידושין תופסין בה ואף אם שהתה עם הב' זמן הרבה אחר שגרשה הראשון, וזה מבואר בסוגייא יבמות דפ"ט דגבי מתני' דהאשה שהלך בעלה למד"הי ובאו וא"ל מת בעליך ונשאת ואח"ך בא בעלה דתצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה חילקו בש"ס בין נשאת לנתקדשה ואמרו דניסת דעבדא איסורה קנסוה רבנן להצריכה גט דיאמרו העולם גירש זה ונשא זה ונמצא א"א יוצאה בלא גט ולא רצו להתירה משום נישואי טעות אבל נתקדשה לחוד דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן למיחש דיאמרו גירש זה רק אמרינן דקידושי טעות הוו ויעו' בהרי"ף והר"אש ולהרמב"ם בפי"המ ולה' המאירי שם דנחלקו אי בעינן תרי טעמי מ"מ לדברי כולם בעיא גט מהב' וה"ה ה"ן אין לחלק דהתם שאני דהוי כמו שוגגת דבהיתר עשאו בפסקיו. משא"כ הכא דשניהם לדבר עברה נתכונו והוא זינות בעלמא דאדרבה מהך טעמא גופה הו"ל למימר דלא נקנסיה ועכ"ז בעבור דלא דייקא ואינסיבא הצריכוה גט כ"ש היכא דהיתה מזידה

וכ"כ להדייא הרשב"א בתשו' הביאה מ' ב"י כוף הסימן בתשו' המתחלת רחל באה ואמרה פנויה אני וכו' י"ש וכל זה הוא פשוט:

ברם מאי דאיכא למבעי הוא אי מה שצריכה גט מהב' הוא מדאורייתא או מדרבנן. והנה כל היכא דהפרישום טרם גירושי הראשון אז פשיטא ודאי דמה שצריכה גט מהב' אינו אלא מדרבנן כיון דאעיקרא הביאה אינו אלא זינות בעלמא ועיקר החשש הוא מדרבנן דקנסוה וחשו שלא יאמרו א"א יוצאה בלי גירושין. אך כל ששהתה עמו ימים אחדים אחר גירושי הראשון התם יש להסתפק דאיפשר דצריכה גט מהב' מ"הת על הביאות שבא עליה אחר שהיתה פנויה מהראשון. ולכאורה מדברי הרשב"א באותה תשובה נראה כצד זה האחרון שכתב וז"ל ולא עוד אלא שחמורה היא מאשה שהלך בעלה למדיה"י ועמדה ונשאת דא"ק גט אלא מהקנס אבל כאן צריכה גט מהספק דכיון שידע זה הב' שנתקדשה כבר לראובן וראה הגט בידה שגרשה ר' נודע הוא שאין קידושין תופסין בא"א וגמר ובעל אחר גירושי הא' לשם קידושין וכדאמרינן בהמקדש את הקטנה וכו' ובודאי אע"פ שאסורה לו מונטמאה ונטמאה מ"מ קידושין תופסין מ"הת הילכך אינה יוצאה בלא גט מהספק הזה וכו' את"ד. וה"ה הכא נאמר דאם כבר גרשה הראשון ועדיין היא שוכבת בחיקו של ב', דלא הספיקו להוציאה מתחת ידו בכה"ג איכא למימר דבעייא גט מהב' דחיישינן הך חששא גופה דכיון דראה בעלה הב' שנתגרשה מהראשון גמר ובעל לשם קידושין דהשתא קידושין תופסין בה מיהת וא"כ צריכה גט מיהת מספק:

אך כל היד המרבה לבדק, ידו תיסד אר"ש דרב המרחק ביניהם. דהנה טעמו של הרשב"א הוא משום דחזקה אין אדם עושה בעילתו בע"ז וכמו שאתה תראה בדברי הרשב"א דמדמי ליה למגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק א' דצריכה ממנו גט ב' והתם טעמא הוי משום דאין אדם עושה בב"ז ובכן בשלמא בנדון הרשב"א דלא ראינו להמקדש שבקש לעשות איסור דכשנשאה הוא לא ידע שהיתה נשואה לאחר רק הקיפה אליו הידיעה לאח"ך בכה"ג איכא למימר דכשידע אח"ך שהיתה נשואה ונתגרשה דעתו לקדשה בביאה זו דאין אדם עושה בב"ז אבל במאי דאנן קיימין דכבר הוחזק זה הבעל לפנינו לרועה זונות שנשאה בעודה א"א אלא דאח"ך נתגרשה מה לנו לומר דעתה בא עליה לשם קידושין מי הוציאו מחזקתו דראינוהו עד עתה צמא למים גנובים ואה"ן אם יהיה האופן דהאשה הלכה למקו"א: ולא ידע הבעל שהיא א"א ואח"ך נתגלה לו ונתגרשה. מהראשון ושהתה עם הב' דבר זה דמי לתשו' הרשב"א הלזו אבל כל שהוא ג"ך ידע בדבר ועכ"ז ראה והתקן עצמו לאיסור אע"פ שעתה אין כאן איסור א"א אין לנו להחזיקו לאיש טוב שרצה לבעל בתו' קידושין: וזה הדבר אשר בא מפורש במור"ם לקמן סי' ל"ג דל"א

חזקה אין אדם עושה בב"ז אלא דוקא במי שלא הוחזק בזנות אבל אם כבר הוחזק לזנות לא חיישינן דבעל לשם קידושין והנה מתשו' ת"הד סי' ר"ט וכ"כ הרב"י בסי' קמ"ט משם תשו' הריב"ש סי' ו' וז"ל אפי' להגאונים שסוברין דבסתם אמרינן לשם קידושין בעל בנדון זה לא בעל לשם קידושי' דכיון שהתחילה בנישו' כתובות העכו"ם הרי הוא כאילו פירשו שאין דעתם לקידושין כדמ"וי וכו' א"כ אינה כנשואה וכו' ויותר מפורש כתבו הרדב"ז בחדשות ח"א סי' שניא דמי שהוא פרוץ בעריות ורגיל לבא ביאות אורות כיון דלא קפיד בהכי לח בעל לשם קידושין אלא לשם זנות בעלמא ע"כ ויעו' בס' קהלת יעקב דקפ"ה ע"נ:

וכי תאמר בלבבך הלא בנדון הרשב"א ג"ך איכא איסור, דונטמאה ונטמאה וכמ"ש להדייא הרשב"א ועכ"ז לא מחזיקינן ליה לרשע ואמרינן דכונתו לבעל לשם קידושין הא ודאי בורכא היא דלא דמו האיסורין אהדדי וידיעות מחלקות דאיסור זה דאסורה לבעל ואסו' לבועל לאו כ"ע ידעי ליה ואינהו סברי דציווי זה בא לבעלה שלא יוכל לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה עם אחר ומה גם היכא דהבועל לא ידע שהיא נשואה וסברי דג"ש דונטמרה אתי לזנה עמה במזיד לא היכא דלא היה כונתו מעולם לזנות עמה וכנדון הרשב"א אבל איסור א"א מי לא יודע דכל שהיא א"ח אינה יכולה להזדוג עם שום אדם והלך זה ונשאה ולא חש על האיסור בכה"ג ל"א דלשם קידושי' בעל והרי זו כההיא שכתב הרדב"ז שם דהמתיחד עם גרושתו והיא בנדתה אינה צריכה גט דממ"ן אם הוא זהיר בנדתה הרי לא בעל ואם אינו זהיר בנדה כיון דלא חיישי לאיסור כרת לא חיישי לבעילת זונות ולא בעל לשם קידושין עי"ד והמשנ"ל בפיו"ד מה"ג דין י"ח כתב דדבריו נכונים. אשר ע"פ חילוקנו זה בין היכא דהאיסור נודע ומפורסם להיכא דהאיסור אינו מפורסם לכל סלקן ואתיין דברי הרדב"ז עם תשו' הרשב"א במאמר אחד ורעי"ן באחו"ה. ולאפוקי מהגאון אבני מילואים שה"ד ה' פ"ת לקמן סי' קמ"ט ס"ב שכתב דמדברי הרשב"א בתשו' זו מבואר דחולק אהרדב"ז עי"ד ואהמ"ר כרוב גדלו רצה לחלק עלינו את השוין מאחר דגבה טורא ביניייהו דנדון הרדב"ז קאי באיסור נדה דכל העולם יודעין שאסור לשכב עם הנדה ובא זה ושכב עמה היאך נאמר דאינו עושה בעילתו ב"ז אבל בנדון הרשב"א דהבועל חף מפשע דהוא לא ידע כי לא היתה פנויה ודאיכא בזה איסור דונטמאה ונטמאה וכנז' אין כאן חזקת רשע וכנז' ויעו' בכנ"הג סי' קמ"ט. הג"הט סק"ב דחילק ידע בין איסור שהכל מכירין בו לאיסור שאינו ידוע לכל עי"ד:

והנה בכתובות פ' המדיר על מחלוקת רב ושמואל שהביא הרי"ף בקדשה על תנאי וכנסה סתם שכתב הרשב"א דלענין גט אמרינן דבעייא גט משום דאין אדם עושה בעילתו ב"ז

ובעל לשם קידושין אע"פ שיש עליו נדרים ולענין כתובה תצא שלא בכתובה כתב הר"ן אחר הביאו דברי הרשב"א וז"ל וכ"ת היכי מסקינן דטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בב"ז והא כיון דאין לה כתיבה ב"ז הוייא וכדארי' בפ' אע"פ דנ"ד י"ל דהכא ל"ד בעילת זינות אלא לומר שאין אדם עושה בכונתו ב"ז. ולי נראה אי אמרינן דבעל לשה קידושין אין צורך לכך דכי אמרינן דכל הפוחת לבתו' מר' ולאלמנה מק' ה"ז בעילת זנות היינו בבא עליה לאחר שכנסה בלא כתובה אבל זה אי קידושיו הראשונים אינן קידושין עכשיו מקדש בביאה ולא שמענו במקדש בביאה ש היה בב"ז וכו' עי"ד באורך ולדידי חזי לי דכונת הר"ן כתירוצו לדעת הרשב"א הוא מה ששיערנו כדעתו וכונתו דאע"ג דמצד האמת איכא בעילת איסור משום ההיא דהפוחת וכו' אבל מ"מ בעינן דהוא ידע דאיכא איסור בזה ועכ"ז בעל אז איכא למימר אין אדם עושה בב"ז אבל כל שאין בכונתו לעשות בעילת איסור הגם דבעיקר הבעילה איכא חיסור וכגון הך דהפוחת דממילא בעילתו היא בע"ז עכ"ז אמרינן דצריכה גט כיון דדעתו לבעל בהיתר שהוא לא ידע דאיכא חיסורא אלא דהרב רוח אחרת איתו דאין אנחנו צריכין לדחוקי נפשין בהכי מאחר דהיכא דמקדש בביאה לא נאמר דינא דהפוחת וכו' ולפ"ז הר"ן והרשב"א יחד כולם ס"ל דכל שאין בכונתו לעשות בע"ז הגם דממילא יש בזה בעילת איסור עכ"ז דייניינן ליה בחזקת כשר וצריכה גט ממנו:

וראיתי אני לרב אחד בתשו' כי באה בס' שערי רחמים ח"ב הנד"מ בחא"ע סי' ט"ז מדע"ב ואילך שהאריך בענין זה והביא דברי הר"ן וגם דברי תשו' הרשב"א הלזו והעלה ממנה דברים אשר לדעתי המעט לא עלו בדעת הרשב"א והר"ן, ויען שכבר ראיתי להרב המחבר ז"ל שם דהשיגו בחוזק יד נמנעתי מלכותבם ושמח לבי שכיונתי לדעתו. כי אם בזאת במה שהפריז על המדה שם בדע"ז ע"ג לומר דהמעיין בצדק בדברי הרשב"א עיניו תחזנה משרים דאין ידיעות מחלקות לדעת הרשב"א אף אם ידע דאיכא איסור דונטמאה כיון דקידושין תופסין בה אמרינן אין אדם עושה בב"ז וכמ"ש הגאון אבני מילואים ז"ל אהמ"ר נשרי' לן מר דמדוע נעשהו חולק להרשב"א עם הרמב"ם שכתב להדייא בפ"ז מה' אישות דין כ"ג ז"ל חזקה אין אדם מישראל הכשרים עושה בב"ז והרי בידו לעשות בעילת מצוה ע"כ ונאמר שדעת הרשב"א דאפי' יודע האיסורעכ"ז אינו עושה בב"ז כגי"ד צריכא רבה ולפי מה שאמרנו דעת הרשב"א הוא כדעת הרמב"ם והנדון דעליו קאי שאני וכדאמרן:

אשתכח השתא דלפי כל האמור תורה יוצאה דכל שנשאת עם הב' בלתי גירושי הראשון ושניהם ידעו את הדבר אף שאח"ך נתגרשה מהראשון והיא יושבת תחת תומ"ר בעלה הב' הגם דאסורה היא לו וצריך להוציאה עכ"ז צורך הגט אינו אלא מדרבנן בעלמא

ול"א דכיון דעתה היא פנויה דעתו לבעל בתורת אישות ואינו עושה בב"ז דאז הגט היא ככל גטי דעלמא רק אמרינן דאין זה אלא זנות בעלמא וצריכה גט משום שלא יאמרו א"א יוצאה בלא גט, וידעתי ביני כי תרצה להשיבני דכל זה הוא לשיטתנו דהרשב"א לא פליג עם הרדב"ז והת'הד והריב"ש ודעי' דלדברי כולם כל שהוא יודע האיסור ליכא חזקה דאין אדם עושה בב"ז. אכן מה נענה ביום שידובר בנו דברי הגאון אבני מילואים ואתו עמו ה' שערי רחמים דלדידהו דעת הרשב"א הוא דאפילו יודע האיסור אמרינן ביה חזקה אין אדם עושה בב"ז והיא א"א גמורה. ידוע תדע דאכתי יש לנו כח מספיק לומר דגט זה אינו אלא מדרבנן דאיכא הכא ס"ס. ספק אם היכא דהוא יודע האיסור לא נאמרה הך חזקה לכ"ע וכפי שיטתנו ואת"ל דהאמת הוא כשיטת הנהו תרי רבוואתא דס"ל דהרשב"א חילק עם הרדב"ז והריב"ש ודע מייהו ולפי דעתו אף אם הבועל יודע האיסור נאמרה חזקה זו דלמא הלכה כהריב"ש והרדב"ז ודעימיהו דאינהו רבים וסברי דבכה"ג לח נאמרה חזקה זו וכיון דאיכא הכא כ"ס הותרה האשה הזאת בלתי גט מ"הת ואתאן לדמעיקרא דהיא זונה ואינה צריכה גט אלא דוקא כדי שלא יאמרו א"א יוצאה בלא גט וכנז"ל:

, ומאחר עלות דצורך הגט מהבעל הב' הלזו אינו אלא מדרבנן בעלמא יש לנו לחדש דין אחר והוא דאם האשה הלזו פרה בת שתים לאחר שנתגרשה מהראשון טרם גירושי השני הלכה ונשאת לשלישי וילכו שניהם יחדיו בעצה אחת להנשא זל"ז בדרך אישות ולו' קרב אליה הגם דקימה לו ידיעה שלא נתגרשה מהב' דאז שרי ליה לג' לעכבה ברשותו ואין כאן איסורא דאסורה לבעל ולבועל דכיון דהאשה הזאת היא פנויה לגמרי מיהת ולא אגידא בבעלה הב' לא מדאורייתא ונא מדרבנן. דאי משום שקדשה הלא אין קידושין תופסין בא"א ואי משום הביאה הלא נחשבת רק כזנות בעלמא זולת דחכמים הצר'כוה גט משום שלא יאמרו וכו' אתאן להההיא דפסק מרן לקמן בסי' ק"ן דכל גט שאין פיסולו אלא מדבריהם להנשא בו לא תנשא לכתחי' ואם נשאת אפ' לא נבעלה לא תצא והולד כשר מדבריהם וכותבין נה גט אחר והיא יושבת תחת בעלה היא סברת כל המפרשים לבד הרי"ף ז"ל דס"ל דאף בזו תצא מהב' וחלקו עליו כל הפוסקים וכמבואר בטור וב"י ואל תשיבני מההיא דפסק מרן בסי' קנ"ה סכ"א גבי קטנה שנתקדשה והגדילה ולא בא עליה בעלה אח"ך וקדשה אחר דאם בא עליה הב' קודם גירושי הא' תצא מזה ומזה אע"ג דלא אנגידא ביה אלא מדרבנן דלא דמו אהדדי כלל דהתם שאני דהא מיהא איכא עם הראשון קידושין מדרבנן ובכי הא כל שלא נתגרשה מהא' אמרינן תצא מזה ומזה דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אבל הכא בנ"ד אין כאן קידושין כלל רק זנות בעלמא

והו"ל כההיא דסי' ק"ן דהקידושין הראשונים נעקרו דהגט הוא כשר גמור אלא דרבנן רצו להחמיר שתתן לה גט אחר. ומוכרח אתה לחלק כן כי היכי דלא לשתרו פסקי מרן אהדדי ושו"ר לה' קרית מ"ר ח"א דמ"ח ע"ג שנרגש בזה והניחו בתימא' ולע"ד החילוק מבואר כמ"ש. וכיון שאינו אלא משום חומרא בעלמא מותרת לשני לעכבה אצלו והראשון יתן גט אם ירצה ואם אינו רוצה אין כופין אותו וכמ"ש מוהר"י כולי ז"ל במש"ל פיו"ד מה"ג רין ב' ע"ע, ואף שלא נשאת ע"פ חכם מבואר בהגהת מש"ל שם בשם הריב"ש סי' ר"ו דלא תצא ואף שהביא שם משם מוהר"ם דתצא היינו במים שאל"ס וכמ"ש הח"מ בסי' זה והובא בפ"ת סי' ק"ן סק"ב והביא שם שכ"כ הריב"ש בסי' רמ"ב ולו יהי מחלוקת הו"ל ספקא במידי דרבנן ולקולא:

הן עתה נד"מ ספר דברי מרדכי קו"ק לר' מרדכי לוריא אחד מחכמי צפת ת"ו וראיתי לו שם בסי' מ"ה שנשאל על נדון זה. ומר ברישא ה' המחבר העלה דאם מה שנשאת לב' היה שהלך בעלה למד"הי ובאו עדים וא"ל מת בעליך ונשאת לאיש ואח"ך בא בעלה הח' וגרשה ועד שלא נתגרשה מהב' נשאת לג' דינא הוי דמגרש ב' ומותרת לג' וסמך עצמו אההיא דסי' ק"ן שהבאנו ואההיא דהראב"ד והרא"ש שהביאם הטור סי' קנ"ה גבי קטנה שהגדילה ולא נבעלה ונשאת דמגרש ראשון ונושא ב' אמנם כאשר יהיה האופן בא"א שנשאת במזיד לאיש דאז הוא כזנות בעלמא ואינה צריכה גט מהב' כי אם לצאת י"ח ס' הרש"בא שהביא הר"בי בסי' י"ז וטרם גירושי הב' נסעה האשה ממקומה והלכה לה אל מקום אחר ונשאת לג' בהא מודה הרשב"א דמגרש ב' ונושא ג' דיש לסמך על דעת הראב"ד והר"אש גבי ההיא דקטנה דכיון דלא עבדא א סור תורה לא קנסינן לה. ובא רעהו רב אחד מרבני אשכנז וחלק עליו וכתב דאפי' נימא דבאיסורין דרבין לא תצא מזה ומזה הכא אפי נימא דנשואי הב' לא הוו רק מדרבנן מ"מ לפי דעתם דיאמרו דגירש א' ונשא ב' איכא איסור דאורייתא לג' בהא לכ"ע תצא מהג' דהא קי"ל דתצא מן הראשון אע"ג דאיהו ודאי נשאה בהיתר משום הך חששא דשמא יאמרו מחזיר גרושתו וכו', יש"בוה' המחברן בהערותיו שם הציל עצמו מהשגות הרב הנ"ל וסייע עצמו מדברי הרשב"א בחידו' ליבמות לדצ"ה ע"ב שכתב דלכ"ע עיקר איסורא דא"א שנשאת ע"פ עדים הוי מטעם קנסא ולא משום גזרה דשמא יאמרו וכו' י"ש וחיזק סברתו הראשונה יש"ב:

ובדברי קדשם של הרבנים הנז' לא נתבאר אם שהה עם הב' אחר גירושי הראשון איזה ימים אם לא דאם לא נשתהה עם הב' אז בין בחלוקה הראשונה שנשאת בשוגג ובין בחלוקה השנית שנשאת במזיד לכ"ע מגרש ב' ונושא ג' דמה דצריכה גט אינו אלא

מדרבנן בעלמא ואפי' שנישואי הג' היו במזיד אך אם שהה עם הב' איזה ימים אחדים אזי יש לברר דבחלוקה הראשונה כיון דמה שנשאת עם הב' היה בלתי עברה אמרינן דכשידע הבועל הב' שנתגרשה מן הראשון בעל לשם קידושי' ואע"ג דחייב להוציאה מ"מ היא א"א גמו' וצריכה גט מספק מיהת ואז אסורה לג' וכדאמרן לעיל מדברי הרשב"א ובחלוקה הב' אם יהיה האופן שידע הבועל שהיא ה תה נשואה ועכ"ז נשאה אע"ג דשהתה עמו ימים אחדים ל"א דבעל לשה אישות דתחילתו בפשיעה הואי, אך אם לא ידע הבועל הב' שנשואה היתה ושהתה עמו י"ל דאחר שידע שהיא נתגרשה בא עליה לשם אישות ואז אסורה לג' וככל האמור לעיל והרבנים הנז' סתמו דבריהם במקום שהי"ל לפרש. שו"ר בס' דברי מרדכי שם בסי' מ"ח הובאה תשובת רב אחר שבדורו על נדון זה ובתו"ד בירר דהנדון שלהם היה שכאשר נשמע להב' שהיא א"א לא קרב אליה וגרשה מביתו מיד כזונה י"ש ובודאי דבכה"ג כיון שא"ץ גט מב' רק לרווחא בעלמא שלא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא ח"א יוצאה בלא גט פשיטא ודאי דמותרת לג' אף שכנסה בלי גירושי הב' וכ"כ הר בהזה שם להתיר מצד זה והפריז על המדה ומר הוא דקאמר דבנד"ז דהבועל הב' גרשה מיד אינה צריכה גט מהב' אף לדעת הרש"בא הנז' שלא יאמרו קידושי' תופסין בא"א ואהמ"ר ז"א וכמבואר בדברי הרשב"א וכנז' אלא דראיתי עוד להרב שם בסי' מ"ח שהעלה לאסרה גם לג' ולכל העולם מטעם אחר כי כיון שזאת הרשעה אבדה חזקתה חזקת כשרות מי יודע אם אין לה עוד אנשים אחרים שריא נשיאה להם ומי יודע אם בעלה זה שגרשה היה האחרון ואיך נאמין לה על הכשר נדה וכיוצא. ויפה השיגו ה' המחבר בזה דלפ"ז כי ח"א שזנתה ברצון תהיה אסורה לכל אדם ובאמת אינו כן ח"ד ודברי טעם הם:

ב לפנים סוף אות ח'. א"ד ז"ל ועמ"ש עוד בזה לקמן על סט"ל:

ג לפנים אות יו"ד ד"ך ע"ג שיטה ל'. די"ג ע"ד אחז"ר מצאתי להרשב"ש סי' תקי"ב דנ"ט למה בש"ס לא מצאו תקנה ע"י שבועה יש"ב דמוכח מדבריו להדייא דבעלמא בשאר מילי מהנייא שבועה ונדר וחרם ונעלם דבר מכל הרבנים הניתנין למעלה דלא אחד בהם שהזכיר תשו' הרשב"ש דסי' תקי"ב הלזו:

ד לפנים סוף אות י"ז. דס"ו ע"ד - וע' אביר יעקב סי' ב' דל"ד ע"א שכ"כ על כיוצא בזה. וכ"כ בס' פאת נגב סי' ח' משם מוהרח"ש סי' מ"ח: ה לפנים אות ך' שיטה ב' - תיבות הפסולים מחמת קורבה וכן. הן ט"ס ויש להעביר הקולמוס עליהן:

ו ומן האמור באות הקודם (אות ד') מבואר יוצא דסומא כשר לעדות אשה לכ"ע היכא דמעיד שמעתי שמת פ' וכן הביא היד"א מ"ב הגה"ט סק"ח משם הפוסקים. גם ה' אביר

יעקב סי' ט"ז עמד בזה והעלה נדינא להשכיר ע"ע: ז לפנים אות כ"א דכ"ב ע"א שיטה ב"ב וע'. לה' שפת הים הוא ט"ס -וצ"ל שרשי הים:

לפנים שם עד שיטה ל' חתה תחזה - וע' דברי חכמים אות ס"ו:

לפנים שם דכ"ג ע"א שיטה ך. הרב"י וע' בקונט' זה לקמן בסי' מ"ב: ח לפנים סוף אות כ"ד. דבריו י"ש - וע' משנת ר"א ח"א סי' קל"ג וכעת אינו בידי רק נמצא רמוז אצלי באסיפתי לח"מ סי' ל"ו וע"ע בס' דברי חכמים סי' ע"ב:

ט ס"ד ש"ע וצרתה.

ה"ד ביודעת בודאי שיש לה צרה אבל רם הבעל הלך לעיר אחרת ונשא אשה והיא לא ידעה שיש לה צרה יש לסמך על עדותה ולו יהי אלא ספק אם היא מסל"ת בכי הא סמכי' על עדותה, כ"כ אני עני בתשובה אדר התרע"א:

י ס"ה ש"ע שואלים אותו היאך ראית וכו'. לאו למימרא דבעד הרואה כל שלא חקרו ודרשו ממנו היאך ידע והשתא מיהא ליתיה קמן דנשיילה דלא מהנייא הגדה שלו אלא לכתחילה הוא דקאמר, ה' שמן המר א"הע סי' ב' די"ד ולכן בנ"ד דהעידו העדים קי לו טופארון גוף בלי ראש אי סופיירון טודוס קי אירה ראובן הנז' ויש מקום לחקר בעיקר העדות כיצד היתה ההכרה תלינן להקל דהן היתה על ידי סימנין מובהקין של הגוף או ע"י טב"ע וצירוף סימני הגוף יעו"ש שהאריך:

י"א לפנים אות נ"ב שיטה ג'. בסי' זה - אביר יעקב סי' ט"ז:

שם שיטה יו'. ע"א - וע"ע לו בספרו אביר יעקב סי' ך':

י"ב לפנים אות נ"ג סוף האות. לקמן באות - ס"א ואות רמ"ח:

י"ג לפנים אות נ"ט סוף האות - וע' לה' בני אברהם א"הע סי' ז"ן שכתב להדייא היפך זה י"ש. י"ד לפנים סוף אות ע"ב. ודס' ע"ג - וע' לה' פאת נגב א"הע סי' א' פסק רבני קושטא שפלפלו הרבה על תשו' הפ"מ הנז' ודעתם היה להסכים דאף בע"א פלגינן דבור"ה ותפסינן לשון המועיל להיתר אך לא רצו לעשות מעשה ובנדון שבא לפניו באיש א' שהעיד לפני ב"ד אחד כי האיש חברו שבא עמו מת ושמו פ' ומכירו היה לשעבר בקושטא כי שניהם הם מתושבי קושטא ושהיה דר בבאלאט ושוב בב"ד אחר העיד שהוא נמצא עם המת במצרים והלך עמו לחלב ושם מת ושאלו אותו אם היה מכירו בשם זה מקודם ואמר שלא היה מכירו בשם זה אלא שהוא א"ל ששמו כך וכו' וגם הוא א"ל שדירתו בבאלאט וכו' וגם היה אומר שהיה נשוי ושיש לו ב' ילדים וכו' ונסתפקו הרבנים דכיון שהאיש אשר היו מבקשין לידע אם מת היה ארוס ולא נשוי ועל המת שהוא מעיד היה אומר שיש לו אשה ובנים א"כ איפשר לומר שהוא אחר ונכנסו הרבנים

לפלפל בס' ה' משאת בנימן סי' ק"ט (שרמזוה הכנ"הג בס"ק מ"ד והיד"א אקי"ן) דמוכח מינה דאפי' אמר העד בתו"ד שקר אם אין צורך לעדות לא משגחינן ביה שהיא היפך ס' הפ"מ ושוב כתבו דבנד"ז גם הפ"מ יודה דהרב לא החמיר אלא כשנמצא שקר בדברי העד אבל בנד"ז לא נמצא שקר שהר יאומר שהוא לא הכירו אם היה ארוס או נשוי רק הוא מספר דברים שהיה אומר המבוקש וכו' ע"ע:

ואנכי לא ידעתי למה לא חשו דהעד הלזה הוא נסת"ר מחמ"תו שבעדות הא' אמר שהיה מכירו לשעבר בקושטא כי שניהם היו תושבי קושטא והמת היה דר בבאלאט ושוב בעדותו הב' לפני ב"ד אחר אמר שלא היה מכירו בשם זה מקודם אלא שהוא א"ל ששמו כך וגם הוא א"ל שדירתו בבאלאט שמהדברים האלה מוכח שלא היה מכירו מקודם ולא היה יודע כי הוא דר בבאלאט רק הוא אמר לו וכו' ואף אם ניישב דברי העד ונאמר דמ"ש שלא היה מכירו מקודם היינו ששמו כך אבל היה מכירו מצורת הפנים עכ"ז עדיין סותר את עצמו דבתחי' אמר שהוא היה דר בבאלאט ובעדות הב' אמר שהמת היה אומר לו שהוא דר בבאלאט ודוק:

ט"ו ע"א מעיד שרט=אהו בלתי ראש וע"א אומר שראהו שהיה שלם ל"מ הכחשה דא"ל דאחר שראהו האחד שלם חתכו ראשו וראהו האחר. מחזה אברהם סי' כ"א אות ל"ה:

ט"ז סי"א ש"ע מצאו כתוב בשטר וכו', ע' מה שפלפל בזה בס' שבט סופר הנד"מ ממש חא"הע סי' י"ד:

טו"ב לפנים אות ע"ה סוף האות ובס' אביר יעקב ר"סי י"א:

י"ח לפנים אות פ"א שיטה ג'. י"ג וע"ע למוהריא"ג בס' אביר יעקב שם:

י"ט לפנים אות פ"ג סוף האות - וכ"כ ה' שבט סופר בא"הע סי' י"ד דבערכאות יש להקל אפי' במכוין להעיד י"ש. וע"ע אביר יעקב שם: ך לפנים אות ץ' שיטה יו"ד:

סי' ט' - וע"ע אביר יעקב סי' ב' דל"ה ע"ד:

כ"א ע"כ לא החמיר מוהר"יס אלא דאיתחזק הקול ואוושא מילתא אבל היכא דלא איתחזק הקול טובא לא יד"א הגה"בי סק"ס וכן העלו רבני האחרונים מוה"רם ן' בשת בתשו' אביר יעקב סי' י"ג דפ"ג וה' המחבר שם סי' י"ד דצ"ד:

כ"ב אפילו לדברי מוה"רי סמוט דחיישינן לקול הברה ה"ד היכא שבקול שיצא אמרו בהדייא פ' נהרג ואח"ך אתו סהדי התם הוא דחיישינן לקול הברה. אבל אם הקול היה שיחודי אחד נהרג על בלי הזכיר שמו ואח"ך בא עד ואמר פ' נהרג אין לנו לומר ולהחזיק ריעותא שמחמת הקול העיד דכמה יאודים שכיחי בדרכים. ה' שמן המר א"הע סי' ב' דח"י ע"ג:

כ"ג ע"כ לח נחלקו מוהרי"ס עם מוהרש"דם אלא במעיד ישראל אבל במע"ד גוי אפי' המקלים יודו דאף ביבשה חיישינן. יד"ח הגה"בי ס"ק פ"ח משם הפ"מ ושה' מגן שאול חילק להיפך ושגם הא"ר תלמיד הפ"מ לא ניח"ל בהאי חילוקא בין גוי לישראל עי"ש ועוד לו לעיל בס"ק ס"ז, וע' שען המר שם די"ד שיישב דברי הפ"מ מקושיית ה' א"ר עי"ש:
כ"ד לפנים אות צ"א שיטה ז'. יעו"ש - וע' אביר יעקב סי' ב' דל"ה וסי' ח' דס"ו, פוסק א' הוב"ד שם בסי' י"ג וסי' י"ד דצ"ד דבאומר ראיתיו הרוג ליכא מאן דאמר דחיישינן שמחמת הקול אמר כן:
כ"ה לפנים אות צ"ט. לקמן דברי - צ"ל לקטן נכרי:
כ"ו סי"ד ש"ע כבר אמרנו שהגוי מסל"ת וכו', דבר בתחילה ע"י שאלה או בא לב"ד ואח"ך דבר במס"לת ע' כנ"הג הג"הט ס"ק צ"ח והגה"בי ס"ק ע"ג וס"ק ע"ו וע' בתשובה שהשבתי באדר התרע"א:
כ"ז לפנים סוף אות ק"ב:
סי' ב' וע"ע לקמן אות קי"ג:
כ"ח אם ראינו שכונת הגוי הוא שתטל אשתו הנמצא אצל ההרוג אע"פ שהזכיר אשה לית לן בה יד"א הג"הט ס"ק קע"ח וכ"כ ה' אביר יעקב בסי' ד' דנ"א ודקדק כן מכמה פוסקים:
כ"ט לא החמירו הפוסקים במזכיר שם אשה רק כשהתכלית להודיע לאשה מיתת בעלה אבל אם יש הוכחה קצת בדבריו שדעתו לדבר אחר חשבינן ליה מסל"ת. יד"א: מ"ק הג"הט ס"ק קפ"א והגה"בי ס"ק קי"א, וע"ע בתשובתי הנ"ל מש' התרע"א מ"ש עוד בזה:
ל לפנים אות קי"ג שיטה ד'.
קל"ה - ובס"ק קנ"ג לעיל אות ק"ב. בני אברהם סי' ג' די"ז ע"ג:
ל"א לפנים סוף אות קט"ו:
סי' יו"ד - וכ"כ ה' מחז"א בסי' י"ח דאם בא גוי ואמר מכאן היה אותו פ' שהרגוהו במקום פ' דאפי' לדעת הר"ן מהני יעו"ש:
ל"ב לפנים סוף אות קי"ז. דכ"ז ע"א - מחזה אברהם סי' י"ח דנ"ג וסי' י"ט דס"א ע"א:
ל"ג לפנים סוף אות קי"חי סי' ב' - וכ"כ ה' מחזה אברהם שם דס"א ע"ג: ל"ד היכא דאיכא למיחש להנאת עצמו עמש"ל אות ק"ך ולאו דוקא הנאת ממון אלא אפי' שאר הנאות שאינן ממון חיישינן להו. ה' בני אברהם סי' יו"ד:
ל"ה לפנים סוף אות קכ"ז ע"ע - וכן העלה בס' בני אברהם שם:
ל"ו לפנים סוף אות קכ"ח. הלזו - וע"ע בס' אביר יעקב סי' ח"י על דין זה:

ל"ז אם המעידים הם רבים לא אמרינן דבדו מלבם כל הדברים שרחוק הוא לומר כן שכולם לסיגנון אחד נתכונו מר בריה דה' אביר יעקב בתשו' כי באה בס' אב"יע סי' י"ט: ל"ח סט"ו ש"ע גוי שהסיח לפ"ת תחילה, גוי שהעיד שהרג סוחר אחד ולא הגיד מי הוא ושאלו ממנו מי הוא? והשיב שהיה פ' היה נראה להתירו דאע"ג דנחלקו הפוס' בשאלו לו על זה שאומר שמת אם הוא פ' דיש מי שמתיר ויש מי שאוסר מ"מ כששאלו לו סתם מי הוא זה שאתה אומר שמת נאמר דחשיב מסל"ת כיון שכן דרך העולם לשאל מ"מ יש להחמיר וכו'. ה' פאת נגב א"הע סי' ג' וחלק על הרב המתיר יעו"ש:

ל"ט לפנים סוף אות קמ"א - וכ"כ ה' בני אברהם סי' ז"ך דס"ח סע"ב: מ לפנים אות קמ"ג שיטה חיי. פלאי - וע' בני אברהם סי' כ"ז דס"ב ע"א ודס"ח:

מ"א ישראל ששאל לגוי איך היתה הליכת היהודים מהמלון והוא השיב להם סדר ההליכה אשר מתוך הדברים יוצא לנו עיקר מבוקשינו ה' מוהר"ם הלוי ז"ל בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' ז' דנ"ז ע"ד פשיט"ל דזה מקרי ע"י שאלה. אך ה' המחבר שם בסי' ח' דס"ג וס"ד כתב דלא מקרי זה ע"י שאלה כיון שאינה על הריגת המת אלא כיצד סדר ההליכה אם בקרון או בסוסים ואם נתלוו בדרך אחרים או"ל וע"ע למוהר"ש הלוי שם בסי' י"א דס"ח ע"א:

מ"ב היכא דשאל הגוי מה חידוש מהספינה וכו' עמ"ש: לפנים אות ק"ן ומ"מ אפי' לס' האוסרים דס"ל דבשאלת מה חידוש מהספינה היינו שרוצה לידע כל פרטיה ה"ד היכא שהשואל הוא איש זר שאין לו שייכות בספינה אבל אם השואל הוא בעל הספינה ולא שאל אלא על ממונו ולעצמו הוא דורש ובכגו"ד לכ"ע מסל"ת הוי, סרכין תלתא בתשו' בני אברהם סי' ל"ז ושכ"כ מוה"רי הלוי בתשו' כת"י והסכים עמהם ה' מוהר"א מיוחס שם וכ"כ בס' פאת נגב סי' ז':

מ"ג לפנים אות ק"ן שיטה ה'. דמ"ג ע"ג וע' לה' פאת נגב סי' ז' דבתחילה עלה על דעתו לומר דאם השאלה היתה מה נעשה מהספינה שנטבעה דגם המתירין יודו לאסר כיון שהזכיר טביעה ושוב הדר ביה דאע"ג שהזכיר טביעה אינו מזיק לסברת המתירין יעו"ש:

מ"ד לפנים אות קנ"ד שיטה ט'. עש"ב ובתוך דבריו הביא משם רב אחד בתשו' מוהר"י קצבי סי ב' והובא בס' באמ"ח שם דאריכות דברים אדרבא מגרעות נתן לשלא יחשב מסל"ת י"ש וכן ראיתי לה' בני אברהם בסי' יו"ד דהאריך להציל נ"ד מאריכות דברים שספר הגוי דהיה מקום לחשב כי בערמה דבר ונפיק ממס"לת וכמו שנראה מדברי מוהרד"ך בבית ך' והוא ירד לומר דדברי הגוי שבנ"ד היו מצודקים ומה שהאריך לית לן בה שכן דרך האנשים שמאריכים בסיפורים ובעבור זה לא נפיק ממסל"ת יעו"ש. ועוד לו

כד"לב עג"ד, גם ה' מחז"א בסי' י"ט דס"א ע"ג הביא משם ה' משא"מ ח"ב סי' א' דמביא תשו' מוהרי"בל בס"ג סי' פ"ט שכתב להדייא דכל המוסיף לאמת הענין לאו מסל"ת הוא ושזה הפך מ"ש בראשונות סי' ב' וה' מחז"א חש לה ובקש להציל נ"ד מפקפוק זה:

מ"ה לפנים סוף אות ק"ס שו"ר לה' אביר יעקב בסי' ח' דס"ב דהאריך לסתר דברי הח"מ וב"ש הנז' והעלה להלכה דאפי' היה הגוי המשיב בפניו כיון שהשאלה לא היתה לו מקרי מסל"ת ומדבריו שם בדס"ג מתבאר שהוא ריע אהוב לה' מוה"רמ בר יצחק ז"ל עי"ש:

מ"ו לפנים אות קס"א שיטה ד'. כוותיה וע' אביר יעקב סי' ח' דס"ב שהאריך להוכיח דהלכתא אזלא כדעת מוה"רמ ומוהרי"קו:

מ"ז לפנים אות קס"ד שיטה י"ב. דס"ג ע"ב גם ה' אביר יעקב סי' י"ד דצ"ב האריך בזה והעלה להתיר כדברי הריב"ש דקודם חזרה י"ש:

מ"ח לפנים אות קס"ו שיטה ג'. קמ"ד - פאת נגב סו"סי ג':

מ"ט לפנים סוף אות קע"ב אביר יעקב סי' ט"ז:

אם הכירו את המת הגם דעדות ההכרה בפ"ע לא מהני מאומה להכשיר וגם עדות הגוי היה ע"י שאלה אלו הן הנצר"פין ומהני העדות להתיר. ה' אביר יעקב שם דצ"ט וסמך עצמו אתשו' מוהרש"דם סי' נ"ד והא"ר סי' ד' עש"ב: נ"א סי"ו ש"ע גוי מסל"ת מפי גוי מסל"ת וכו'. ע' מוהרח"ש בק"ע דטו"ב ע"ג מה שפלפל בתשו' מוהריב"ל. וע' מחזה אברהם סי' י"ח דנ"ג וסי' י"ט מ"ש בזה ושם העלה להלכה כדברי מור"ם דאפילו אם מספק"ל אם הגוי הא' היה מסל"ת תלינן להקל להלכה ולמעשה יעו"ש וע' מה שרמזתי לפנים אות קע"ד:

נ"ב אפילו לס' המחמירין ע"כ לא תלינן להחמיר אלא דוקא היכא דהוי גוי מפי גוי אחד אבל אם הגוי אמר דבשנים או בג' מקומות הגידו לו על מיתת הנעלם רחק מאד לומר דכולם כיונו להתפאר או למרמי אימתא ושאר מילי אלא לכ"ע אמרינן דהראשונים היו מסל"ת. ה' מחז"א שם ד"ס ע"ג:

נ"ג סי"ו מור"ם בהגה לא העיד בפי' שהגוי הא' הסיח לפ"ת וכו'. הלכו הישראלים לחקר ולדרש מהגוי על הנעלם ובא העד והעיד מה ששמע מפי הגוי ולא פירש בדבריו אם הגוי היה מסל"ת תלינן שהישראל נתחכם בדבר ונכנס עמו בדברים עד שמתוכם הסיח הגוי לפי תומו, פוסק א' הוב"ד בס' אביר יעקב סי' ט"ז דצ"ז והרב המחבר הרבה להציב אפו עליו דישתקע הדבר ולא יאמר והאריך להוכיח מדברי הפוסקים דכל שהלך לחקר ולדרש על הסתם אמרינן דדברי הגוי באו ע"י שאלה עד שיפרש שהיה מסל"ת יש"ב:

נ"ד לפנים סוף אות קע"ח וכ"כ בס' שער אשר סי' י"א וסי' כ"ד וע"ע לקמן אות ר':

נ"ה לפנים סוף אות קע"ט וכ"כ ה' בני אברהם סי' ז' דכ"ו ע"א: נ"ו לפנים אות קפ"א שיטה חי. לדעתו וע' בני אברהם:
סי' ז' ועוד לו בסי' ל"ו מה שפלפל על דברי הרמב"ם אלו וע' פאת נגב סי' ב'. מחז"א סי' י"ט דס"ב וכתב שם דאפי' לדעת הר"אש היינו היכא דהגוי מעיד שראה ההריגה או מיתתו אבל לא היכא שמעיד ע"פ מה ששמע מאחרים יעו"ש:
נ"ז לפנים אות קפ"ג שיטה ז'. מוסבר והן הנה דברי ה' בני אברהם סי' ז' דכ"ז ע"א פאת נגב סי' ב'. נ"ח סטו"ב ש"ע וי"א דצריך שיאמר קברתיו. אם הזכיר בלשון ליש נפק מחשש בדדמי ול"ב קברתיו מוה"רי המון בתשו' בני אברהם סי' מ' וה' אביר יעקב בסי' ב' דל"ד ע"ג חלק עליו בכח ושדבריו צ"ע שאין לחלק בזה ודחה דברי ה' הפוסק שסמך עצמו על טע"ז יעו"ש נ"ט לפנים אות קפ"ה שיטה ג' ס"ק רל"ב מחזה אברהם סוס"י י"ח:
ס העיד שראה שהרגוהו והפילוהו לתוך החפירה של בית הכסא או לתוך בור של מים הוי כקברתיו ה' אביר יעקב סי' י"ד דצ"ד ע"א:
ס"א לפנים אות קצ"א דל"ו ע"א שיטה יוד. לכלום וע' בני אברהם סי' ז' פאת נגב סי' ב' אביר יעקב סי' ח' ד"ש ע"ב שכ"כ:
ס"ב ג' אנשים נטבעו ויש עדות שראו הטביעה ושהו כדי שת"ן ואח"ך נמצאו ג' מתים סמוכים זה לזה במקום ההוא והזכירו לאחד מהם, ע' פאת נגב סי' ב' דצדד להתיר נשותיהם מכבלי העיגון עי"ד:
ס"ג לפנים סוף אות קצ"ג וע' למוהר"מ הלוי ז"ל בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' ז' דנ"ו ע"ג שכתב גדולה מזאת דאפילו שלא הזכיר מקום היציאה רק שאמר מקום הריגתם ואנו יודעים שאותו מקום שהזכיר הגוי הוא דרך הליכתו הו"ל כאילו אמר הגוי שהלכו ממקום פ' למקום פ' יעו"ש ולמד כן מדברי הפ"מא והרב המחבר שם בסי' ח' דס"א אחר דהאריך לתמוה אדברי הפמ"א כי סברתו תמוהה חקר ומצא ריע טוב לס' הפמ"א הוא ה' מ"ב דגם הוא הלך בסברתו ועכ"ז על שניהם הוא אומר כי סברתם נפלאת היא אך סיים וכתב כי ח"ו לסתר דבריהם ולהחמיר במקום שאמרו להקל וכ"ש שלא מצינו בפירוש חולק עליהם וכ"כ עוד בדס"ד ע"ד ואחריהם בא ה' מוה"רי אלקבץ ז"ל שם סי' ט' וכתב דאין זו כונת ה' פמ"א והמשא"ב ולפי דעתו אין להורות כן ע"ד ומוה"רם הלוי שם בסי' י"א חזר וקיים דבריו הראשונים וכתב דדינו של הפמ"א הוא רמוז בש"ס עי"ד:
ס"ד סי"ח ש"ע הואיל ואנו יודעים פ' הידוע בשם זה איש אחד בהיותו בקושטא הוחזק שמו טוביה אח"ך הלך לעיר אחרת ואמר ששמו הוא ראובן ונתן אמתלא לדבריו ומת.

לא חיישינן שמא אותו ראובן הנאבד הוא חי במקום אחר וזה שמת שמו היה טוביה דאיפשר שהי"ל ב' שמות טוביה ור' והילכך הוא נאמן ואשתו מותרת, בני אברהם סי' י"ו:
ס"ה שם ש"ע א"א שמא אחר הוא שמת וכו'. אם האיש אשר אנחנו מבקשין לדעת ממנו כשיצא מאיתנו לא הי"ל אשה ובנים והעד המעיד אומר משמו שאמר לו שהיה לו אשה ובנים לא מספקינן לומר שמא אחר הוא אלא תלינן לומר שהמת היה משקר לומר כן מפני סיבה. רבני קושטא הו"ד בס' פאת נגב א"הע סי' א'ס"ו לפנים אות קצ"ו שיטה י"ב. יעו"ש ובס' אביר יעקב סי' י"א דע"ב ועוד לו בסי' י"ד מדפ"ח ואילך שהאריך הרחיב בפרט זה והעלה דכל שאומר פ' בן פ' מת בעיר פ' אע"פ שלא הזכיר שם עירו שלא אמר שהיה תושב במקום פ' אעפ"כ אשתו מותרת ואע"ג שלא היה דר באותו מקום שמת בקבע אלא כאורח נטה ללון וגם א"ץ שום חיפוש ובדיקה במקום שמת למען דעת אם היה שם איש אחר ששמו כשמו ותמה על הפ"מ ז"ל ביתר שאת וככל דברי מו"הר מוהר"אק ז"ל יש"ב:
ס"ז לפנים סוף אות קצ"ז וע' אביר יעקב סי' ג' ד' מה שפלפלו בזה ובסי' ט"ז ד"ק העלה כהסכמת האחרונים דתלתא בעינן ע"ע:
ס"ח לפנים אות כ"א שיטה ב'. שלשתן וכ"כ להדייא ה' בני אברהם סוס"י ח' דכ"ח, ואין כן דעת ה' אביר יעקב סי' ד עי"ש בדמ"ה ע"א:
ס"ט לפנים סוף אות כ"ד וכ"כ ה' מוהר"אמ בן בנשת בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' י"ג דמ"ח עג"ד והסכים עמו ה' המחבר שם בסי' י"ד דלא בעינן אומנות קבוע:
ע' לפנים אות כ"ה שיטה ד' יש ט"ס וכצ"ל ובהא אפילו ה' פני משה יודה: ע"א לפנים אות כ"ז שיטה ט ע"גד וע"ע בס' אביר יעקב סי' ד' דמ"ד ובסי' ח"י עמד מר בריה היכא דכ"ע קרו ליה הכי איקמיק"גי אוגלו או עמל אוגלו דר"ל בן פ' המוכר נחם או בן פ' נושא סבל דזה מהני לשמו משכ"כ ה' בני אברהם סי' ג' ואף שה' בנ"א לא עמד בזה הוא כתב דחילוק דמסתבר הוא ואביו קרא לו שם בסי' י"ט דרבים מהפוסקים מודים בחילוק זה ושס' הבנ"א היא יחידאה י"ש:
ע"ב לפנים סוף אות רי"ב ובתשו' מוהר"מ בן בנשת כי באה בס' אביר יעקב סי' י"ג ד"פ ולה' המחבר שם דפ"ה ע"א:
ע"ג לפנים אות רי"ג שיטה י"ב. י"ח כולם גם ה' אביר יעקב סי' ב' דל"ה ע"ב העלה דמדבר בעיר הנהרג הוי כהזכרת שם עירו:
ע"ד לפנים סוף אות רי"ד בסופה וע"ע אביר יעקב סי' א' וב':

ע"ה לפנים סוף אות רי"ט וע"ע בתשו' מוהר"מ בן בנשת שבס' אביר יעקב סי' י"ג בד"פ ולה' המחבר שם בסי' י"ד דפ"ה ע"א:

ע"ו לפנים סוף אות ר"ך ובתשו' מוהר"מ ב"ב שבס' אבי"ע סי' י"ג דפ"ג: ע"ז אם לא הזכיר שם עיר המת רק שם עירו של אבי המת כתב ה' אב"יע בסי' ד' דמ"ט ע"א דמהני ופוסק אחר הוב"ד שם בסי' ה' דנ"ג ע"א פקפק בזה ודחה ראייתו אך מוה"רי אלקבץ שם בסי' ו' דנ"ה כתב דמהני י"ש: ע"ח לפנים סוף אות רכ"א וכ"כ ה' מחז"א סו"סי י"ט דס"ג:

ע"ט לפנים סוף אות רכ"ד. בד"ס ע"א ובדנ"ט ע"ד הביא משם ה' בני אברהם בסי' ז"ך דס"ח שהסכים כן ע"ע. ועיניך תראנה בס' בני אברהם סי' י"א בגוי שאמר לישראל אותו העבד שקניתי מכם לשעבר מת דהאריך הרב ז"ל והעלה להתיר אע"פ שלא היה כאן שום שם עש"ה אולם כבר נרגש ה' בנ"א עצמו מזה, ובדס"ח ע"ד כתב לחלק עי"ש. גם מוהר"ם בנבשת בתשובת אביר יעקב סי' י"ג דפ"ב ע"א העלה להתיר בהוכחות בשהיה שם שמו ושם אומנותו דמהנו ההוכחות לומר דמאי דקאמר איסטאמבולי היינו על האיש הזה וה' המחבר שם בסי' י"ד דכ"ז הסכים להתיר בהוכחה רק שתהיה הוכחה ברורה כדי שלא נכנס במחלו' הפוסקי' ועמד ע"ד היד"א בהג"הט אות שי"ג עי"ש: פ' על ס' מוהרימ"ט בענין באלי איזנימיטלי עמ"ש לפנים ותו איכא דע"כ ל"ק מוהרי"מט אלא היכא דלא הפסיק בשום דבר בין תיבת באלי לאיזנימיטלי אבל אם אמר אוגלו קירקיסלי אין לומר כן דלא הי"ל להפסיק בתיבת אוגלו בין אשר לקירקיסלי דלא מצינו שמכנין לאדם בב' כינויין אביר יעקב סי' ד' דמ"ט ע"ד וסמך עצמו אתשו' ה' בני אברהם ושם בסי' ה' וסי' ו' חלקו עליו חבריו דאין כונת ה' בני אברהם כן ע"ע: פ"א לפנים סוף אות רכ"ט וע' בני אברהם סו"סי ג' דלא נחית לחלק בהכי: פ"ב לפנים סוף אות רל"א וע' לה' הפוסק בתשו' אביר יעקב סי' י"ג דפ"א דמגרר ואזיל בתר סברת ה' ראש משביר ז"ל אך ה' המחבר שם בסי' י"ד דפ"ג ע"ד שדי ביה נרגא:

פ"ב לפנים סוף אות רל"ג. י"ש הן עתה ראיתי לה' מוה"רי אלקבץ ז"ל בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' ג' דע"ב ע"א שהאריך בזה והעלה להתיר אף כשהעד הציע דברי הראשון לפנינו בדאיכא עוד סניף להקל והוו תרתי לטיבותא י"ש:

פ"ד לפנים אות רל"ד שיטה ז'. דקמ"ב ע"ד מחזה אברהם סי' י"ח דנ"ה ע"ג. פ"ה צירוף העדוייות אע"ג שהעדות שבאנו לצרפו היה ע"י שאלה מ"מ כיון שעדות ההריגה היה בלתי שאלה רק שאין אנחנו יודעין מי הוא וע"פ עדות שע"י שאלה נתברר לנו מי הוא אלו הן הנצרפ'ין מוהר"מ הלוי בתשו' אביר יעקב סי' ז' דנ"ז ע"ד וה' המחבר שם בסי' ח' ד"ס

ע"ד פקפק בדבר והצ"ע למעשה אך מוהר"מ הלוי שם בס' י"א דס"ח חזר והחזיק דבריו הראשונים י"ש. פ"ו לפנים אות רל"ה שיטה ו'. הפוסקים מחזה אברהם סי' י"ח דנ"ו:
פ"ז לפנים אות רל"ו שיטה ו':
סי' ד' בני אברהם סו"סי ז"ך, מחז"א שם ועמד עד ה' צרור הכסף סי' ג' בהצותו עם ה' בני יעקב סי' ט':
פ"ה לפנים אות רל"ז שיטה ד' בני אברהם סי' ג' די"ט ע"ג:
פ"ט סי"ט ש"ע אבל אם אמר אחד יצא עמנו מעיר פ' ומת וכו', ל"ד שאמר מת אלא אפי' אם אמר שמצא הרוג בדרך לא חיישינן דלמא איניש אחרינא הוא דכיון דלא נפקד ממנו איש אלא זה אמרינן דודאי הוא אע"ג דלא בקיאינן ביה ולא בסימניו ולא בטביעות עינא משכנות הרועים מע' הסמך אות ח':
ץ לפנים סוף אות רמ"ז ובספרו בני אברהם סי' ו':
צ"א לפנים אות רנ"א שיטה ד'. ת"יט משכנות הרעים מע' העין אות מ"ו דרנ"ד:
צ"ב לפנים אות רנ"ה שיטה פ' בחידושיו וכ"כ ה' פאת נגב סי' ד'. שב"ב לפנים אות רנ"ז שיטה י"ט. יעו"ש וע"ע אביר יעקב סי' ד' מדמ"ה ואילך מה שהאריך בזה שם שיטה ז"ך. דכ"ז ע"ג גם ה' שמן המר בא"הע סי' ב' דכ"ו ע"ד סמך על הס"ס שעשה הפ"מ ע"ש:
צ"ד סכ"ד ש"ע דחיישינן לשאלה. אם נמצאו אתו כתבים שכתבו לו מבני ביתו ומכיריו ל"ח לשאלה דקפדי אינשי שלא יראו כתביו אחרים ה' אביר יעקב סי' ד' דנ"א ע"א אך לא סמך דעתו למעשה בטע"ז לחוד כי אם מהני לסניף יעו"ש:
צ"ה למ"ד דסימנין שבגופו עם סימנין שבכליו מצטרפין, ה"ה דהזכרת שמו או שם אביו חשיב כסימן א' שבגופו. מוה"ר אלקבץ בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' ג'. וה' המחבר שם בסי' ד' אחר שהאריך לסתר את הדין ולפסק דסימנין שבגופו עם סימנין שבכלים אינן מצטרפין כתב דאפי' תימא דמצטרפין הזכרת שם אביו או שמו לא מקרי סימנין שבגופו עי"ש מדמ"ה ואילך וע"ע שם בסי' ו' דחזר מוה"ר אלקבץ לחזק דבריו הראשונים: צ"ו לפנים סוף אות רנ"ט וע"ע בס' שמן המר סי' ב' דכ"ו ע'גד שכ"כ. ושם בדכ"ו ע"א כתב דלא בעינן כל מלבושיו אלא אפילו באחד ממלבושיו סגי יעו"ש:
צ"ז אפי' למאי דמשמע מדברי מוהרי"מט דבעינן הכרת כל מלבושיו ה"ד לענין בגדים שעליו אבל לענין גיסמי"ס (מנעלים) דלא עבדי אינשי מעולם ללבש שתי זוגות גיזמיס עד דניחוש לשמא השאיל הזוג האחר לית לן למיחש לשאלה, ה' שמן המר שם דז"ך ע"א:
צ"ח לפנים אות ר"ס שיטה ד'. אין חולק בזה וכ"כ ה' פאת נגב סי' ד' וכן הסכים בס' שמן המר סי' ב' דז"ך וכ"ט:

צ"ט אם הבגדים שמצאו עליו היו שאולין מאחר ל"ח שמא גם השואל השאיל לאחר והנמצא הוא מת אחר דהא קי"ל דאין השואל רשאי להשאיל וכמ"ש מרן בתשו' לענין פקדון, ה' שמן המר שם דכ"ז ע"ב ושכ"כ להדייא ה' לקט הקמח בשם ה' צמח צדק יעו"ש. ולפי מ"ש לפנים אות רס"ד דבפקדון ג"ך נחלקו הפוס' נראה, דה"ה גבי שאלה:
ק לפנים סוף אות רס"ו:
סי' י"ב וע"ע שמן המר שם דל"א כשנמצא איתו הרשימה של הסחורות שלקח מכ"תי של הסוחר עי"ש:
ק"א שם ש"ע ואפי' שומא אין מעידין עליו. שומא הוי סימן בנוני כנ"הג הגה"בי ס"ק שע"א. ומה שנראה מדברי הטור דשומא הוי סימן גרוע ליתא, ע' בני אברהם סי' ה' וע"ע פאת נגב שם היכא דאומר שיש לו כויה בארכובו דיש לצרפו לסימן:
ק"ב לפנים סוף אות רע"ח משכנות הרועים מע' הסמך אות ט':
ק"ג לפנים סוף אות רפ"א משכנות הרועים שם:
ק"ד לפנים סוף חות רפ"ד וה' בני אברהם סו"סי כ"ט, וע"ע אביר יעקב סי' ב' דל"ה וסי' א' דס"ו:
ק"ה לפנים סוף אות רפ"ו. י"ש וע' בני אברהם סי' ח' דהתיר להדייא היכא דחסר לגמרי ונעלם דבר מה' עבודת השם ז"ל דהוא תנא דמסייע ליה וע"ע שמן המר חא"הע סי' ב' מה שהאריך בהך דינא:
ק"ו סכ"ו ש"ע אבל אחר ג' אין מעידין עליו. ע' בני אברהם סי' ד"ן מה שהעריך בפירושא דהך דינא:
ק"ז הא דאין מעידין עליו דוקא שאינו ניכר וידוע למעידיו אבל אם הוא ניכר וידוע למעידיו אי מעידין עליו אפי' אחר כמה ימים, הכנ"הג הג"הט ס"ק של"ב הביא מחלוקת הראשונים בזה. וע' יד"א ס"ק תס"ד מה שרמז. וע' בני אברהם סי' ח' שצרף דעת מוהר"מ המקל אפי' כשהמעיד הוא גוי והתיר בנ"ד מס"ס ולא עלה על דל שפתיו דעת החולקים בזה:
ק"ה ש"ע שם שאינו משתנה במים אלא אח"ז מרובה. ע' כנ"הג הגה"בי ס"ק ת"ב ות"ג יד"א ס"ק תקס"ח בני אברהם סו"סי כ"ג:
ק"ט לפנים סוף אות רצ"ד ע' בני אברהם סי' מ"ב:
ק"י לפנים סוף אות רצ"ח. דסל"ה וע' פאת נגב סי' ו' דאסף איש טהור סברות הפוס' בענין אשתהי והחילוקים הנאמרים בזה:

קי"א שם ש"ע לפי שהמים מקלקלין המכה. מכה שחיתה קודם שהושלך לים ל"א מייא מרזו מכהו אך ה' משאת בנימן בסי' ס"ג כתב דאין לחלק בין מכה שלא נתרפאית לנתרפאית כנ"ל הג הג"הט ס"ק שע"א, ודברים תמוהים הם ואיפשר דאף ה' מ"ב לא אמרו אלא בהתחילם להתרפאת אבל בנתרפאית לגמרי לא וגם נדון ה' מ"ב הוא ענין אחר. ה' בני אברהם סי' כ"ג:

קי"ב אמרו העדים איל פיי טיניאה אטאדו קי טיניאה און גראניקו. ר"ל רגלו היה קשור במטלית שהי"ל שם מכה איפשר לומר שכבר נתרפאה שהם לא התירו סמטלית רק אמרו כן ע"פ מה שהוגד להם שהמבוקש קודם שהלך היה לו מכה ברגלו ונשאר רגלו קשור מחשש שמא יכנסו המים, ה' בני אברהם שם: קי"ג לפנים סוף אות ש. שם ואני הדל בהגהותי שם שויתי עזר על גבור דהכי הסכימו שני צנתרות הזהב מו"הר מוהרא"ק ומוהרד"ק ז"ל. אך לא נכחד דבנדונם איכא תרי ותלת ספקי דבזה יש להתיר לכ"ע דהנה אמת דה' משא"מ בח"ב חאה"ע סי' א' התיר בתרי ספקי אך ה' בני אברהם בסי' כ"ג הביא דבריו וכתב דלבו נקפו להתיר בס"ס אולם היכא דאיכא עוד ספקא אחרינא גם הרב העלה להתיר יעו"ש וכמ"ש היד"א הג"הט ס"ק תצ"ג: ק"יד לפנים אות ש"ט שיטה ב'. עד שמן המר א"הע סי' ב' דב"ך:

קט"ו לפנים סוף אות שי"א ובמ"ש הכנ"הג שם והיד"א בס"ק תקצ"ט משם הפוסקים דפשט המנהג להקל ע' לה' אביר יעקב סי' ב' מדל"ו עד דל"ח שכתב גם הוא שכן הסכמת גדולי האחרונים להקל בספק אשתהי כס' ר"ת אף באין גופו שלם יעו"ש ועוד לו בסי' ח' דס"ה:

קי"ו אם איתיה קמן הגוי המעיד ונוכל לשאלו אם היה תוך ג"י אי שיילינן ליה. עמד בזה ה' אביר יעקב שם והעלה להלכה דא"ץ לשואלו אך למעשה לא סמך לבו רק בנ"ד דכבר בקשו את הגוי כמה פעמים ולא מצאוהו י"ש:

מטו"ב היכא דאיכא טביעות עינא בגופו וסימנים בבגדיו ע' ס"ת ס"ק קכ"ב משם ה' נו"בי דהקל להתיר בספק תוך ג"י ובס' דברי מרדכי לורייא הנד"מ סי' מ"ד באחד שיצא עליו קול שנאבד ואחר ימים מעטים בערך עשרה מצאוהו הרוג מונח בבור ואנשי העיר הכירוהו בטביעות עינא וגם בבגדים שזהו שיצא עליו הקול מקודם שנאבד, וגם מצאו אצלו כתבים שידוע שהם של הנאבד העלה להתיר מכח סימני כלים עם ט"ע וסמך אתשו' משאת בנימן סי' מ"ד עי"ד ולא זכר תשו' הנו"ב המסייע ל"ה וע' לפנים באות ש"ח מ"ש בזה:

קי"ח סכ"ח ש"ע אבל אם אינו חבול וכו' מעידין אפי' אחר כמה ימים ע"י ט"ע של גופו וצורתו. מוהרח"ש ז"ל בק"ע מדמ"א עד"מג האריך להוכיח דלא התיר ר"ת אלא בגופו שלם לגמרי אבל אם חסר ממנו אפי' קצת בשר אין מעידין עליו. וכתב ה' בני אברהם סי' ח' דע"כ ל"ק הכי מוהרח"ש אלא בודאי לאחר ג"י אבל בספק אשתהי דלדעת ר"ת תלינן להקל בהא ודאי לא בעינן גופו שלם והגם שיש מהאחרונים שכתבו להיפך וכמ"ש מוהר"אא ומוה"רא יצחקי עכ"ז התיר בנ"ד דהיה חסר רגל שמאל חדא דלא שבקינן סברת כל גדולי האחרונים רוב מנין ורוב בנין דס"ל דבספק אשתהי לא בעי גוף שלם ועוד דאפילו לסברתם היכא דחסר רק הרגל גוף שלם מקרי וכס' הרא"ם סי' ט"ל את"ד וכ"כ ה' אביר יעקב סי, ב' דל"ח:

קי"ט לפנים סוף אות שט"ז וע' לה' אביר יעקב בסי' ט"ז דהוא והרב הפוסק אשר אתו הלכו להחמיר כשיטת החולקים על ר"ת ולא העלו על שפתם דבנ"ד היו שם ב' עדים והיכא דאיכא ב' עדים לא חלקו על ר"ת וכמ"ש בפנים:

ק"ך לפנים סוף אות שי"ח וע' לה' בני אברהם סי' מ"ז דהך דינא דבעינן סימנין אפי' לדעת הר"אש אינו אלא מדרבנן בעלמא דחיישינן דהעד אמר בדדמי י"ש:

קכ"א אי בעינן דוקא ראה הטביעה או אפי' לא ראה רק ששמע חיישינן, ע' כנ"הג הג"הט ס"ק תי"ג דבמחלוקת הוא שנוי ורבו המחמירין ואבוהון דכולהו הריב"ש בסי' שע"ח וע' יד"א ס"ק תקל"ה. פ"ת ס"ק קכ"ו וע' בני אברהם סי' כ"ג שכתב דאפי' לס' המחמירין ה"ד בידע ידיעה פרטית אבל ידע שזה המבוקש היה עמהם איפשר שבשעת ההפכה הלך לבית אחר או יצא השדה ולא נמצא שם ולא חשיב כידע הטביעה עי"ד וע' כנ"הג הג"הט ס"ק תי"ד:

קכ"ב אפי' לא הגידו לו כל האנשים שנטבעו אלא שא"ל הספינה נטבעה שהיו בה אנשים ראה הטביעה מקרי. כנ"הג הג"הט ס"ק תי"ד משם הר"בא בתשו' סי' כ"א ושהמ"ץ סי' ח' מגמגם בזה יע"ש וע' מוהרימ"ט ח"ב סי' ל"א שאף שאמרו לו נשברה הספינה ומסתמא טבעו כל ההולכים בה הואיל והוא ידע כמה נפשות היו שם גויים וישראלים אפי' אם ראה ממש בטביעתו של זה בים למה יאמר בסמיכות דעתו שזה פ' וכו' אלא ודאי שמכירו יפה עי"ד וה"ד מוה"רי המון בתשו' כי באה בס' בני אברהם סי' מ' והצ"ע דבריו יעו"ש בדצ"א ע"ג:

קכ"ג היכא דראה הספינה הפוכה הוי יותר חמור מידע הטביעה כמו שנראה מדברי הרי"בש סי' שע"ז ומ"מ אף לדבריו אם המעיד אמר שראה את הספינה שהשליכוה גלי הים למקומו אף הריב"ש יודה דאיפשר שקם רוח סערה בים ומחמת הסערה קפצו

מהספינה לאיזה מקום מהיבשה מה גם אי לא ידעינן אמתי הכירו אם קודם שראו הספינה שבורה או אח"ך דתלינן שקודם שראה את הספינה ראה הנטבע. סרכין תלתא בתשו' בני אברהם סי' ל"ז:

קכ"ד סכ"ט ש"ע ראוהו שנפל לגוב אריות וכו' אין מעידין עליו וכו'. אם נשתהה שם אדם סביבות הבור יום או יומים וראה שלא עלה נראה דודאי מעיד עליו דתו ליכא למטעי שמא לא היו רעבים ולמעשה נסים לא חיישינן כנלע"ד אע"פ שלא נתבאר כן בדברי הפוס' ה' חסדי דוד ביבמות דקכ"ז ע"א:

קכ"ה ס"ל ש"ע וכן כל כיוצא בזה מדברים שא"א שיחיה וכו' ה"ז מעידין עליו. העידו על איש יהודי שהאויב כפתו ודחפו מההר והשליכו עד שנעשה אברים אברים עמד בזה מוה"רא גירון ז"ל בתשו' כי באה בספרו של ר' אבהו ה' אביר יעקב בדח"י אם יש לדמותו לנפל לכבשן האש או"ד הרואה שנפל למטה מההר במקום עמק שופט בדעתו כי בודאי מת אבל איפשר שאינו כן וגם שהעולם אומרים שא"א שיחיה והאריך בזה והוא הצ"ד צדדין וצדי צדדין ואסיק דפשיטא ודאי דמאיסו' דאורייתא נפקא אך להתירה לגמרי לא מלאו לבו כי אם בקב"ע שהועד שהיה המקום עמק וצר שא"א לצאת משם בשום אופן אם לא שיפילו אבלים ואף גם זאת בדוחק גדול ובנדון דידיה דהיה קשור אף אם יפילו חבלים א"א לו לצאת דמי יתירהו כדי שיקשר עצמו בחבלים ואם נשאר שם ימות ברעב או חיה רעה יאכלהו בכנו"ד לכ"ע מותרת להנשא וכו' להלכה אבל לא למעשה יש"ב:

קכ"ו סל"א ש"ע ראוהו צלוב וכו' וב"ח כתב דוקא צלוב בזרועותיו אבל לא מגרונו. והח"מ בס"ק נ"ה והב"ש בס"ק צ"ג חלקו עליו. וע' חסדי דוד ביבמות דקכ"ז דהסביר פנים לס' הרב"ח:

קכ"ז שם אין מעידין עליו. בכל הני דתנן אין מעידין היינו להנשא לכתחילה אבל אם נשאת לא תצא דאינו אלא חומרא בעלמא דרבנן, מוה"רא ן' ארולייא ז"ל בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סי' א' די"ט ע"ג וד' ודקדק כן מדברי הרמ"בם פ"ז מה' נחלות הלכה ג' ואריה שאג ה' המחבר שם בסי' ב' דכ"ו כי נעלם ממנו דשל כת הקודמין היא זו דהריב"ש בסי' תק"ח ושע"ט והובא בב"י לקמן כתב להדייא דבכל הנך אף אם נשאת תצא והגם שהר"בי כתב שם דאין נראה כן מדברי הרמ"ה הרי הכנ"הג בהגה"בי ס"ק תקנ"ט כתב משם מוהרח"ש דלא פליג הרמ"ה ז"ל אלא דאיהו גופיה נפק דק ואשכח בתשו' הרא"ם ח"א סי' ל"ו דס"ל בדעת הרמ"בם דאם נשאת לא תצא ושהסכים לזה סב'

רי"ו בשם הר"מה מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא ואיך קא פסיק ותני בהחלט דאם נשאת לא תצא יעו"ש:

קכ"ח לפנים אות שכ"ז דמ"ב ע"ב שיטה ב' חסר תיבות אלו אחר תיבת שנאבד בים שפירש בספינה ולא נודע לאיזה מקום הלכה ונשכח זכרו שהנאבד:

קכ"ט לפנים סוף אות של"ה, וע' משכנות הרועים מע' העין אות מ"ו דרנ"ד ע"ד על כיוצא בזה. אביר יעקב סי' ח"י דק"י ע"א:

ק"ל לפנים סוף אות של"ט וע' בס' דברי מרדכי לוריא הנד"מ בסי' מ"ד שהביא משם ש"ות תפארת יוסף סי' ו' שכתב שיש לצרף סניף זה להתיר: קל"א לפנים סוף אות שמ"א וע' משכנות הרועים מע' העין אות מ"ו דרנ"ה: קל"ב סל"ג אם אמר קברתיו וכו', בעד מפי עד עמ"ש לפנים אות שמ"ו ואפי' למאן דס"ל דבעמ"ע תלינן שהראשון טלטלו אם אמר שהיה בדעתו לקברו וחזר בו אין לתלות דטלטלו כיון דנחית לפרושי ענין הקבורה ולא פירש עוד לא תלינן דטלטלו. ה' משא"מ סי' מ"ג דר"ל ע"ב והם דברים תמוהים במה שהפריז על המדה ולא מחוורא מילתא. ה' אביר יעקב סי' ב' דל"ד ע"ד:

קל"ג סמ"ג ש"ע מת בעלי תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה. ע' שמן המר א"הע סי' ב' דכ"ט עג"ד.קל"ד לפנים סוף אות שמ"ט וע"ע משכנות הרועים מע' העין אות מ"ז דרנ"ג:

קל"ה ס"לה ש"ע יש מ"ש שאם נפל למים שא"לס גובה כתובתה, ע' כנ"הג הגה"בי ס"ק תק"ך יד"א ס"ק תרע"ד משכנות הרועים מע' העין אות מט"ר דרט"ו ע"ד:

קל"ו לפנים סוף אות שע"ו וע' למוה"רי אלקבץ בתשו' כי באה בס' אביר יעקב סו"סי ג' דהאריך להוכיח דאעיקרא סברה של ריא"ז היא יחידאה ודיינו להחמיר באשה עצמה אך לא בע"א. וה' המחבר שם בסו"סי ד' אישר וקיים דבריו וכתב דכ"ש בשאר קטטות שבין איש לאשתו דגם ריא"ז לא אמרה יעוש"ב:

קל"ז ס"ן בהגה אבל ב' אפילו לא אמרו קברנוהו נאמנין, לאו דוקא להציל מחששת אם חי אם מת מהני שנים אלא אפילו לענין ההכרה והידיעה אם איהו ניהו הנעלם מהני עדות ב' דל"א בדדמי, ה' שמן המר א"הע סי' ב' די"ט עג"ד ואילך:

קל"ח לפנים סוף אות שפ"א וע' אביר יעקב סי' ח' דס"ה:

קל"ט סנ"ה בהגה וי"א דאינה נאמנת, ע' יד"א הגה"בי ס"ק תשי"ג. שהביא דבע"א הוא מחלוקת דאיכא מ"ד דלכ"ע נאמנת וע' אביר יעקב סי' י"א דע"ב ע"ד דגם דעתו להתיר מחמת דאיכא ס"ס עי"ד:

ק"מ לפנים סוף אות שפ"ה וע' בתשו' מוהר"א בן ארולייא ז"ל כי באה בס' אב"יע סי' א' די"ט ע"ג דסבר מימר דהך עובדא דש"ס דאמרו דחיישינן דלמא ערק היינו שלא להשיאה לכתחי' אבל אם נשאת לא תצא, וה' המחבר שם בסי' ב' דכ"ו ע"ד חלק עליו בכח והכריע מדברי הש"ס דליתא להא אלא אפי' בדיעבד אם נשאת לא תצא עי"ד וע"ע בס' פאת נגב סי' ט' דאם אחר השריפה מצאו גוף אחד נחרך והכירוהו שהיה פב"פ ולא קדמה להם הידיעה אם נעלם זה כלל דלא סמך להתיר אם לא ע"פ עדות מספיק מאיש אחד שהעיד דבשכבר סבב האש אותה השכונה ראה לאיש הנשרף שהיה מכירו והיה מבקש לצאת ולא יכול שהדלת היתה סגורה והיו אנשים שהפצירו לשבר הדלת שלא יכולו וכו' יעו"ש ובמפתחות מציין לעיין בס' משפט צדק ח"ג סי' ל"ה:

סימן כ

א ס"א ש"ע ואסור להביט ביפיה איסור הסחכלות בעריות אם הוא מדאורייתא או מדרבנן עמ"ש בזה הב"ש סק"ב קהלת יעקב בתוס' דרבנן מע' הק' אות פ"אר שדי חמד חלק הכללים מע' האלף אות ב':

סימן כג

לפנים סוף אות ב' וע' בס' שבט סופר הנד"מ ממש בח"אהע סי' א' שעמד על חשוך בנים שכפי הרופאים אין עכוב מצד האשה רק אולי הבעל גורם ורוצים לנסותו ע"י שיביא להם שכבת זרעו לבדק אם ראוי להזריע ולהוליד והעלה דלדינא יש להקל משום מצוה רבה דפ"ור אבל למעשה לא רצה להתיר רק אם יסכים עוד גאון מפורסם יעו"ש:

ב לפנים סוף אות ד' והן עתה בא לידי ס' שבט סופר הנ"ל וראיתי לו בח"אהע סי' ב' שעמד על זה ואסר קודם תשמיש ואם יש מי שרוצה להתיר גם הוא יסכים ע"ז עי"ש:

סימן כו

א ס"ב ש"ע אם הכניס אשה לחופה וכו'. ע' יד"א סק"ז שכתב דיש להחמיר ועוד לו בסק"ח, וז"ל הגאון חקר הלכה בחקירה ז' ד"ל משמע דהמחבר החליט כדמה ראשונה וכו' מ"מ בב"י סיים משם הר"ן דמאחר דר"ח מסופק א"א להקל וכתב עליו הר"בי שכ"כ הרש"בא בתשובה שיש לחוש לדברי ר"ח שהוא רב מובהק וכ"ש בדבר שבערוה הרי החליט בב"י דעתו להחמיר מ"הת אף שכתב בש"ע סתם הכניסה לחופה נראה דכ"ז מיירי בא"ל בפירוש הרי את מקו"ל בחופה זו אבל זולת זה אין שום מקום להחמיר ומצאתי לי און בדבר הזה בשו"ת פ"י סוס"י נ"ה ונראה במפרש גם דעתו נוטה להחמיר מספק לכן אם בא מעשה כזה באחד שקדש בחופה חוששין לדר"ה וצריכה גט עכ"ל וע' פ"ת סק"ב מ"ש משם ה' שע"המ והגאון שם האריך בזה:

סימן כז

א לפנים סוף אות א' וע' אביר יעקב סו"סי כ"ד דנסתפק היכא דאמר הדברים בעוד שהחפץ היה ביד שניהם ועדיין שום אחד מהם לא סילק את ידיו אי מקרי לאחר מ"מ, וכפי ריהטא דלישניה שם משמע דגם בזה חשיב לה שתיקותא דלאחר מ"מ. ואה"מר הפריז על המדה ומדברי הרבנים שהבאתי לפנים נראה דבכ"הג לא מקרי שתיקותא דלאחר מ"ע דהם לא עמדו אלא בין תכ"ד לאחר כ"ד ויותר מהמה הי"ל ללמדנו היכא דעדיין החפץ ביד שניהם וכ"ש דלפ"ר ה' חסדי דוד בכה"ג הוו קידושי' גמורין ודוק היטב: ב נתן לה תפוח וא"ל בטבעת זו כיון שפניה מגולות וראתה סברה וקבילה וכמ"ש הר"שבא סי' אלף קפ"ו ה' משכנת הרועים מע' הק' אות כ"ו. ג לפנים סוף אות י"ט וכ"כ ה' אביר יעקב סי' כ"ד דק"ול ע"א:

ד לפנים סוף אות ל' ובס' אביר יעקב שם דק"מג ע"ד:

ה לפנים סוף אות ל"ב וע' בס' אבי"ע שם שגם הוא מהמקלין ועוד לו בסי' כ"ה. מח"זא סי' ב"ך או"גד:

ו לפנים סוף אות ל"ד ובס' אבי"ע שם דקל"ו ע"א:

ז לפנים סוף אות ל"ה וע' אביר יעקב שם:

ח לפנים סוף אות ל"ז אביר יעקב שם:

ט לפנים. אות מ' שיטה ב' מחזה אברהם סי' ב"ך או"ד:

י לפנים סוף אות מ"ג אביר יעקב שם דקל"ז:

י"א לפנים אות מ"ה שיטה ח'. בזה וע' אביר יעקב שם:

סימן כח

א ס"ב ש"ע אם אחר שבא לידו וכו' אינה מקודשת ע' מה שפלפל בזה ה' מחזה אברהם סי' ב"ך אות א':

ב לפנים סוף אות יוד. וכו' מחזה אברהם שם דס"ט:

ג אפי' לס' האומרים דהוייא ספק מקודשת ז"ד היכא דאח"ך אמר לה בלשון הגון הרי את מקודשת לי. אבל היכא דבדבורו דא"חך ליכא הוכחה על המקדש והמתקדשת. יודו דבלישנא קטיעא דאין לחוש. מחז"א שם:

ד לפנים סוף אות כ"ז וע' משכנת הרועים מע' הק' אות כ"ג דר"כד:

ה אם האורח נתן לבע"הב עצמו כוס של יין מהמזומן לפניו לקדש בו בתו ע' כנ"הג הג"הט ס"ק ס"ח והנמש' משכנת הרועים שם באות כ"ג והביא תשובת הרב בע"ס ערך השלחן שכתב משם הרדב"ז ומוהר"חש דס"ל דהוו קידושין, ולא שבקינן פשיטותייהו בעבור ספקו של ה' מק"וב. והרב המחבר שם פקפק ע"ז עי"ד:

ו לפנים אות ל"ח שיטה ב'. גט וע' משכנת הרועים מע' הק' אות כ"ט:

סימן לא

א ס"ב בהגה נוהגין תחת החופה לשאל לעדים וכו' ע' מוהרי"קש בהגהותיו וע' משכנת הרועים מע' הק' אות ח"ן:

ב שם. נוהגין לכסות פני הכלה וכו' ע' כנה"ג לקמן סי' ל"ד הגה"ט סק"ה שכתב שיש מקומות שנהגו לגלות פני הכלה קודם הקידושין. וע' פ"ת סי' זה סק"ה וע' תעלומות לב ח"ג בקונט' הליקוטין דק"א ע"א מה שרמז בה וכתב שהמסוה שמלפניה כיון שהוא דק אע"פ שפניה מכוסות לית לן בה עי"ש:

ג לפנים אות ה'. בסופה ושם עמד ע"ד ה' שער המלך שהביא ה' פ"ת בס"קו היכא דפירש בהדייא בכלי שש"פ ואינו ש"פ באותו מקום י"שב פלפ'לא וארי"ך:

סימן לב

האפוד על אה"ע מילואים סימן לד:

א לפנים סוף אות א' וע"ע לה' שמחת יו"ט בסי' ח' דל"ג ע"ב כתב ג"ך מנהג ירושלם הנז"ל ושם: בדל"ד ע"א כתב דכך הוא המנהג בכל ערי טורקיאה לברך ברכת אירוסין בקידושין ע"י שליח יעו"ש. ולשירי לן מר דאין כן מנהג שלוניקי וכן פה סופיאה נוהגין כמנהג שלוניקי לברך בקידושין ע"י שליח ברכה בלי ש"ומ: ובשעת קידושין מברך בש"ומ. וע"ע משכנת הרועים מע' הק' אות ב"ך:

סימן לו

הדברים פשוטים כמו שאמרתי אחז"ר ראיתי להרש"בא בחידושיו וה"ד הי"א בהגה"בי ס"ק כ"ו שכתב להדייא כדברי דמ"ש בש"ס מלמד שהשליח עושה שליח היינו כשנתנה לו רשות יעוש וכן פירשוה הריטב"א והר"ן בגטין על דכ"ט עלץ לבי. וע' לה' מחנה אפרים ה' שלוחין סי' ו' ומ"ש אני הדל על דבריו לקמן בקונטריס זה סי' קמ"א על סמ"ג. וע' להגאון חקר הלכה חקירה י"ז פלפול עצום בעיקר המחלוקת ובדברי הב"ח יש"ב:

סימן מ

א ס"ב בהגה אבל אם מת השני או גרשה תוך ל' וכו'. מחלוקת הראשונים הובא בטור, וע' להגאון חקר הלכה חקירה י"ח כמה ארכן הוא בדברי הראשונים ובמחלוקותם ובדברי מוהרימ"ט בחידושיו לך נא ראה:

סימן מב

א ס"א ש"ע אבל האיש שאנסוהו וכו'. ע' בס' חקר הלכה: חקירה ג' פלפול עצום בדין זה ובדברי הראשונים:

ב לפנים סוף אות ט' וע' משכנת הרועים מע' העין אות מ"ה:
ג לפנים אות י"ג שיטה ה'. מהלכה וע' משכנת. הרועים מע' העין אות ס"ו שהציע דברי התוס' הנ"ל. וע' ח"קל א"הע סי' ך' ורמזתיו לקמן אות ט"ו: ד ס"ה ש"ע אבל בפיסו"ע דרבנן או בעדים שהם ספק פיסולי תורה וכו' לכאורה היה נראה דפירוש ספק פיסולי תורה ר"ל שיש ספק אם העברה היא מ"הת או מדרבנן אבל אם העברה שעשה היא גופא אסורה דאורייתא ההוא יקרא פסול דאורייתא. אולם אין כן האמת דאף: אם העברה היא אסורה ודאית מדאורייתא העובר עליה אינו פסול מן התורה דאינו נפסל העד מן התורה כ"א כשעבר עברה שחייבין עליה מלקות מ"הת וכמבו' בדברי הרמב"ם פיו"ד מה' עדות ובטוש"ע ח"מ סי' ל"ד אבל על עברה שאין בה מלקות אף שאיסו' מיהת אינו נפסל רק מדרבנן וכמ"ש רי"ו והובא ביתה יוסף שם ובהגה ס"ב ואם בעברה ודאית שהיא מ"הת אינו נפסל אלא מדרבנן כ"ש בעברה שהיא ספק אם אסורה מ"הת או לאו. וכפ"ז ע"כ דמ"ש מרן פה ספק פיסולי תורה היינו דיש ספק בעברה שעשו אי לוקין או לאו או מחמת פלוגתא דרבוואתא או מחמת דבר אחר והכי פירשה מוהרי"בל בח"ד סי' ט' והחידוש הוא דאפי' בכי האי דהוי העברה ודאי אסורה מדאורייתא מ"מ העובר עליה אינו נפסל אלא מדרבנן וחוששין לקידושיו להצריכה גט:
והכין חזינא להגאון בע"ס פ"מג בספרו שושנת העמקים אשר לו בפתיחת הספר ד"ב שכתב וז"ל ראובן קידש דינה בת לאה בפני עדים שחללו יו"ט במלאכה דאור' שבשלו לצורך עכו"ם או בהמה אי חוששין לקידושיו תשו' בשל ביו"ט לצורך עכו"ם ולבהמה פשיטא דאינו לוקה כרבה דאמרינן הואיל, ואם אין ראוי לישראל שהיא טריפה דאין שיך כאן הואיל בזה לכאורה יש מחלוקת דלהרמב"ם פ"א מה' יו"ט הלכה ט"ו המבשל לעכו"ם וכו' אין לוקה עליה שאילו באו אורחים היה התבשיל ראוי להם משמע דאי אין ראוי להם לקי וכנראה ממרוצת דברי המ"מ וכו' ומשמע כל שאין ראוי לישראל לקי ולתו' ביצה די"ב ע"א שכתבו דלב"ה דנדרים ונדבות לא קרבי ביו"ט מלכם הוי רק עשה ולאו ליכא ולפ"ז ה"ה לעכו"ם ובהמה ואפי' אין ראוי לישראל לא לקי והוי ספק ע' א"הע סו"סי מ"ב ובח"המ סי' ל"ד דפסו"ע ד"ת בעברה שיש בה מלקות וכו' ועדיין צ"ע עכ"ד מבואר דאע"ג דחלל יו"ט במלאכה דאורייתא כיון דלדעת התוס' לא לקי לא מפסלי והוי ספק ומינה דחוששין לקידושיו. הרי עד ממהר לדברינו דמ"ש מרן ספק פיסול תורה היינו דעברי אדאורייתא במידי דיש ספק אי לקי אי לאו ועכ"ז אין פסולין חלא מדרבנן וכדברי רי"ו המובאים בח"המ הנז'. ונקטינן דאע"ג דעבר אדאורייתא ודאית

וכ"ש בספק דאורייתא וגם היכא דעבר אעברה שיש ספק אי לוקין עליה בכל אלה אינו נפסל אלא מדרבנן:

אפם כי עז מה שראיתי עוד לה' שושנת העמקים שם בד"ג ע"א שכתב וז"ל ויש לי חקירה אחת בענין פיסו' עדות אם אחד עבר עברה ספק איסור תורה אם נפסל לעדות מדרבנן או כשר לגמרי ומה שהביאני לזה הוא דקדוק דברי הרמב"ם ה' עדות שכתב וז"ל עבר עברה שחייבין עליה מלקות מ"הת פסול מה"ת היה החייוב שבה מדבריהם ה"ז פסול מדבריהם ומדכתב היה החייוב שבה ולא כתב בקיצור עבר עברה מדבריהם ה"ז וכו' אלמא דאין פיסול כי אם ביש חייוב מלקות דחז"ל עשו לדבריהם כשל תורה וכשחייב מכות מדבריהם פסול מדרבנן והיכא דליכא מ"מ מדבריהם כשר אף מדרבנן וכו' וכפי דברי הב"י ביו"ד סי' רצ"ה דעל הספקות אף מ"מ לית ביה וא"כ לכאורה בספק איסור תורה אף למ"ד ספק מ"הת אסור לית ביה מ"מ וכשר אף מדרבנן א"ד ז"ל וכ"כ בקיצור בפתיחה כוללת לספרו פ"מג על א"ח אות כ"ד ורמזו ה' פ"ת בח"המ סי' ל"ד סק"ז ראה זה חדש דלפי דעת הרב אם עשה עברה שיש בה ספק תורה בעשייתה וכן אם עבר עברה מדרבנן שאין פה חייוב מ"מ כשר לעדות מ"הת ומדרבנן:

ונוראות נפלאתי עליו דמלבד דזה דבר תמוה לעין כל וכמו זר נחשב בבא לפנינו שני עדים האחד אכל כזית בשר ספק נבלה שהוא ס' איסור תורה ונכשירהו לגמרי והאחד שאכל בשר עוף בחלב נפסל אותן מדרבנן, עוד בה דמדברי הפוסקים יש להוכיח דלא כוותיה והן קדם אני אומר דאה"מר וגלגול מחילות מכבודו כי רב הוא. מה שסמך עצמו אדקדוק דברי הרמב"ם נראה דאין כאן סמיכה יען שהוא הבין דמ"ש הרמב"ם היה החייוב שבה מדבריהם דהיינו חייוב המלקות וכדמשמע לכאורה מריהטא דלישניה דהרמ"בם אך לא כן אבי דעיקר כונת הרמ"בם היינו על עיקר האיסור אם הוא מדבריהם ויגד עליו רעו שסיים וכתב וכבר נתבאר בכל מצוה ומצוה דברים שאיסו' מ"הת ודברים שאיסורן מד"ס מבואר דעל עיקר האיסורין קאי לא על המלקיות דאי הכי הי"ל דברים שלוקין עליהן מ"הת ודברים שלוקי' עליהן מד"ס וכן הבינו הבע"הט ומרן כש"הט. דכשהעתיקו דבריו בח"מ סי' ל"ד (וכמ"ש הרב"י שם דלשון הטור הוא לשון הרמב"ם) כתבו היתה עברה שעבר מדרבנן פסול מדרבנן, גם הרב"י כשהביא לשון המרדכי דמי שהגביה ידו על חברו נקרא רשע ופסול לעדות כתב וז"ל ואם המגביה יד ע"ח אינו לוקה צ"ל דעובר על ל"ת שאין בו מלקות פסול מדרבנן ואע"ג שמדברי הרמב"ם ורבינו נראה שאינו פסול מדרבנן אלא העובר על דברי רבנן משמע דכ"ש הוא לעובר על ד"ת שאין בו מלקות וכו'. ומורם בהגה שם ס"ג פסק להא ואין ראיה מדלא פסקה מרן דמאחר שכתב

שאם היתה העברה מדרבנן וכו' לא הוצרך לכתב הך דמכ"ש נפקא וכמ"ש בב"י ולא מצינו דמגביה יד ע"ח לוקה מ"מ:

העוד לנו ראיה חותכת בדברי הרמב"ם בעצמו שם שכתב לבש בגד צמר או שאבד בו חוט של פשתן הרי הוא פסול מדבריהם. ובגד זה שאבד בו כלאיים היינו קודם צביעה ופי' אבד בו כלאיים אינו ר"ל שבודאי יש חשש של פשתן ואינו ניכר דהא הוייא איסורו מדאורייתא ולקי וכמ"ש פיו"ד מה' כלאיים אלא הכונה דיש ספק אם יש חוט של פשתן בבגד זה וכדתרגמה ה' לח"מ ז"ל שם בה' עדות עי"ד והו"ל ספק ולפי שיטתו אין כאן מ"מ כיון דהוי ספק והיאך יהיה פסול מדבריהם אלא דאי דדעת הרמ"בם דבאיסו' דרבנן אף שאין בו מ"מ פסול מדבריהם ומעתה כונת הרמ"בם בתיבות היה החייוב שבה מדבריהם היינו האיסור שבה וכדפרישנא לה אנן בענייותין: ובר מן דין היסוד שהניח הרב דכל ספק איסור תורה אין בהם מ"מ אהס"ר כרב גדלו אמר רב הנ'חה שובר"ת דאיכא רבים מהפוסקים דס"ל בדעת הרמ"בם גופיה דאף בספקי איסור תורה יש בהן מ"מ וכמו שאסף וקבץ בזה איש רמ"י ה' מוהר"ח מדיני ז"ל בס' דברי חכמים סי' נ"ו כמה פוסקי' דהחליטו בדעת הרמב"ם דס"ל דלוקין מ"מ אף בספק איסור תורה וממילא דנפסל לעדות גם לפי דרכו:

ולפום ריהטא מדברי הריב"ש סי' שי"א שכתב דאם עבר עברה שאין חייבין עליה מלקות אע"פ שהיא עברה מ"הת אינו נפסל לעדות ודייק לה מדברי הרמ"בם משמע דלא מפסל כנל לא מדאורייתא ולא מדרבנן מדכתב סתמא וכ"ן שהבין בדבריו הכנ"הג בח"מ סי' ל"ד הג"הט סק"ד וכתב משם הריב"ש שכתב שכן דעת הראב"ד ושכן היא הסכמת מוהרי"מט בא"הע סי' מ"ג ורמז למ"ש הוא עצמו בהגה"בי ס"ק כ"ו ושם יתבאר דמדרבנן מיהא מפסל וכדברי רי"ו ע"ע, ואם כנים אנחנו בזה ולפי שיטה זו דאפי' אם עבר עברה דאורייתא בעבור שאין בה מלקות אינו פסול לא מ"הת ולא מד"ס מוכרחין אנו לפרש בדעת הרמב"ם דהא דמפסל בעבר עברה דרבנן היינו דוקא בעברה שיש בה מלקות כי היכי דלא תהוי יציבא בארעא וגייורא בשמי שמייא וא"כ הרי יש לנו סרכין תלתא הריב"ש והרא"בד ומוהרי"מט דקיימי בשיטת הפ"מג ז"ל, כי לפי האמור מה מאד תמיהני על הבר"כי בח"המ סי' ל"ד אות כ"ו שכתב וזיל וקצת יש להרגיש במ"ש מוהרי"בד (דברי אמת קונט' ליה) ואם נאמר שאף לדבריהם כל שיש בו איסור תורה נפסל מדרבנן וכו' דמשמע דלאו מילתא פסיקתא היא דהעובר על איסו' תורה נפסל מדרבנן ולכאורה נראה דלפסל מדרבנן מיהא מאן דעבר על איסור תורה ליכא ספקא וכ"כ מרן ב"י וכו' ואף לדברי האומרים שהעובר עברה מדבריהם כל דליכא חימוד ממון

אינו פסול מ"מ מודו בעברה מ"הת שאין בה מלקות דמפסל מדרבנן כמ"ש מוהרימ"ט וכו' יעו"ש דלפי האמור האיכא סרכין תלתא הראב"ד והריב"ש ומוהרי"מט לפי עדות הכנ"הג דס"ל דאינו נפסל אף מדרבנן:

האמנם כי יתן את רוחו המעיין בזה יראה דאין כאן סברה דאם עבר אדם עברה דאורייתא שאין עליה מלקות שיהיה כשר לגמרי, ויצא הראשון מ"ש הכנ"הג שהריב"ש כתב שכ"ד הראב"ד ז"ל עיניך תראנה דלא הוזכר בדברי הריב"ש שמו של הראב"ד בזה. וגם על דברי הריב"ש עצמו יש לצדד דכונתו דלא מפסל מדאורייתא אבל אי מפסל מדרבנן בזה לא דבר גם מ"ש דמוהרימ"ט הסכים לזה הרואה דברי מוהרימ"ט בשרשן בא"הע בעיניו יראה דהסכמתו היא דפסולין מדרבנן נמצא דליכא מ"ד דבעבר עברה דאורייתא שאין בה מלקות שיהיה כשר לגמרי ועל האמת דגם הכנ"הג הבין כדעתנו בדעת הריב"ש במ"ש דאינו נפסל דהיינו מ"הת אבל מדרבנן לכ"ע מפסל וכמו שכן הסכים גם מוהרימ"ט והרב בא לחלוק עליו דלדעתו יהיה פסול מדאורייתא וכמ"ש להדייא בתשו' כי באה בס' עדות ביעקב סי' טו"ב דל"ו ועפ"ז אין גם אחד שיאמר דבעברה דאורייתא ודאית יהיה כשר לגמרי בעבור דלית בה לא מלקות ולא מ"מ, ויעו' בס' ירים משה סי' ל"ד הגה"בי סק"ג והספרים שציין אמ"א לראות מה דברו בזה:

ואת זה חזיתי ואספרה לה' עדות ביעקב סי' י"ח שכתב ע"ד הרמ"בם דפיו"ד מה' עדות וז"ל מאי דקאמר בתר הכי ואם היה החייוב שבה מדבריהם לאו למימרא דאם היה החייוב מ"הת פסול מ"הת דאמנם אף שיהא איסור תורה כיון שאין בה מלקות לא מפסיל אלא הרב רצה לומר דיני דחייבי מלקיות ולחלק בינייהו היכא דיהיה המחוייב מלקות מ"הת להיכא דיהיה חייב מלקות מדרבנן וכו' דאפ"ה לא מפסלי מ"הת אלא מדבריהם וז"א ואם יהיה החייוב שבה מדבריהם כלומר חייוב המלקות שבה מדבריהם לא מפסל כלומר אך כשיהיה החייוב מלקות שבה מן התורה מפסל אך לעולם דבאיסו' לחודה אף באיסו' תורה לא מפסל דייקא נמי לישנא דחייוב דנקט הרב ז"ל בדבריו ואם היה החייוב שבה מדבריהם דקאי למלקות דרבנן דאי קאי אענייגא דאיסו' מאי לשון חייוב שייך למימר וכו' לא הי"ל אלא לשון איסור או עובר כגון ואם היה האיסור או העברה מדבריהם עכ"ל. הביטה וראה דאע"ג דה' עדו"בי נקרא ריע אהוב להפמ"ג בהבנת דברי הרמב"ם בתיבות החייוב שבה (עם כי יש להרגיש על העדו"בי דקמפרש דברי הרמב"ם היפך מה שפירשוהו הטור ומרן מוהרי"קא וכמש"ל) דהיינו חייוב המלקות עכ"ז לא קאמר דהעובר עברה דאורייתא יהיה כשר לגמרי בעבור כי אינו חייב מלקות רק רצה

להכשירו מדין תורה ולאפוקי מהכנ"הג דרצה לפוסלו מ"הת והוא הסכים לס' הריב"ש דסובר דלא מפסיל מן התורה דוק שם אשתכח
השתא דחידוש זה שהשמיענו הרב דכל היכא דהוי עברה שאין חייבין עליה מלקות ולא מ"מ יהיה איסורה ספק מדאורייתא או מדרבנן עכ"ז אותו העד כשר לגמרי, אחר הס"ר כפי האמור הוא דלא כהלכתא והוא נגד הפוס' ודינא הוי דכל היכא דהעברה שעשה חייבים עליה מלקות ה"ז פסול מד"ת ואי הוייא עברה מה"ת ודאית רק שיש ספק אי לקי או לא לקי זה נקרא ספק פיסולי תורה ודינו כמו עבר עברה דרבנן דפסול מדבריהם וכן הדין בעבר עברה דאורייתא ודאית או ספק אסורה מדאורייתא. וע' להגאון מ"מ בס' שער אשר א"הע סו"סי ג' דנסתפק על מי שעשה עברה שנחלקו הפוס' אי איסורה מ"הת או מדרבנן דאף למ"ד דחומר הספקות מדאורייתא עכ"ז אין פיסולו אלא מדרבנן מטעם חזקה יעו"ש ואע"ג דיש לעמד בדבריו דאפי' נימא דדינא הוי דחומר הספקות מדאורייתא מ"מ כיון שאין לוקין עליו אינו נפסל רק מדרבנן נקט מיהא דמדרבנן נפסל אע"פ שאין בה מ"מ, וכבר ידי יסדה אר"ש על תשו' הגאון הנז' מזה כמה יעו' לעיל סי' טו"ב אות כ"א ושם הבאתי דברי הגאון שושנת העמקים הנז' והן עתה הגיע עת להלך צעי"ר למד"בר בעיקר דברי הרב זל ממה שעלה מצודתי:
ד לפנים סוף אות ל"א. ל"ה משכנות הרועים מע' הק' אות כ"א ולה' אביר יעקב סי' כ"ד דקל"ח:
ה לפנים סוף אות מ"ג והן עתה ראיתי לה' אביר יעקב בסי' כ"ד דקמ"ג שעמד בזה:
ו לפנים סוף אות מ"ד וע' אביר יעקב סי' כ"ד דקמ"א ע"ג ועמד שם עלי בא"ר דאין לחלק בין הזמנה דקודם מעשה להזמנה דלאחר מעשה:

סימן מג

א לפנים סוף אות ב' וע' להגהון חקר הלכה חקירה י"ב שעמד ע"ז והעלה דבקידושין על ידי אביו יש להחמיר להצריך גט וע' לה' משכנת הרועים מע' הק' אות כ"ג שהרבה להביא חבל נביאים דדחו ס' מוהרי"קו וסיים וכתב כ"ש אנן בדידן דבתריה דמרן גרירנן ובביתו המלאה ובתשו' דחאה בב' ידים אך הובאה שם תשו' בע"ס ערך השלחן דאשכח דתשובה זאת העיד עליה ראב"ן דגאון הוא היולדה והמחזיקה ונראה דגם השאלתות סל"ה ואילו ראה מרן עדות ראב"ן וסברת הפרדס וגם השאלתות דסל"ה לא היה מקל ולכן רצה להחמיר בנדונו וה' המחבר שם עם שראה דבריו עכ"ז אזר חייל להקל עי"ד:

סימן מד

א ס"א ש"ע חרש וחרשת אינן בני קידושין מ"התו אין לחלק בין חרש מעיקרא לפקח שנתחרש אח"ך מחמת חולי שאינו לא שומע ולא מדבר ויעו' בתשו' צמח צדק סי' ע"ג דאין לחלק בין החרשים וע' ס"מג בפתיחה כוללת לא"ח ח"ב אות ד' שכתב דבפקח שנתחרש אף דאמרינן דאינו יכול לגרש היינו מחמת ספק ומסתמיות דברי הפוס' מוכח דאף בפקח מעיקרא לאו מטעם ספק הוא ומ"מ אפילו נאמר כן היכא דאיכא חזקה נגדו כגון אשה שהיה בחזקת פנויה לכ"ע הוי דינו כודאי. הרב שבט סופר הנד"מ ממש בחא"הע סי' כ"א:

ב ס"ה ש"ע טומטום ואנדרוגינוס שקדשו וכו' צריכין גט מספק. ע' מה שפלפל הגאון חקר הלכה חקירה י"ד בדין אנדרוגינוס יעו"ש:

סימן מה

א לפנים סוף אות ז'. עי"ד וע"ע בס' פאת נגב סי' י"א:

ב לפנים אות י"ב. יעו"ש וע' בס' פאת נגב שם דגם דעתו דאין לחלק בין עיר קטנה לגדולה עי"ד:

ג לפנים אות ט"ו. ע"ע וע' להרב פאת נגב שם דהתיר בספקי טובא:

סימן מו

א ס"ב בהגה ואין חוששין לקול אלא כשהוחזק בב"ד. ע' לה' פאת נגב סי' יוד מ"ש על תשו' מוהרי"קו הלזו:

סימן מז

א סד בהגה אבל אמרה נתקדשתי לפ שוב אינה נאמנת לומר פנויה אני, הח"מ והב"ש נחלקו אי הוי אפילו תכ"ד או דוקא לאחר כ"ד, ע' בתשו' נו"בי ח"א א"הע סי' ס' הובאה בפ"ת סק"ג וע' מה שפלפל בזה ה' שבט סופר בחא"הע סי' יו"ד:

סימן מט

א ס"ב ש"ע המקדש אשה וחזר בו מיד אין חזרתו כלום וצריכה גט עמ"ש מרן לעיל סי' ל"ח סל"ד ומ"ש בזה האחרונים וע' תעלומות לב ח"ג בקונט' הליקוטים דק"ב אות ך':

סימן נ

א לפנים סוף אות א' וע' יאודה יעלה ח"המ סי' ל"ד אות א"ך דאם נאבדו הנזמים אחר חזרתה כיון שלא הי"ל רשות להשתמש ולחזרה הם עומדים הו"ל גזלנית וחייבת לשלם לכ"ע יעו"ש:

ב ס"א בהגה וכל זה לא מיירי אלא מן האירוסין אבל מן הנישואין הקידושין חוזרים. ע' כנ"הג הגה"ט סק"ד שהביא כמה פוסקים דס"לה, וע' יד"א סק"א שהביא משמהרב"ד בא"הע סי' ל"א שערך מחלוקת בזה דלדעת רי"ו ומוהרי"ל ומוהר"מ מינץ ומוהרמ"מ ומור"ם הדרי קידושין אחר נישואין ולדעת המרדכי ומוהרי"ו ושארית יוסף לא הדרי ולכן הממע"ה ובדברי הרב"ד בשרשן כתוב דגם דעת הריב"ש הוא דלאחר הנישואין ג"ך אין הקידושין חוזרין י"ש ונראה דנעלם דבר זה מה' משכנת הרועים דבמע' המ' אות רי"ט דר"ט ע"א עמד בזה והביא מן החדש דהרמ"ה בחידו' לבתרא כתב דגם בנישואין קידושין לא הדרי וכתב לענין דינא דמסתמא אילו חזו בתראי דבריהם דקדמאי דהיינו הרמ"ה הוו הדרי בהו ואמרי דלא הדרי ומורו כוותייהו ושכן הסכימו חבריו היושבים על מדין ועשו מעשה ומה גם להוציא מיד האשה נגד הרמ"ה יעו"ש ואנכי לא ידעתי מה זו מציאה דהאיכא המרדכי והריב"ש דהוו מן הראשונים וכתבו דלא הדרי ועכ"ז אסיקו הפוס' דיד המוח' ע"הע יען דמצד האחר איכא בינייהו ר' ירוחם דלא הוה קהדר ביה בעבור דברי הרמ"ה ודוק וא"כ עדיין באתרין קיימינן דהמע"עה. אלא דכבר כתב הרב"ד שם דהמנהג לחלק טבעת הקידושין בין היורשין והאלמנה יעו"ש וכ"כ בס' ידי דוד א"הע סי' ך':

ג לפנים אות ט' דע"א ע"ג שיטה יו"ד. א"ד ז"ל וכ"ן ברור מתשו' הר"בד א"הע סי' ג"ל שאכתב בסמוך:

ד ראובן שידך בת ש' בשבועה ובקנס ושוב נתגלה שהיא חרשת ורוצה להפטר מהקנס בטענת מק"ט צריך ישוב בזה דאע"ג דחרש הוא מן המומין הפוסלים בכהנים אך סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר וזאת שומעת בהרמת קול וגם היא מדברת. הרב"ד אה"ע סי' ט"ל וע' מ"ש לפנים אות י"ד: ה לפנים סוף אות יו"ד. אנוס וע' זכרינו לחיים ח"ב א"הע ע' שידוכין או"ב שאסף וקבץ בזה והעלה דטעם כבוד א"וא לחוד מהני יעו"ש:

ו ראובן שדך יתומה כבת ט' שנים ונשבע לישאנה לזמן ידוע כדת מ"וי וחייב עצמו בקנס. הגיע זמן ואינו רוצה ליטול אותה בטענה דכיון דאין לה אב לקבל כסף קידושיה אין הקידושין כדמ"וי ועוד שאר טענות אין בדבריו ממש ושבועתו שבועה וחייב הוא לקיימה, הרשב"א ז"ל ח"ה סי' רמ"ו:

ז לפנים סוף אות י"ג - וע' חקקי לב הא"הע סי' נ"ט דמתבאר משם דאפי' התרה אינו צריך ע"יד:

ח לפנים סוף אות ט"ז באו הדברים בקצרה דמ"ש דלכ"ע מחילת האב לא מהנייא היינו בנ"ד דהיה ריוח גדול לחתן אבל לענין זכות הבת עדיין במחלוקת הוא שנוי דוק שם.

ועל הקנס אם מחל האב אי יכולה למחות הבת כתב ה' משכנות הרועים מע' הק' אות ז"ן דאם הבת:

סמוכה על שלחן אביה אינה יכולה למחות ומחילתו מחילה אפילו לדעת הב"ש והפרישה, ופלפל בזה עם ה' מוהרי"ט בע"ס ערך השלחן וכתב שכן עשו מעשה ב"ד הזמן והורו שהמשודך פטור מהקנס יעו"ש וע' חק"ל יו"ד ח"ב סי' ז"ן דקל"ה ע"ג והרחבתי הדבר בענין זה בתשובה לאה"ע סי' י"ט באייר התר"עב על מעשה שבא לפנינו:

ט לפנים סוף אות י"ט שיטה ז' בתו הגדולה והביא דברי ה' זרע אברהם היד"א בהג"הט ס"קא. וע' זכרנו לחיים ח"ב מע' שידוכין או"ה שנסתפק אם אמרו ה': זרע אברהם אפי' במקום שבועה בעבור שלא ראה תשו' הז"א במקומה דשם מבואר דאפי' במקום שבועה פסק את דינו עי"ש:

י לפנים סוף אות כ"ב וכן ראיתי אח"ך למוה"ר פאלאגי ז"ל בתשובה כי באה בס' חוקות החיים סי' ע"ב שכתב להדייא וז"ל דאפי' כשלא נטל האב קנין וש"ח ל"מ ואין קיום בשידוכין ממילא נפקא דפטור נ"ך מן הקנס כשנתבטלו השידוכין אפילו שבתו נטלה קנין ושבועה א"ד אלא דא"חך כתב וז"ל אתה הראת לדעת דהיכא דלא נתחייב האב בפירוש בשבועה לקיים השידוכין כשבתו אינה רוצה אין לו לאב לפרוע הקנס שלא בטל קנין ושבועה כ"א עמ"כ זולת דיכולין ב"ד להטיל חרם על האב אם לא פתה לבתו שתמאן וכו' י"ש ואין פירוש לדברים האלה אם הם כהוייתן דמה כל החרדה הזאת להטיל חרם על האב הלא אפי' אם תתרצה בתו בפירוש אין אנחנו יכולין לחייב את האב כיון שהוא לא נטל קנין ושבועה על הקנס ופשוט הוא:

י"א ס"ה בהגה ב' ששדכו ביניהם וכו' ורוצה שהב' ילך אחריו וכו'. אם אין דרים בעיר אחת אפ"ה החתן צריך לילך אצל הכלה. ח"מ וב"ש וכן מבואר בתשו' הרמב"ן סי' רע"ח והיא ג"ך בתשו' הרש"בא ח"ה סי' רל"ז ד"נו ע"ג וז"ל שדך אשה במקום אחד והוא ממקום אחר וחפץ לעשות הנישואין בעירו סתמן של משדכין בנותיהן דעתם שינשאו במקומם ואפילו אם היה ממקום אחר אא"כ התנו בפירוש. ובבאה"ט ס"ק ב"ך הביא משם בית הלל דחולק ופסק דאין כופין את החתן שילך למקום הכלה ובודאי דה' בית הלל לא ראה תשו' הרשב"א במקומה דאילו היה רואה לא היה חולק על הרשב"א כי גדול כבודו:

סימן נא

א ס"א ש"ע עמדו וקדשו קנו אותן הדברים אין חילוק בזה בין קרקע למטלטלים. תשו' הריף סי' ר"ל:

ב שם ש"ע והוא שיהיו הדברים שפסקו מצויין ברשותם. זהו דעת הרמב"ם בפ"ו מה' זו"מ אך הגאונים חולקים ע"ז וכמ"ש הרב"י בשם בעה"ע ובאו הדברים בהרחבה בתשו' הריב"ש סי' שמ"ה משם הר"ר יוסף בן יחייא שכתב וז"ל וכתבו בשם הגאונים שלא ענין הפסק בלבד הוא שנקנה באמירה אלא ה"ה לכל תנאי שבעולם שנעשה בשעת הקידושין נקנה באמירה ואע"ג שלא בא לעולם אע"פ שאין בידו ואפי' מטבע ובלשון אסמכתא בין במקרקעי ובין במטלטלי וכו' עי"ש. וע' בתשובת הרי"ף סי' י"ד דבשאלה שם כתוב על כמה אתה נותן לבנך וא"ץ קנין אלא בחמורה נתנה בין שהוא מטבע בין שאינו מצוי בעולם וכו' עי"ש ויש לחקר לדעת הרמב"ם ומרן שהטילו תנאי שיהיו הדברים ברשותם דהיינו סוג דשלב"ל אי פליגי נמי במטבע וכגון שנדרו זל"ז לתת מטבע וישנן ברשותו אי נקנין או"ל מאחר דקי"ל אין מטבע נקנה בחליפין אלא אג"ק אי מדמינן ליה לדשלב"ל דכשם דדשלב"ל יען דאינו נקנה בקנין אינו נקנה באמירה וה"ה מטבע ופליג גם בזה עם הגאונים או"ד כל שהמטבעות ברשותן נקנין הן באמי' דשאני דשל"בל כיון דמיקר הקנאת אותו דבר כשהוא בעין הוא בקנין וכשלא ב"ל אינו נקנה בקנין לכן אינו נקנה אף באמירה דחיבת חיתון משוי האמירה במקום קנין הצריך משא"כ מטבעות וכיוצא דעיקר קנייתן אינם אלא באג"ק ולא בקנין דאז נחשב האמירה כאילו היה כאן קנין אג"ק:
ויש לי להכריע צד זה דבמטבעות אם הן בעין ברשותו נקנין באמירה בשעת נישואין מתשו' הרדב"ז בחדשות סי' תר"סר שנשאל בר' ששידך את בנו וכתב לו בשטר בלשון זה ואני נותן לבני מעכשיו חמשים פרחים וכו' ומת ובא בנו לגבות הממון והאלמנה מעכבת והשיב וז"ל אם אין קנין במתנה הזאת במה קנה הבן והלא לא קנה באחת מדרכי הקנין ואפי' היה שם קנין הא קי"ל אין מטבע נקנה בחליפין וכו' וא"ת דקי"ל כמה אתה נותן לבנך וכו' הם הם הדברים הנקנין באמירה הא אמרינן עלה עמדו וקדשו ותנאי זה לא היה בשעת השידוכין וכו' ועוד דדוקא שהיו משודכין תחילה ח"ן בשעת השידוכין אבל קודם השידוכין כדמשמע לשון השאלה לא קנה באמירה לבד הלכך איני רואה שיוכל הבן לקנת המעות אלא כגון שהקנה אותם לו אג"ק וכו' עי"ד ואי איתא. דבמטבע סי' הרמ"בם דאינו נקנה אפי' ישנן תחת ידו דבעינן אג"ק מה לו להטריח את עצמו בחילוקים דלא עמדו וקדשו מיד וכו' הלא אפי' עמדו וקדשו מיד לא קנה דבעינן אג"ק וליתא. אלא ודאי דס"ל להרדב"ז בדעת הרמ"בם דדוקא דשל"בל ודבר שא"ב אפיק מכללא משום דעיקר הקנאת אותם הדברים כשהם בעולם הוא ע"פ קנין וכשאינם בעולם לא שייך בהו קנין משו"ה ל"א הן הן הדברים הנקנים באמירה אבל מטבע וכיוצא דעיקר הקנאתם באג"ק חיבם חיתון משוי ליה כאילו עשו אותו דבר הצריך ונקנין ולכן בקש לו

דרך אחרת בנ"ד לפטר את אבי המשודך מטעמא דלא עמדו וקדשו מיד. וליכא למימר דהרדב"ז לשיטת. הגאונים אמרה דהא ודאי בדותא היא דמלבד דהוא באתרא דמארי ביתא ודרכו לילך אחר הרמב"ם עוד בה דהי"ל להזכיר דהוא ע"פ שיטת הגאונים ולא לעבר דרך שתיקה. הוא הדבר אשר דברתי דמפשט פשי"טל דהרמ"בם במטבעות יודה דנקנין מטעם האמור:

ובהכי אתנח לן מאי דהוה קשה על מאי דכתבינן בכתובה וצבי איהו ואוסיף לה מדיליה תוספת על עיקר כתו' סך כו"ך גרושים שהם מטבע ואיך נקנין להאשה ומעשים בבל יום דגובין אף התוספת ועע"ג דאיכא קנין בסוף הכתובה הלא אין מטבע נקנה בחליפין והו"ל למיחש לדעת החולקים דהיינו הרמ"בם ודעימיה דס"ל דל"א בכי הא הם הם הדברים הנקנין באמירה. ולפי האמור הנה נכון דהא כיון דהוי שעת חיתון חיבת חיתון מקני ליה המטבע אלא דאי מטע"ז לחודיה לא היה יכול לגבות ממשעבדי דדברים הנקנין באמירה לא ניתנו ליכתב ואהני הקנין כדי שיוכל לגבות גם ממשעבדי וכמ"ש ה' תומת ישרים סי' קנ"ג ורמזו הכנ"הג בהג"הט ס"ק כ"ו והן הן הדברים הנאמרים באמת מפי הריב"ש בסי' קכ"ט וכ"כ הרב"א באסיפתו ר"פ אע"פ דהגם דאין התוס' צריך קנין מההיא דרב גידל אך לגבות ממשעבדי שפיר קנינן מניה דאילו מדר"ג הן הן הדברים הנקנין באמירה ולא ניתנו ליכתב וגבי רק מבני חרי משא"כ היכא דאיכא קנין דגבי אף ממשעבדי יעו"ש:

אלא דעדיין לבי נקפי במה שחדשנו דבהקנאת מטבע אמרינן חיבת חיתון מקני ליה ולמדנו כן מדברי הרדב"ז ויהבינן ביה טעמא דעיקר הקנאת מטבע הוא אג"ק ולא הוי כדשל"בל וככל הנ"ל. דהא גם בדשל"בל איכא אופן להקנות וכגון בלשון חייוב וכמ"ש הטור ומרן בסי' ס' וא"כ גם כשהדבר אינו בעולם היכא דהוי בשעת נישואין נימא דיקנה דחיבת נישואין משוי ליה כאילו נעשה כתחז"ל דהיינו שנתחייבו בדשל"בל ומה נשתנה ממטבע דאמרינן ביה חיבת חיתון משוי ליה כאילו הקנהו אג"ק. ולכן ספוקי מספ"ל בהאי מילתא טובא, ויותר הדעת מכרעת דל"ש דשלב"ל ל"ש מטבע וכיוצא כל היכא דאינו נקנה בקנין ל"א הן הן הדברים הנקנין באמי' לס' הרמ"בם ודעימיה הגם דמדברי הרדב"ז מתבאר להיפך וכדאמרן:

האמנם למאי דקא ק"ל איך אנחנו כותבין בכתובות התוס' במעו"ב וגובה אותו האלמנה באשר הוא מטבע ואין מטבע נקנה בחליפין אמרתי אחכמה דשפיר קנייא האשה ע"פ מה שראיתי להרדב"ז שם שכתב עוד וז"ל ל"א אין מטבע נקנה בחליפין אלא כגון שיש מטבע במקום פ' ורוצה להקנותו אינו נקנה בחליפין אבל מי שקנו מידו לתת מעה לפ'

קנה לפי שנשתעבדו נכסיו לאותה מתנה ותו הקנין משתעבד ע"כ וכזאת וכזאת ראיתי בתשו' מרן לא"הע דיני כתובות סי' י"א שנשאל על מי ששדך בתו לבן ש' והתנה עמו לתת לה בנדונייא בהכנסתה לחופה שמנה מאות שולטאניס וכו' ובא על זה בק"ס ובתוך הזמן מת ר' ורוצה אחות המשודכת ליקח גם הם בחלק אחותם וכתב ע"ז מוהרי צאייח ז"ל דהדין עמם דלא קנתה עדיין המשודכת דאי מטעם דברים הנקנין באמירה הא לא עמדו וקדשו מיד וגם מטעם הקנין לא קנתה דאם הנדונייא לא היתה קנויה ברשותו בשעת הקנין לא שייך עלה תורת חליפין וגם לא על הדמים אף אם היו ברשותו דהא קי"ל אין מטבע נקנה בחליפין וכו' וע"ז חלק עליו מוהרי"קא וכתב דכיון דבנ"ד איכא קנין קנה מיד דהו"ל כההיא דרב גידל ואע"ג דהתם עמדו וקדשו והכא לא עמדו וקדשו מאחר ויש קנין לא גרע מאמירה דעלמא בלא קנין בעבור שיש עמה קידושין ובסוף הפסק נרגש דשמא לא היה ברשותו וחילק וז"ל וי"ל שאין דברי הרמב"ם אמורים אלא בפוסק דברים המסויימים כגון שדה פ' וכו' אבל מי שמתחייב לסך מעות לחתנו כמו בנ"ד מתחייב הוא ומשעבד עצמו לה תחייב לתת אותו כך במעות או קנויים בנדונייא ואפי' לא היו לו לא מעות ולא נדונייא מצויים בידו באותה שעה חייב ליתן לו כשיכנס דאז זכה למפרע משעה שנתחייב וכו' וכפל דברים אלה בדנ"ט יעו"ש מבואר דדעתו כדעת הרדב"ז דע"י הקנין זוכה במעות דהו"ל כנשתעבדו נכסיו למתנה זו ול"א כאן אין מטבע נקנה בחליפין וגם לית כאן ליתא דמקנה דשל"בל ונראה דהן הן דברי הר"ר אליהו שהביאו התוס' בר"פ אע"פ שכתבו דהקנין מהני לענין התוס' דכיון דהוא מוסיף לה מאה לטרין ואין לו ש"פ הו"ל מקנה דשל"בל אבל כשהוא ע"י קנין משעבד הוא גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים עי"ד שם ומבואר דעפ"ז ניצולנו גם מהקנאת מטבע דהמאה לטרין הן מטבע ונתנין לו בקנין והיינו ע"פ חילוקו של הרדב"ז הנ"ל ומצינו להר"אש בפסקיו שם שהסכים לס' הרר"א הנז' יש"ב: אולם ישוב זה אינו עולה לפום דינא דכל זה הוא היפך תשו' הרי"ף שהב"א הטור בח"המ סי' ס' וז"ל ראובן הוציא שטר על ש' וכתוב בו מחמת שנתתי לו הק' זהובים ושעבדתי לו כל נכסי באותן זהובים שיגבה מהן טען ש' שבשעה שכתבו על עצמו לא היו בידו ואין אדם מקנה דשל"בל וכו' כתב רב אלפס בתשו' אם הזהובים שנתן בקנין הוא מטבע שנ"ון בו כדרך שנ"ון במטבע של כסף הרי הקנין אינו כלום. שאין מטבע נקנה בחליפין אבל אם אין נ"ון וכו' הרי הן כפירות ונקנין בחליפין אלא שצריך שיהו ברשותו בשעת קנין וכו' והשעבוד ששעבד אינו כלום דכיון שהמתנה אינו כלום גם השעבוד לא חל. הרי דאף דלא בא להקנות לו מטבע שיש במקום פ' רק מתנה הוא שנתן לפ' ק' זהובים עכ"ז לא קנה אף אם היו

ברשותו משום דאין מטבע נקנה בחליפין ואם היו מטלט' ולא היו ברשותו משום דאין אדם מקנה דשל"בל וגם הרא"בד שהביא הטור שם לא חלק על הרי"ף כ"א מטעם דלשון נתתי הוי הודיה ואין בודקין אחריו היאך נתן אבל אם הוא לשון מתנה גמורה גם הרא"בד יודה וכמ"ש האחרונים הלא בספרתם ומרן בב"י כתב שם דהרמ"בם קאי בשיטת הר"יף וכיון שהר"יף והרמ"בם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכן פסק להלכה בש"הט שם ומעתה יש להפליא הפלא ופלא על שני שרי צבאות ישראל הרד"בז ומוהרי"קא שהם נגררים אחר הרמ"בם איך פסקו הכא להיפך ולפחות לא העלו על שפתם דבריהם וצע"ר.
ואחר החיפוש ראיתי לה' מ"ץ ח"ב סי' י"ז שקדמני בזה בהקשותו על מרן ב"י בתשו' הנז' מתשו' הרי"ף הנז', ובקש ליישב דמוהרי"קא איירי בלשון חייוב ולא מצא מנוח.
שו"ר שגם על תשו' הרדב"ז קדמני ה' מוה"רמ סוזין ז"ל בתשו' כי באה בס' חוקי חיים סי' ט"ל דע"ט ע"ד שכתב עליו ודבריו שגבו ממני בחילוק זה דנראה היפך כל הראשונים וגם בקנין לתת דכמה מן הראשונים ס"ל דהוי ק"ד ודבריו צ"ע והשיב עליו הרב אג"ן ז"ל שם וז"ל אני תמיה על רוב בקיאותו ורוחב מבינתו איך קאמר הכי שהרי מצאנו ראינו להטור בסי' רנ"ג דמחלק בהכי וי"מ דהרא"בד שהביא הטור בסי' ס' סל"ה וע' לה' קול אליהו בח"ב בשער המחנה סי' ב' שעמה בדברי הרדב"ז וכתב שם עוד דהיה סבור לומר שזה דעת מרן בתשו' אך דא עקא דבשלחנו הטהור סי' רנ"ג פסק כדעת הרי"ף ומוה"רי אב"מ שהביא הטור ומוכרחים אנו לומר דהיה נ"ד בלשון חייוב את"ד. והנה ס' קו"א ח"ב אמ"א לראות מה דבר בזה אך שש אנכי כי כבר קדמוני שרים ועמדו ע"ז והצ"ע דברי הרדב"ז ומוהרי"קא ז"ל:
ומעתה חקירתנו במקומה עומדת איך אנחנו מגבין לאשה תוספת כתובתה שנתחייב לה במעות מאחר דאין מטבע נקנה בחליפין וסוף כל סוף מידי פלוגתא לא נפקא ויכול המוחזק לומר קי"ל. אם לא שנאמר דכיון דכתוב בשטר הכתובה שבועה חייב בעבור השבועה ודוק. שוב האיר ה' את עיני וראיתי דבאר זה חפרוה שדים דהכנ"הג בסי' ס"ו הג"הט סקי"ב רמז בזה תשו' מרן מוהריק"א בדיני כתובות סי' ט' דמ"ז ע"א שחלק על מי שרצה לומר דמה שכתוב והוסיף לה תוספת על עיקר כתובתה סך כו"ך דאינו חייב לפרוע מאחר שאין כאן חייוב ממון וע"ז השיב וז"ל הא ודאי חייוב ממון יש כאן מאחר שהוסיף לה על כתובתה ק' שולטאניס דלשון תוספת על כתובתה משמע שנתחייב בק' שולטאניס כמו שנתחייב בכתובתה שזה משמעות לשון תוספת ע"כ עיניך תראנה דלא הלך בדרך מרחק כי אם בדרך הפשוט דהוי כאילו כתוב כאן לשון חייוב ואזיל בשיטת

רוב הפוסקים דס"ל דמטבע נקנה בלשון חייוב (וכבר כתבנו בזה בחידושינו לח"המ סי' ג"ר עי"ש) ושפיר תחול השעבוד ודוק:

ב שם ש"ע עמדו וקדשו קנו. דוקא עמדו וקדשו או נישאו אבל עמדו ושדכו לא מהני בלי קנין. יד"ח הגה"ט סק"ך. וכ"כ מוהר"א פאלאגי ז"ל בס' חוקות החיים סי' ע"ב משם הריב"ש סי' קכ"ט וכתב דבעבור זה השדכנים נוטלין קנין מאבי החתן והכלה י"ש:

ג לפנים אות ח' שיטה ג' אביר יעקב א"הע סי' ל' דקנ"ד:

סימן נג

א ס"ג ש"ע ויש מי שאומר דה"ה בפוסק לחתנו וכו' כ"כ גם הרי"ף ז"ל בתשו' סי' רל"ד:

ב לפנים אות י"ד בסוף וע' בס' אביר יעקב סי' ל"ב שהובאה שם תשו' מוהר"א בן ארולייא שבס' (מים החיים הנז') וה' המחבר שם בסי' ג"ל חלק עליו בכח ואל ופלפל הרבה ע"ד ה' משא"מ וכתב שהיא סברה זרה ודחויה מכל הפוסקים:

סימן נח

א לפנים סוף שיטה א' - וע' למוהרי"מט בראשון סי' קל"א שכתב בפירוש דהוי דאורייתא וז"ל הריט"בא הביאו רב"א באסיפתו על הש"ס הא נמי דאורייתא היא מדברי קבלה אבל לא חובה והיינו דלא עבדוה תנאי ב"ד כתנאי מזונות י"ש. וע' מה שרשמתי לעיל בסי' א' אות א':

ב לפנים אות ב' שיטה ה' - שם. וכ"כ בתשו' הרי"ף סי' רג"ל דפרנסה אינה מתנאי בית דין ואין כותבין אותו לפסק אלא יעשו דרך בקשה עד שיפרנס במה שראוי לו א"ד:

סימן סא

א ס"א ש"ע אבל אם היתה נדה וא"חך כנסה לחופה וכו'. ע' מה שהאריך בזה הגאון חקר הלכה בחקירה ז' דכ"ט:

ב שם בהגה י"א לעשות החופה תחת השמים וכו'. לענין לעשות החופה בב"הכ הרחיב הדבר בזה אור החמיה בס' שדי חמד חלק אסיפת דינים ע' חתן וכלה אות א' לאסר איסר ובתיוד איתיה בהשג יד על מוהר"אח נר"ו בס' נוה שלום דנ"ג. והן עתה נד"מ ס' תעלומות לב ח"ג למוה"ראח הנ"ל ובסי' כ"ז דח"ן חזר להחזיק דבריו הראשונים והעלה דיותר טוב לעשות החופה בב"הכ עי"ש וכן ראיתי המנהג פה סופיאה מיום בואי לארץ הזאת:

סימן סב

א לפנים סוף אות ב' וע' לה' שיו"ב שם שכתב דמסתמיות כל הפוסקים ודברי הרי"ף נראה דיברכו גם בשעודה ראשונה ושכ"ד נוטה. אך מוה"רח גאגין ז"ל בס' חוקי חיים בליקוטיו דקל"ז ע"ג ה"ד וכתב דמדברי הרי"ף בתשו' סי' ל"ה מתבאר דאין מברכין רק

בשעת נישואין ולא בסעודה ראשונה ושכן עשו מעשה רבני עה"ק ירוש' שלא לברך כ"א בסעודה ראשונה יעוי"ש:

ב לפנים סוף אות ג' ובחפשי מצאתי בס' שדי חמד הנד"מ במע' חתן וכלה אות ו' דעמד בזה באורך והוא הצ"ד צדדין בדברי מרן ועמד ע"כ דברי הפוס' ראשונים ואחרונים שדברו בזה ומכותלי דבריו ניכר שאם א"א בלתי טורח גדול שאל ידחו הנישואין רק יעשו בלתי עשרה יש"ב:

ג ס"ז ש"ע בחור שנשא אלמנה וכו' מברכין אותה כל ז"י המשתה. מעשה שהיה ביאודי אחד ונקרא שמו יוסף סולם שנשתמד ונשא אשה גויה והוליד בנים ממנה ועוד חזר ליהדותו והנה שולם בתשו' ונשא אשה אלמנה ונעשה מעשה וברכו ז"ב כל ז' ע"פ הוראת חכם ולא ידעתי טעמו ועיינתי בספרים ולא מצאתי דוגמא לזה כלל ואח"ך נודע לי ע"פ חכם א' שאותו המורה היה הח"הש הד"המ כמו"הר דוד קאראסו נר"ו (בע"ס ידי דוד) ושאמר שכך נראה לו בלי ידיעה שיש ספק בין החכמים שלא נמצא מפורש בפוסקים אשר מימיהן אנו שותים והנה בעתה נדפס ס' חקרי לב חא"הע ומשם דקדקנו דלא מצו מברך ע"ע. כן מ"כ בכתבי אחי אבי אבא הרב צמו"הר שלמה פיפאנו זצ"ל. והנה דברי החק"ל המה באו בסי' ל"א שרמזתי בפנים והרואה דבריו בשרשן יראה דמסתמיך ואזיל אדברי התוס' דכתובו' ד"ז דעל ההיא דאיתמר בש"ס ובועז אלמון שנשא אלמנה הוה כתבו דל"ד אלמנה דכשנשאת למחלון וכליון היתה נכרית אלא כיון דבעולה היא חשיבא כאלמנה ותמה על הג"ור שכתב דכל שנבעלה בזנות לא תקנו ברכה דלמה לא הביא ראיה מדברי התוס' הנז' ושוב לחלק יצא דשאני בועז דכיון דעשה מעשה נישואין חשיב כאלמנה מש"אכ היכא דנבעלה בזנות עי"ד ומינה דן עוד הרב לנ"ד דכיון דבגיותן היה אישות עתה שנתיהד יש לו דין אלמן:

ואתה תחזה להר"בא באסיפתו שהביא דברי התוס' בלשון זה אלמון שנשא אלמנה ל"ד אלא כלומר שכבר נשא ואינו בחור וכו' עי"ד גם הנו"ב בחא"ע סי' פ"א בתשובת מר בריה דהרב כתב וז"לל ועיקר ברכות שבעה מטעם שמחתו ושמחתה וזהו אם לא טעמו שניהם עדיין טעם ביאה מש"אכ נואף ונואפת שכבר טעמו טעם ביאה וכו' יעו"ש:

סימן סג

א ס"א ש"ע הבועל את הבתולה כיון שבעל בעי"מ פורש מיד ואפי' היא קטנה שלא הגיע זמנה וכו'. מוכת עץ מנעטיק לאחד ג' שנים דליכא למימר שחזרו בתוליה אי צריך לפרש דחיישינן דלמא ראתה וחפהו ש"ז או נימא דאין להחמיר כ"כ. נחלקו בזה להלכה רבני

איטאלייא הו"ד בס' פח"די מע' המ' ערך מוכת עץ דט"ל ואילך אבל למעשה הושוו כולם דצריך לפרש עי"ד:

סימן סד

א לפנים סוף אות ב' וע' להרב המפורסם מוה"רא חזן בס' תע"ל ח"ג הנ"דמ בסי' ז"ן או"ב שעמד בזה אי יכול לעשות החופה ביום א' אם יש בזה ליתא דחקות העכו"ם והביא דברי הפ"ת בסק"ד והעלה להתיר דאין כאן משום חוקות העכ"ום וגם רמ"א אין כונתו כן יעו"ש:

סימן סו

א ס"א ש"ע אסור להתיחד עם הכלה קודם שיכתב לה כתובה. מחזיר גרושתו אה לא פרע לה כתובה א"ץ לעשות לה אחרת כנ"הג הג"הט סק"ג וע' יד"א סק"ב ומעשה היה בש' התקע"ח והצריכו לכתב אחרת משום חשש גרושה לכהן ונ"ל לפום ריהטא דמשום הא כשיכתבו למטה שגרשה והחזירה היה דיו תפארת אדם בזכרונותיו מע' הך' או"ד:
ב ס"ג ש"ע אם כתב לה כתובה ונאבדה או שמחלה לה צ"ל כתובה אחרת. אם מחלה מחמת שהוא רוצה להוכיחה לפי שראה בה דבר כיעור אינו אסור לשהות עמה בלי כתובה, כנ"הג הג"הט סק"י משם הרש"ט בתשו' כ"י וכתב ע"ד ואינו נ"ל ואני הדל באלפי לא זכיתי לירד לסוף דעתו מדוע לא נראו לו דברי הרב דמאחר דהטעם שאסרו חז"ל לשהת עס אשתו בלי כתובה הוי מטעם שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כל כי האי תהא ותהא כי שנא שלח ולמאי ניחוש לה וק"ל:
ג לפנים בקונט' ביאור הכתובה סוף אות ג' ואני בעניי בתשובה שהשבתי ש' התרע"א הבאתי דברי הרב"ד וראייותיו ואחר אלף מחילות תמהתי על ראייותיו והעלתי לכתב בן אברהם אבינו ושכ"כ ה' חיים ושלום ח"ב סי': ד ראובן כן יעקב שמימי קטנותו לקחהו יצחק בביתו ויהי לו לבן וגדלו והאכילו והשקהו. וחל"ש ובעת הגיעו לפרק הנושא את האשה רצתה אלמנת יצחק שיכתב בכתובה ראובן בן יצחק ולא ראובן בן יעקב כאשר הוא האמת, העלתי אני הדל בתשו' הנז' דלא נכון לעשות כן ואם נכתבה הכתובה בשם ראובן בן יצחק הכתובה פסולה וצריך להחליפה באחרת, רק שם המשפחה יכול לכותבה לצד שמו דוקא וכגון ראובן דידיע ממשפחה פ' בן יעקב ע"ש מלתא בטעמא:
ה לפנים בביאור הכתובה אחר אות ט'. וכסותייכי אם השמיט הסופר תיבת כסותייכי לית לן בה דבכג"וד כל שלא נכתב כנכתב דמי ויותר טוב שלא לכתבו ביני שיטי מלכותבו. פחד יצחק ע' כתובה ונסחה דק"ב ע"א: ו ולפנים בביאור הכתובה אחר אות י"ב ודא נדונייא דהנעלת ליה. הכי נהגינן לכתב ויש מקומות שכותבין ודין נדונייא כנה"ג

ס"ק מ"ז ושם בס"ק מ"ח איכא דכתבי חסר וע' מור"ס בהגה ס"ו וי"א ובלבוש שם וע' פחד יצחק ע' כתובה ונסחה מדכ"ב ואילך שכתב משם כמה פוסקים דצריך לכתב ודא נדונייא וכו' ולא באופן אחר ומיהו אף למקומות דכותבין ודין יותר טוב לכתב חסר ואם כתבו מלא לית לן בה עי"ש חבל נביאים מרבני איטאלייא שעמדו ע"ז:

ז בנוסח הכתובה וצבי איהו והוסיף מדיליה סך כו"ך גרושים או ליבוש. עמ"ש בזה לעיל ה' נ"א בקונט' זה דאיך נקנה המטבע יעו"ש:

ח בנוסח הכתובה כתנאי ב"ג וכו' ע' כנ"הג לקמן סי' קי"ח הגה"בי סק"ך שכתב משם מוהר"דך ומוה"רי הלוי דתנאי ההשבון צריך שיהיה תנאי כפול וכל משפטי התנאים וה"ד ה' אביר יעקב בסי' ל"א דקנ"ב ע"ד. אמנם הר"הג מוהר"יח ז"ל בתשו' כי באה שם בסי' ל"א דקנ"ח כתב דמוהרש"דם ומוהר"חש ומוה"רש חסון פליגי אהר"דך ומלבד זה מצא תשו' שלימה להרמ"בם שהביאה הר"בא סוס"י י"א דבתנאי השייור לא בעינן משפטי התנאים ושכ"ד מוהרא"י בפ"וכ יע"וש וע' לה' משנ"ל פ"ג מה' זכייה ומתנה דין ח' שכתב דהניתן מתנה לאחר ואמר שאם ימות בלא זרע שתחזר המתנה ליורשיו ולא כפל תנאו דלית לן בה דהו"ל כאומר נכסי לך ואחריך לפ' וכ"כ הר"בד ז"ל בא"הע סי' כ"ו מדנפשיה. ולפי קע"ד אחר שאלת המחילה אלף פעמים מנייהו מלכי אין זה דומה לאחריך דהתם שאני דלא נקנה לו כלל בגוף וכמו שכן ראיתי לה' אביר יעקב בסי' ז"ך שהאריך בזה לתמוה ע"ד הרבנים הנז' דאין הנדון דומה לראיה וכדאמרן וכתב דאישתמיט מנייהו דברי מוהר"דך ומוה"רי הלוי הנז' יעוש"ב:

האמנם ה' מט"ש בסי' רמ"א הג"הט ס"ק ס"ה כתב דדעת מרן בס' אבקת רוכל כה' משכ"ל ז"ל גם הח"קל בתשו' הנז' הציל לה' מש"ל ממאי דק' עליו דאישתמיט מיניה תשו' מוהר"דך דיש לחלק בין הנדונות יעו"ש. ואנן בדידן כפי הנוסח שלנו שכתוב שיהיו התנאים הבאים כתנאי ב"ג וב"ר אע"ג דמידי מבוכה לא יצאנו ע' לעיל סי' ל"ח ס"ח בהגה. כנ"הג שם הג"הט סק"פ וי"א שם הג"הט סק"ב דיש פוסקים דסוברים דלא מהני. מ"מ רבני שלוניקי הראשונים סברו וקבילו דע"י כתיבת דברים אלו בראש התנאים ניצולנו מידי מחלקות הראשונים הנז' אף למאן דבעי בתנאי השייור משפטי התנאים וכס' הפוס' דסל"ה אשר עפ"ז יכולני לפתר דמוהרש"דם בסי' רכ"ב ומוהר"חש בסי' כ"ח ומוה"רש ן' חסון בסי' ו' לא פליגי אסברת מוהר"דך וכמאמר המלך מוהר"יח ז"ל הנז' וכנז' דהם המה רבני שלוניקי ובכתובות שלוניקי כתוב כדברים האלה בראש התנאים ובעבור זה לא חששו בנדונם על כי תנאי השייור לא היה כפול ודוק:

ז לפנים אות ז"ך בסופה בכתובה של פאזארגיק אשר לפני מש' התקפ"ט כתוב בז"הל ואם ח"ו יפטר הוא תחילה אזי תגבה היא כתובתה ע"פ מנהג עיר אנדריאנופולי אך נראה שנשתנה הנוסח דכפי מה שהביא ה' אב"יע סי' כ"ח הוא דהיו כותבין כנוסח סופיאה רק שאינן כותבין כפי הסכמת וכו' וכתב הרב שם דהמנהג שם דכשאין שיעור ב' כתובות שחולקת עם יתמיה יוצאי ירכה, ואירע דבכתובת אשה אחת שנשאת בפאזארגיק ונכתבה הכתובה בסופיחה כמנהג סופיאה והיתה האשה רוצה לגבות את הכל ודן דינא ה' אב"יע שם דהדין עם היורשים דמלבד דאיכא למתלי בט"ס עוד בה דיש לפרש דברי הכתובה דלא ליתו היפך המנהג יש"ב ועמ"ש לקמן בסי קי"ח חות:

ח לפנים סוף אות מ"ב, דשבועת אחי החתן ועמ"ש אני עני לקמן בקונט' זה סי' קס"ה ובחידו' ליו"ד:

סימן ע

לפנים אות ב' בע"ב שיטה י"ז. מיד המוחזקת והן עתה ראיתי בתשו' פאת נגב שם כסי' טו"ב דמ"ח ע"ג דסבר מימר כס"ס הדין וחזר בו מה"ט דלגבי ממון לא מהני הס"ס יעו"ש:

סימן עא

א לפנים אות ד' דפ"ה שיטה י"א. וצ"ל ואח"ז ראיתי לפוסק אחד הו"ד בתשו' שמש צדקה ח"המ סי' ל"ח אות ב' דנ"ז ע"א שהביא דברי ה' גור אריה דבממזר אינו חייב ונראה ברור משם דהיינו אפי' שהנואף מודה יעו"ש:

ב שם סוף האות וע' שמש צדקה שם שמלכים מדיינין על כיו"ב דעובדא הוה בא"א שהיא מצפורי ונשארה עגונה והלכה לשכם ליזון מיגיע כפים ושם קלקלה ונמצאת הרה לזנונים והיא אומרת כי מפ' הרה והנואף מכחיש שאין הולד ממנו אך זנתה עם אחר וכמו שהיא ג"ך הודית ואותו האחר כחש בה שלא קרב אליה ונשאל מלפני רבני איטאלייא על מי חל חובת מזונות הולד ונחלקו בזה כי מהם אמרו כי על עיר צפורי מוטל החייוב ויהבי טעמא למלתייהו דכיון דאין ידוע האב והקרובים בודאי האם נכנסת בחייוב מצוה זו ואע"ג דאין לה משלם והיא מוטלת על הצבור וחיים קודמין דיינו לומר דהיא שייכא ביה והיא קודמת לאחרים אם היה לה משלה עכשיו דאין בידה לפרנסו חל החייוב על קהל צפורי וכו' ולקראתם יצאו נצבים רבנים אחרים וחלוקים בדינם דה' מוהרי"ף שם בסו"סי ב' כתב כי אין כופין את הקהלות על הנקת בן המזנה ופרנסתו וכו' ושכ"כ מוה"ר מינץ סי' ו' וכו' אך לא טוב להניח הדבר הזה וטוב לקיים מצות ביצוע והרמ"ע מפדוואה שם בסו"סי ג' כתב דכיון דבשכם נתקלקלה ומסתמא מאחד מבני העיר נעשתה התועבה הזאת עלי דרסו רמייא להטפל בולד י"ש. הצד השוה שבהם

דכשאין לאב לפרנסו על הצבור מוטל לזונו ולפרנסו כאחד מבנ"י הכשרים, וה' חוש שם לא זכר תשו' הרבנים הנז' והאמת כי הנה הנם דברי ה' פח"די מע' אלף דקי"ג ואינו תח"י כעת לראות אם הם דברי הרבנים כי הובאו בס' שמ"ץ הנ"ל:

ג בס"ד ש"ע הבא על הפנויה וכו' אם הוא מודה שהולד ממנו חייב לזונו, תנאי זה הוא מתורתו של הריב"ש בסי' מ"א ומבואר בב"י דגם דעת הרא"ש הוא כן וע' כנ"הג הגה"בי מ"ש ע"ד וע' שמש צדקה שם בתשובת בן הרב כמה ארכן הוא בדין זה ולדינא הכי נקטי החחרו' הלא בספרתם יעו' שמ"ץ ח"ה סי' ל"ז ושם בסי' ל"ח הנ"ל הביא בידו חבל נביאים דנקטי הכי וכן העלה ה' ח"וש שם דכל שאינו מודה שהוא בנו הגם שמודה שבא עליה אינן חייב לזונו. אכן ראיתי מבוכה בזה בין רבני איטאלייא והו"ד בס' פחד"י ע' אונס נותן מדע"ב ואילך מדפוס החדש אודות איש אחד שהסיר כבוד הנערה ונתעברה בהיותה משרתת בביתו והיא אומרת כי מפ' היא הרה והוא מכחיש שבא עליה שלא כדרכה בהעראה בפי הטבעת אבל לא בענין שתשאר מעוברת ממנו דה' מוה"רא סגרי חייבו לא לבד לפרנס את הבת כי גם להמציא לה נדונייא וסמך עצמו אדברי הר"אש בתשו' כלל פ"ב והרד"בז בתשו' סי' ק"ך ודעמייהו ושאין לסמך ע"ד הריב"ש שכל שמודה שנבעלה לו אף דהוי שלא כדרכה אמרינן שממנו נתעברה והסכים עמו מוהר"ש דיל ויקייו. ומוהר"י באסאן שם חילק עוד דהריב"ש לשיטתיה דהרמ"בם קאמר דבמקום השאלה היו סומכים עליו בכל דהרמ"בם פסק כל"ק דדוקא בדיימא מעלמא אבל בנדון שלהם דלא דיימא מעלמא והוא מודה שבא עליה פעמים רבות ובפרט בהיותה משרתת בביתו אנן סהדי שממנו היא מעוברת. אך ה' מוה"רי פייאמיטא שם אחר שפלפל בענין כתב דמי הוא זה שיבא מעשה לידו בז"הז ויוציא ממון אם לא יודה האיש במקום שכמה גאונים אמרו להיפך אך יש לייסר ולנדות ולהחרים לראובן עד שיפייס את הנערה ואפי' יותר ממה שעולה מזון הילדה ולזה הסכים ה' מוה"רש מורפורגו בע"ס שמיץ שם. וה' המחבר פח"די אחר שהביא דברי הריב"ש כתב לחלק דבכ"הג שהיתה משרתת בביתו ומצויה אצלו תמיד גם הרי"בש יודה וחילוק זה כתבו גם הרב הכהן בתוך תשובתו שם ומוהר"א פובינו שם כתב עוד חילוק אחר דכיון שכבר החרימו על מי שיודע דבר שיבא ויגיד ולא נשמע שמץ דבר על שום אדם הו"ל כאילו הודה ג"ך שממנו דוקא נתעברה ושדינן העובר אבתריה ע' בדבריהם של כמה רבנים המובאים שם כי לרגל המלאכה אשר לפני העתקתי דבריהם אך בקיצור:

סימן עז

א לפנים אות י"א שיטה ד'. ל"ד וע' זכרינו לחיים ח"ב דב"ן ע"ב אות א' שהביא משם ה' אשדת הפסגה בסי' ח' דג"ן ע"ג שכתב דפטור הבעל ממזונות ובהבטי דברי הרב בשרשן תמהתי שהי"ל להסתייע מדברי הכנ"הג ז"ל: , ב לפנים אות י"ד שיטה י"ב. משרים עתה שזכיתי שבא לידי ס' פאת נגב שמתי עיני כל מעיני שם ולפי דעתי המעט צדק ה' מוהר"שם ז"ל במה שהביא משמו דדעתו כס' הפ"מ והמ"מי דבעינן המתנת יב"ח אחר התראת ב"ד וכמו שנראה בהדייא ממ"ש שם בד"ה אמנם אלא דצירף עוד טעם לאיסור בנ"ד שהיה צריך רשות ב"ד עש"ה וכמו שכן הבין דבריו גם מו"הר מוהר"שא בסי' יוד דקנ"ז ע"ג:

ג ס"ג מורם בהגה ואין כופין אותו לגרש ולא אותה להיות אצלו. אשה כזאת דהווייא מורדת באמתלא ברורה דמאיס עלי לא ידענו מה היא באותן הימים לענין המזונות דיש מקום לומר דכיון דאין כופין אותו לגרש חייב לזונה כל עת שהיא תחת רשותו ויש מקום לומר שכיון שהיא אינה חפצה להיות אצלו הוי המניעה מצדה ופטור ממזונות וכהצד הזה מצאתי להרב ב"ש בדיני מורדת דמאיס עלי שכתב וז"ל וקודם שגירש וכל אחד יושב לבד משמע דאין זה שום תנאי כתובה וכו' ומזונות הם מתנאי כתובה גם מדברי רש"ל בתשו' סי' ס"ט מבואר כן דאחר שכתב דלא הוי מורדת דמאיס עלי אלא כשאמרה לא בעינא לא הוא ולא כתובתו רק שיגרשנה או לא אוכל לדור עמו כלל בשום ענין ודן את האשה דנ"ד כמורדת דמאיס עלי ואין כופין אותה להיות אצלו פסק שכל מה שהכניסה ישאר בידה. והמעות במזומן ישאר ביד שליש כדי לזון אותה מן הריוח יעו"ש מוכח דאין לה מזונות מבעלה כי אם מה שתקח מן הריוח ממעות המזומנים שנמצאו תחת יד אבי אמה:

והוצרכתי לזה לפי שראיתי בהגה"מר דכתובות סי' ר"ץ שכתב דהטוענת מאיס עלי בלא טענה אין לה לא מזונות ולא נדונייא וכו' דמשמע דאם הוא בטענה יש לה מזונות ואין לומר דקאי בשיטת האומרים דכופים אותו לגרש ולכן כל שלא גירש אין לה מזונות דהא מוהר"ם הוא בעל המימרא דטוענת מאיס עלי באמתלא אין כופין אותו לגרש ולא אותה להיות אצלו וכמ"ש משמו. הטור ומור"ם ואיך איפשר שהרב"ש ורש"ל יסברו היפך מוה"רם אבל האמת אינו כן דמוהר"ם בא להשמיענו דאם אין לה טענה מבוררת אפי' דאומרת מאיס עלי הרי היא כמורדת דעלמא דמשהינן לה תריסר ירחי שתא ואין לה לא מזונות ולא נדונייא ולא בא לומר דאס יש לה טענה דנותנין לה מזונות דכבר פסק

את הדין דבכי האי יהבינן לה גיטא לאלתר וכמ"ש המרדכי קודם לזה ואם הוא אינו רוצה אין כופין אותו ודוק:
ועובדא אתא קמן באדר התרע"ב באשה שטען עליה בעלה שלא מצא לה בתולים ונפלו מריבות ביניהם ואחר שנתברר ע"י רופאים כי היא היתה בתולה ושבעלה יעץ תחבולות להוציאה בלא כלום טען בעל שתבא אל ביתו והיא טוענת כי מאסה בו ושנאת עולם שנאתהו על כי הוציא עליה שם רע וביזה אותה ואת משפחתה בפני כל העם ושא"א לה לדור עמו עוד. ופסקנו דאין אנחנו יכולין לכוף אותה שתלך לביתו כי לאו דוקא טוענת מאיס עלי אלא כל שאומרת איני רוצה אותו שנאתיו לא נקרא עוד בעלי הוי כמאיס עלי וכמ"ש הכנ"הג בהג"הט סקי"ט והכא אין לך אמתלא גדולה מזאת אך לא חייבנו אותו במזונות ע"פ האמור:

סימן עט

א ס"ג ש"ע ואין ראוי' לעשות כן מפני ד"א. ע' ב"ש סק"ד שהביא מחלוקת הראב"ד ודעי' עם הרמב"ם ודעי' היכא דהיא מוטלת על ערש דוי אם רשאי לגרשה דהרא"בד ודעי' ס"ל דאינו רשאי וע' כנ"הג הגה"בי סק"ב. וע' למוהרח"פ ז"ל בס' גמי חיים מע' הגט אות ה"ן שאסף סברות הפוס' בזה והעלה דכל שהיא בבית אביה אע"פ שמוטלת על ערש דוי יכול לגרש אותה ובפרט עתה שאין מגרשין כ"א ברצון האשה יעו"ש, ונהירנא כי בא"מ שלוניקי יע"א זה קרוב לעשרים שנה נעשה מעשה לגרש ע"י שליח בהיות האשה מוטלת על ערש דוי בבית אביה והלכו לביתה וישבה על המטה וקבלה את הגט סי' פ':
א ס"ה שיע מלאכות אלו עושה אופן היא בעצמה וכו'. הרמב"ם זל פט"ו מה' אישות כתב וכן צוו חכמים על האשה שתהא מכבדת את בעלה יותר מדאי ויהיה לו עליה מורא וכו', אם כבוד האשה לבעלה הוי דאורייתא או דרבנן נסתפק בזה הרב הקדוש ארעא דרבנן באות של"ג ומוהרי"ע בעפרא דארעא הביא ראיה היותו מדאורייתא ממ"ש רז"ל בקידושי' ל' ע"ב אם יש ספק בידו לעשות וכו' ומר בריה דה' מחזיא בסי' ח' הביא ראיה זו מדנפשיה ודחאה והעלה דאין החייוב אלא מדרבנן וע' בפוס' שציין שם ובס' גנזי חיים מע' הך' או"די:

סימן פב

א ס"ה ש"ע האשה שנתגרשה אין כופין וכו'. ע' כנ"הג הגה"ט סק"ד שהביא בשם גאון בתשו' כת"י וז"ל אם גירש אדם את אשתו והיא מנקת אסור לו ליקח את בתו ממנה אלא היא יושבת עם בנו ומגדלתו והוא נותן שכר הנקתו, ודברים אלו בעצמם הנם כתובים בתשו' הרש"בא קו"ק סי' תצ"ב אשר הביאותים אל בית הדפוס מחדש אני הצעיר בש'

התרנ"ח, ולפום ריהטא היה נראה דהכא קיימינן באינו מכירה דאי מכירה אפי' לאשה כופין מפני הסכנה אלא בשאינו מכירה דברצונה תלייא מילתא ואתא לאשמועינן גאון דאם היא נתרצית דגם הבעל חייב בזה ואסור לקחתו ממנה דכיון דהיא אמו משתדלת עליו יותר אלא דכפ"ז מאי שנא מינקת דנקט דמשמע דוקא בעבור שגרש אותה כשהיא מנקת אבל גרשה כשהיא מעוברת ואח"ך ילדה יכול האב לומר איני חפץ שתניקיהו לי ואם טעם האיסור משום דאמו משתדלת עליו יותר גם בזו היה לנו לאסר, ואיפשר דהתשוו' הנז' קאי להיכא דמכירה והיינו האיסור דנקט שיש חשש סכנה אבל אם אינו מכירה יכול הוא לומר תני לי את הילד הזה ואני אטפל בו. ואינו ענין למ"ש מרן לעיל ס"ב דהתם מיירי בנשואה וק"ל:

סי' צ"ו:

א לפנים סוף אות כ"א וע"ע למר ידידנו ה' פני יצחק בח"ה הנד"מ בא"הע סי' י"ד שנשאל על פתגם דנא והביא דברי הגאון מו"הר בש"עא ודברי ה' הפוסק ועמד עליהם וגם תשו' ה' הון יוסף הנ"ל והאריך הרחיב וסו"ד שזיכה לאב בכל מכל גם בחלוקה השנית והיינו מטעם מנהג שהדרך הוא לתת לבנם בתו' שאלה יעוש"ב רח"ב רח"ב והסכימו כמו רבני אזמיר ורבני ירוש' תובב"א ע"ש:

א לפנים אות א שיטה נ' וע"ע לה' אביר יעקב בסי' כ"ה פלפול עצום בעיקר המחלוקת:

ב לפנים סוף אות ג'. אות ח' וע"ע פחד יצחק מע' הלמד אות לאה ד"א ע"ד:

ג לפנים סוף אות ט"ו גם מו"הר מוהרא"ג ז"ל אשר היה אב"ד של יתומים בעירנו שלוניקי יע"א קרוב לשלשים שנה כתב בס"ה צל הכסף ח"א ח"המ סי' ט"ז דקכ"ב דמנהג שלוניקי להגבות כתובה להאלמנה שאבדה כתובתה ע"פ הוכחות ואומדנות כמה היה סך נדונייתה יעו"ש:

סימן קיג

א לפנים סוף אית א' וגלילותיה וע' מחזה אברהם סו"סי א' שנסתפק על עיר מוניסטירייו הסמוכה לשלוניקי אי הוייא בכלל ההסכמה יעו"ש: ב לפנים סוף אות ה'. דקי"ז מחזה אברהם סי' א' שמן המר א"הע סי' ד: ג אפילו למ"ד שאין הולכין אחר אומד הדעת אלא לגרוע אבל לא להוסיף ה"ד כשלא פירש אבל אם נדר לתת לה כו"ך ומת יתנו לה מה שצוה אפילו בדבור בעלמא שאין צריך אלא גילוי דעת, יד"א הג"הט ס"ק כ"ז משם הפוסקים וע"ש שהביא מחלוקת בזה. מיהו ע"כ לא נחלקו אלא לתת לה יותר מעי"ן אבל עד כדי עי"ן לכ"ע יהבינן לה אף ע"ג דלבת הראשונה שהשיא בחייו נתן לה פחות

כיון דגלי דעתיה האב ואף לראשונה דעתו היה לתת לה יותר רק שחתנו לא רצה. ה' שמן המר שם עש"ב:

ד אם כבר נשאת ואמה או קרוביה נתנו לה יותר מעישור נכסי אי מפקינן מינה להחזיר לאחיה ע' כנ"הג ס"ק טו"ב, יד"א ס"ק ח"י דבמחלוקת הוא שנוי. ומיהו אם באה האלמנה לגבות כתובתה ורוצה להוציאה מיד היתום לא מצייא מפקא אלא תלך היא ותעשה דין עם חתנה ה' מחז"א שם וחלק על מוה"רי צדקה ה"ד שם דפסק לזכות את האלמנה ושם חתר ליישב ולעשות שלום בין מוהר"שך ח"ד סי' ל"ו והמ"ץ בח"ב סי' ן' דהי"דא בס"ק כ"ד עשאן כחולקין וע"ש מה שפלפל עוד ע"ד הכנ"הג בס"ק ב"ך וס"ק כ"ט:

סימן קטו

א ס"ד ש"ע ואם רצה לקיים אותה אין כופין אותו להוציאה. ע' ב"י שרמז דברי הר"ן דפ' המדיר שכתב בשם הרשב"א דמסתברא דאיפשיטא בעיין שאם רצה לקיימה מקיימה וכו' ע' בדברי הר"ן בשרשם באורך. ועמ"ש לפנים אות ך' וז"ל הרש"בא בתשו' קו"ק סי' תק"ך (אשר עתה באו על הדפוס נקראים בשם תשו' הרש"בא ח"ז) עוברת ע"ד אסור הבעל לקיימה שהרי בעייא היא במ' סוטה אע"פ שהספר דוחה אותה לשם סתמא דמילתא כיון שעוברת ע"ד היא מינח ניח"ל משמע אם רצה הבעל יכול לקיימה ולא היו מקנין לה אשינוייא דחיקא לא סמכינן להקל וכו' ובזו מצוה מ"הת לגרשה עכת"ד ואתה תחזה דה'ן נסת"ר מחמתו ומצוה ליישב:

סימן קיח

קיח:

א לפנים אות י"ד שיטה ב' שנוי ע' כנ"הג הג"הט סק"א:

ב תנאי ההשבון צריך שיהיה תנאי כפול וכל משפטי התנאים. כנ"הג הגה"בי סק"ך ועמ"ש אני עני לעיל בסי' ס"ו בקונט' זה בביאור הכתובה: ג לפנים סוף אות ט"ז:

סי"ך וע"ע מחז"א סי' ב"ך אות א' שהאריך לקיים המנהג שלא להחזיר המתנות והסבלונות שהוא עשוי כדת וכהלכה יעו"ש:

ד לפנים סוף אות ב"ך ובעיקר הדין דפשי"טל להרבנים הנז' על מנהג קושטא דנותנין להמדודין דין מצוי אפי' כלו ונאבדו. עמ"ש בזה ה' פאת נגב סי' י"ט דבמחלוקת הוא שנוי בין רבני קושטא יע"א:

ה לפנים סוף אות ל"ח שיטה ה'. הג"ור וה' מחז"א בסי' ב"ך אות ה' הביא שכ"כ מוה"רח שאול זיל (בע"ס מגן שאול) אפי' היכא דהשיאה אביה ומת בעלה הראשון וגבתה היא הכל היא רשאה ושלטאה בנפשה לכתב ההשבון ע"ש מי שתרצה יעו"ש:

סימן קיט

לפנים סוף אות א' וע' שדי חמד כללים מע' הגימל אות ט"ז:

סימן קכ

א ק"ד ש"ע ואפי' אמר להם אמרו לסופר ויכתב וכו' לא יכתב הסופר וכו'. באומר אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח שיכתב גט לאשתי אי מהני במחלו' הוא שנוי וכמבו' בב"י ומשטחיות דבי' מרן דקא יהיב טעמא עד שישמעו מפיו משמע דקאי בשיטת הרמ"בן ודעי' דלא מהני וכ"כ הג"פ בסקי"ח ואם יהיה האופן דהבעל אמר לסופר הנני מצוה לך שתכתב גט לאשתי ואני נותן לך רשות שתוכל לצוות לאחר תחתיך אפי' בלי שום אונס להא ידך כידי ופיך כפי וכו' כתבתי במז"הג שלי סי' קל"ה אות י"ח דאפילו לסברת הרמ"בן ודעי' ש"ד, אך אי נקי ממחלוקת דלס' סרמ"ה ודעי' ל"מ אולם אם השליח הראשון נמנה בקנין יש להתיר בשופי יש"ב:

סימן קכג

א ס"א בהגה דיש להחמיר שגם קרוב לא יכתב לכתחילה זהו מדברי מוהרי"קו והר"בי כתב דגם מהיות טוב ליכא קפידא. וע' בתשו' הרש"בא קו"ק סי' רי"ג (והעלתים גם אני הדל על מה"ד בש' תרנ"ח בעיר ווארשא) שכתב דקרוב כשר לכתב הגט והראיה דבגיטין דכ"ג לא הוציאו קרוב וכו' ועוד שהוא עצמו יכול לכתבו כדתנן ג' גטין פסולין כתב בכת"י ואין עליו עדים וכו' כותב ותנשא לכתחי' ע"כ וקונט' תשובו' הלזו היה בנמצא ביד מוהרי"קו ז"ל כאשר כתבתי אני עני בהקדמתי להספר הנז' ולא זכר שר וע' פ"ת לקמן סי' ק"ל סק"ב מה שהביא בשם הגאון ישועות יעקב שדחה ראיה זו דבעל שהביאה מור"ם בד"מ והוא לא ידע כי ראיה זאת קדים אמרה הרשב"א ז"ל. וע' במזכרת הגטין אשר לי סי' ס"ג אות ט"ז וצ"ה או"ד:

ב לפנים אות ג' רמזתי אי בעינן שליחות בכתיבה שנחלקו הראשונים בזה והזכירו הג"פ בסי' ק"ך ס"ב והובא ג"ך בב"י וגם באחרונים שהבאתי לפנים ובדברי ה' שד"ח שציינתי בפנים אתה תראה שהביא דברי החק"ל בא"הע סי מ"ו שחקר דלמ"ד דבעי' שליחות לכתי' הגט איך מצאנו ידינו ורגלינו בב"המ דרוב המגרשים אינם יודעים לכתב ומ"ג אם המגרש גידם שאינו יכול לכתב ואנן קי"ל כ"מ דל"מ עביד ל"מ משוי שליח ע"ש בדברי הח"קל שיישב דה"ד היכא דלא מצי עביד מדינא מטעם איסור י"ש וכזאת וכזאת חקר הג' מחנ"א בפ"ג מה' גירושי' לענין שכ"מ וגוסס ולא העלה ארוכה ומ"ור דיינא בס' יאודה יעלה חא"ח סי' י"ד יישב חקירה זו ע"פ חילוק זה מדנפשיה ושוב מצאו בחק"ל כנז' ויע"ו בהגהותי שם מה שרמזתי ע"ז עתה ראיתי בכ"י להחהש"ו עצ"ור ח"ר בכור

גאטינייו ז"ל שרמז לה' פי שנים בדרוש לפ' וארא דקי"ד שעמד בזה וכתב דפועל אשתני מדין שליחו' ואף במקום דל"מ שליחות פועל שאני דהוי ידו כידו וציוה לעיין ג"ך בש"ך ח"מ סי' ק"ה סק"א ובאורים ותומים שם עכ"ד וע"ע זכרינו לחיים ח"ב דב"ן ע"ב, שד"ח חלק הכללים מע' הך' אות פ"ז שבט סופר א"הע סי' כ"ג:

סימן קכה

א לפנים אות ו' שיטה ל"א. בסי' רל"ב והן עתה ראיתי בתשו' הרש"בא קו"ק סוס"י שצ"ו (שהוצאתים לאור ונדפסו בוארשא ש' התר"נח ויהיו נקראים תשו' הרשבא חלק שביעי) שהזכיר מנהג זה דקריעת הגט לאחר נתינה ונ"ט כדי שלא יבא הבעל ויערער עי"ש:

סימן קכו

א סמ"ז ש"ע שין ועין שלא היו היודין נוגעין בהן וכו' ע' במזכרת הגטין שלי סי' קנ"ג.
ב לפנים אות ד' במה שהבאתי מהג"פ שהדין מוסכם. ע' מה שכתבתי עוד בזה במז"הג הנז' שם:

סימן קכט

א ס"ד ש"ע כותב מקום הנתינה. אשה שבמקום הכתיבה היתה נקראת שרה וסינייורולה ובמקום הנתינה אין קורין אותה אלא סינייורולה לבד הגט כשר דבכינוי אין לחוש ללעז. כנ"הג הגה"בי סק"ז וע' יד"א סק"ח ומוהר"ר עזריה יהושע ז"ל בתשו' כת"י עמד על נד"ז ממש וחולק דס"ל דגט זה לא מהני ונדפסה תשו' זאת בס' מחז"א סי' כ"ד:
ב ס"ט ש"ע גר או שתוקי או אסופי אין כותבין אלא שמותיהן בלבד. עמ"ש אני הדל בתשו' שבט התרע"א:
ג סי"וד ש"ע שינה וכתב יוסף בן שמואל פסול. ע' גט מקושר סי' ד"ן או"ג ומ"ש בתשו' שם:
ד לכתב שם אבי אביו או שם אבי אמו בגט. עמ"ש בזה בב"י בשם מוה"ראי בפ"וכ סי' קל"ח וע' ג"פ ס"ק נ"א ב"ש סקי"ט ומ"ש א"ה בתשו' שם:

סימן קמ

א לפנים סוף אות ה':
סי' כ"א או"ג - וע"ע פחד יצחק מע' המ' ע' מומר המגרש על מה שנהגו בארץ כתים שמרצים את היוצאים ברצי כסף לגרש נשותיהם ומפני הלחץ מזמנים ב' עדים ומצוה המגרש בפניהם לסופר לכתב ולהם לחתם וליתן לה ומעכבים המגרש ומעסקים אותו בדברים עד שיודעים בבירור שהגיע הגט מיד העדים ליד האשה שעמד בזה הרב שמשון מורפורגו (בע"ס שמ"ן) דעל מה סמכו להתיר א"א לעלמא על נקלה לבלתי שמר את כל

המשפטים והתורות אשר באו בס"הג ואם יש לסמך ע"ז מפני הסכנה ומוה"רי פאציפיקו השיב שם להלכה להתיר לכתחילה דכיון דאיכא סכנה דאו"הע תמיד מבקשים תואנה עלינו בעניינים כאלו לא בעינן לא הרשאה ולא ביטול מודעות ואחריו בא הרב מוהר"י באסאן ז"ל והחזיק בהיתר. ושוב הובא שם תשובה אחת בלתי חתימה ופלפל על דבריהם דרבנן דמה סכנה היתה שם דאם יהיה דכשיראה המגרש הדברים המצטרכים לחיקון חז"ל יתן כתף סוררת כיון דבא הפייוס ע"י ממון לא חיישינן להכי ואם הסכנה היא מחמת המלכות שלא יתרצה בכך או שאנו יודעים בבירור שהמומר לא יתרצה בכך אפי' יתנו לו כל כסף וזהב שבעולם הא נמי תברה דאיפשר דעבדי אדעתא לקלקלה סו"ד לא מצא נח"ר בדבריהם והוא נוטה להחמיר י"ש:

א"הע סי' קמ"א:

א ס"ד ש"ע המקדש קטנה ע"י אביה וכו' אביה מקבל גטה. במחלוקת הפוס' בזה ובנוסח הגט ובסדר הנתינה ע' מה שרמזו בזה הכנ"הג וי"א. וגם ה' פאת נגב בסי' ך' האריך בזה והעלה לענין מעשה שלא תתגרש אלא ע"י אביה דוקא ולכתחילה לצאת ידי ספק צריך לכתב ב' גטין וצריך ליתנם ביד האב וליותר טוב הגט שהוא לגבי דידה יתנהו בידה בשיתפס אביה את ידה יעוש"ב. ובמפתחו' בס' מחזה אברהם סי' כ"ד אות ז':

ב סמ"ג ש"ע שליח קבלה אינו יכול לעשות שליח וכו' ראיתי לעמד ולברר דעת הראשונים כל אחד ואחד בפרטות בענין זה מהספרים הנמצאים אתי יען ראיתי מבוכה בזה בספרי האחרונים בהביאם אותם והוא דבר הנצרך לדעת כי נ"מ לענין אחר (עמ"ש במז"הג שלי סי' קל"ה) ואומר דג' שיטות בדבר. הדעה הראשונה דש"ק יכול לעשות שליח תחתיו כמו שליח הולכה דבעל אפילו בלתי רשות האשה. הדעה השנייה דכל שהוא בלתי דעת האשה אינו יכול כ"א דוקא כשנתנה לו רשות למנות גברא בחריקה הדעת השלישית דאפילו בנתינת רשות מהאשה ל"מ דהו"ל מילי ומילי לא ממסרן לשליח אפי' בכ"הג: הדעה הראשונה היא דעת בעל העיטור והובא בטור סי' זה שכתב להדייא דכל היכא דהבעל עושה שליח ושליח שליח האשה עושה שליח ושלוחה שליח. ומבואר בדברי הטור דאפי' בלי רשות ואע"ג דמרן ב"י הביא דברי העיטור באות שין שכתב בנוסח שטר קבלה ויהא ליה רשותא לשוויי שליחא ושליח דשליחא אחרינא וכו' לאו למימרא דצריך שיתן לו רשות בהדייא דא"כ היינו סברת הגאון ולמה כתב הטור אחר דברי הגאון ובע"הע כתב וכו' דהיינו דבא לחלוק א"ו מוכרח לומר דבנוסח שטר השליחות כתבי הכי לרווחא דמילתא אבל מצד הדין אע"פי שלא נתן רשות מהני והרש"בש בסי' רס"ו הובאה בב"י לקמן כתב כן להדייא בדעת העיטור וכתב דדעת

הרמ"בם כדעת בע"הע מדכתב בפ"ז מה' גירושין דכל שליח עושה שליח ולא חילק בין שליח האשה לשליח האיש ושכ"ד גדולי האחרו' והסכימה דעתו לזה. וע' יד"א בהג"הט ס"ק קי"ג הביא משם ה' עצמות יוסף שכתב דר"ח והריט"בא סברי כדעת בע"הע ואין ספר עצמות יוסף כעת עמדי לראות איה מקום כבוד דברי הריט"בא ז"ל דכתב דש"ק מצי משוי שליח אחר בלי רשות האשה דמדבריו בחידו' לגטין על דכ"ט מבואר להיפך שכתב וז"ל ואע"ג דבהאיש מקדש נפ"קל דשליח עושה שליח מושלח ושלחה והתם בין חלה בין לא חלה משמע וכו' איכא למימר דקרא לא אתי אלא היכא דגלי בעל דעתיה דלא קפיד ואשמועינן קרא דהיכא דליכא קפידא דיכול השליח לעשות שליח ופירשו רבנן דהיכא דחלה ודאי לא קפיד ע"כ הרי בהדייא דמוקי להך דרשא דושלח ושלחה דשליח עושה שליח היכא דגלי דעתיה בעל דלא קפיד אבל סתמא בעי רשות וזה אפי' בבעל דלא הוי מילי כ"ש בש"ק דהוי מילי דדינא הוי דלבעי רשות מפורש ומצד אחר נראה להכריע דדעת הריט"בא דבעי רשות דהא אפי' בשליח הולכה ס"ל להריט"בא דדוקא חלה או אניס הא לאו הכי לא מצי משוי שליח וחלק על הרא"בד דמחלק בין א"י לח"ל וכתב ע"ד דלא נהירא דבחד לישנא אפיקנהו תנא דמתני' דבתרוייהו תנן המביא גט וחלה ולא פריש טפי בחדא מבאידך וליכא לאפרושי בינייהו אלא ודאי חד דינא הוא ע"כ וכיון דאפי' בשליח הולכה דלא הוי מילי ס"ל דדוקא חלה דהו"ל כנתינת רשות כ"ש בשליח קבלה דהוו מילי וצע"ר (וע' לקמן ד"ה והנה וד"ה שוב) ואם כנים אנחנו במה שכתבנו בדברי הריט"בא יכולין אנחנו לצרף עמו דעת הר"ן דגם הוא חולק על הבע"הע דבפ' כל הגט בחידו' על הרי"ף כתב ככל דברי הריט"בא עי"ש:

אולם אני אביא דכסברת הבע"הע הוא דעת ר' ברוך בס' החכמה וכמו שמבואר במרדכי ס"פ התקבל וכ"ד הרב הכהן שהביא שמו וכן דעת חד מקמאייא בשיטה קידושין לא נודע שמו בדכ"ו ע"א דאחר שהביא דעת רבו שפירש בסוגיית הש"ס דקידושין דמ"א על ההיא דאמרו בש"ס ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח דהכונה ללמדנו שיכול לעשות שלא במצות הבעל והאשה רק מדעת עצמו דאילו לדעת משלחם לא איצטריך קרא ולכן קאמר דדוקא באיש אשכחינן ילפותא אבל באשה ליכא ילפותא דאי שוייא איהי שליח לקבלה ההוא שליח לא מצי לשוויי ש"ק מדעתא דנפשיה כתב הרב בעל השיטה דאע"ג דנכון הוא (מה שפירש רבו בסוגיית הש"ס) אין צריך לכך דכיון דחזיין לשליח שלו עושה שליח ה"ה לשליח שלה וכו' דכיון דגלי לן דאיהי נמי משווייה שליח כי היכי דשליח שלו עושה שליח ה"ה שליח דידה נמי לא שנא עש"ב: הדעה השנית היא סברת הגאון ושהסכימו עמו חכמי דורו והרא"ש הובאו בטור דנהי שידו כידה לענין

קבלה לענין שליח לא מצי משוי עד דאמרה ליה בפירוש וכ"ד רבו של הגאון לא נודע שמו וכמו שהבאתי דבריו בדעה הראשונה וכ"ד הרשב"א בסו"פ התקבל וכמ"ש הרב"י ז"ל והרשב"ש שם הביא שכ"כ ג"ך בפ"ד דקידושי' והיד"א שם הביא משם ה' עצמות יוסף דהתוס' רי"ד סבר כדעת הגאון דאין ש"ק עושה שליח וכ"כ ריא"ז משמו ר"פ האיש מקדש, אך לא ידענו דעתו בנתינת רשות אי מהני או"ל. וה' מלך שלם בקידושי' דמ"ב ע"ד מהספר פשי'"טל בדעתו דברשות מהני עי"ש:

הדעה השלישית היא דעת הרמ"ה הובא בטור שכתב בהדייא דאפילו נתנה לו האשה רשות לעשות שליח אחר אינו יכול דלא מסרו לו אלא מילי ומילי לא ממסרן לשליח והרשב"ש שם הביא דכן דעת הגאון דש"ק אפי' נתנה לו רשות אינו ממנה שליח עי"ד ולא ידעתי לאיזה גאון כיון דאילו הגאון שהביא הטור שנשאלה ממנו השאלה כבר כתב להדייא דהסכימה דעתו עם חכמי הדור דכל כמה דאמרה ליה בפירוש מצי משוי:

והנה בחלה הש"ק הראשון אי יכול למנות שליח שני למ"ד דברשות מהני לא בא מפורש עדיין בדברי הפוס' הנזכרים רק בדברי ר' ישעיה הראשון שהביא הש"הג ר"פ האיש מקדש בשם ריא"ז דשם מבואר דחלה לא הוי כנותן רשות ובחלה היכא דהוי מילי לא ממסרן לשליח וכ"ן דעת הריט"בא דש"ק אינו יכול למנות שליח אחר אפי' חלה משום דהוו מילי דבגטין דכ"ט על ההיא דרמי הש"ס תרי מתניתין אהדדי דחדא מתניתין תני המביא גט ממד"הי וחלה ה"ז משלחו ביד אחר ומתניתא אחריתי תני אמר לב' תנו גט לאשתי או לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אינישׁ אחרינא לא ותירץ רבא משום דמילי ננהו ומילי לא ממסרן לשליח כתב הריטב"א וז"ל פירוש ומתני' סתמא קתני בין חלה בין לא חלה והיינו דלא מתרצים דמתני' דהתם בדלא חלה וכו' ועוד דקושטא דמילתא שאני (צ"ל שני ופירושו תירץ) דחינהו ידעי דההיא בין חלה בין לא חלה וכו' עי"ד נמצא דלדעתו ההוא מתני' דדוקא הם יכתבו ויתנו אבל שליח לא הוא אפי' חלה ועלה תריץ רבא דטעמא הוי משום דהו"ל מילי ול"מ לשליח מינה לשליח קבלה דהו"ל מילי לא ממסרי לשליח אפי' חלה. ואע"ג דהריט"בא כתב לעיל מזה דחלה הו"ל כגילה דעתו דלא קפיד איפשר דה"ד היכא דלא היו שליח למילי דהיינו להולכה אבל כל דהוי שליח למילי וכגון שליח קבלה אפי' חלה לא מצי משוי שליח דחלה אינו כגילוי דעת לענין זה. ומיהו יש לדחות דהריט"בא לא קמחלק בין חלה לנתינת רשות גם בדבר זה אך איפשר דס"ל דאעיקרא גם נתינת רשות ל"מ לש"ק וכדעת הרמ"ה וההיא דשליח עושה שליח דמס' קידושין מוקים לה דוקא לבעל ואה"ן דאם היה מהני נתינת רשות לש"ק גם חלה מהני ודוק ולפ"ז סמי בידן דדעת הריט"בא לא

ברירא לן בהא מילתא דש"ק באיזו שיטה קאי (וע' לקמן ד"ה שוב) ולכאורה היה נראה דדעת הרשב"א לחלק בש"ק בין נתנה לו רשות לחלה דהתם כיון דהוו מילי בעינן נתינת רשות דוקא. לפי מה שהביא הרב"י בסי' קמ"א וז"ל לענין למנות ש"ק שליח אחר דעת הרשב"א בס"פ התקבל שאם נתנה לו רשות לעשות שליח אחר שיכול ע"כ וכבר אתה ידעת דהרש"בא הוא מכת הסוברים דבכל שליחות דעלמא אפי' שליח הולכה אינו יכול למנות אחר אא"כ חלה וכדעת הר"יף והרמ"בם והר"אש וכמ"ש משמו ה"ה בפ"ט מה' גירושין דין ל"ה והביאו הב"י לעיל מזה וכפ"ז מ"ש הרב"י משמו דבעינן באשה נתינת רשות היינו לאפוקי קלה דאי איתא דגם בחלה יכול לעשות ש"ק שליח אחר מאי איכא בין שליח הולכה לש"ק והיה די בשיאמר דדעת הרש"בא דדינו כמו שליח הולכה אלא ודאי דדעתו בדעת הרש"בא דס"ל לחלק בין חלה לנתינת רשות אך הדבר הקשה הוא שראיתי לה' מלך שלם בחידו' לקידושין דמ"ב שהביא דברי הרש"בא בחידו' לקידושין ר"פ האיש מקדש דעל סוגייא זו דושלחה מלמד שהשליח עושה שליח כתב וז"ל וא"ת בשלמא שליח דידיה משוי שליח אבל שליח דידה היכי משוי שליח והא מילי ננהו ולא ממסרן לשליח, תירץ הרב אלברצלוני דהכא בדשויתיה איהי שליח בקנין דאלים לשווויי שליח. ומסתברא בשנתנה לה רשות לשווויי שליח דלא אמרינן מילי התם דהא באומר אמרו שליח עושה שליח א"ן בשחלה שליח או שנאנס שהשליח עושה שליח משום דסתמא דמילתא כל שחלה דעת בעלים שימנה שליח וה"ן בכ"הג מירי ולא באו כאן אלא ללמד שהבעלים רשאין למנות שליח ושהשליח שלהן ממנה כדיניה עכ"ד. מבואר דעתו דחלה הו"ל כנתינת רשות. והנה ה' מלך שלם הביא משם חכם א' שבימיו שהקשה על הרש"בא מסוגיית הש"ס שם בגיטין דכ"ט דרמי תרי מתניתא אהדדי ותי' רבא משום דמילי ננהו ולא ממסרן ואי איתא דכשחלה ל"א מילי לא ממסרן לשליח הי"ל לתרץ שאני מתני' דחלה, והרב המחבר רפא שבר זה על נקלה אהמ"ר עי"ד אבל על שניהם הכתוב אומר ונעלם דבר דהריט"בא בחידו' לגיטין שם נרגש מזה הבאתי דבריו לעיל (ד"ה והנה) אשר לפי דבריו מתחזק יותר הקושייא על הרש"בא דמהש"ס מוכח דמילי לא ממסרן לשליח אפי' בחלה, ומלבד מאי דקשה מסוגיית הש"ס ק"ט מדידיה אדידיה ולא זכיתי להבינו דהרש"בא הוא מכת הסוב' דעיקר שליח הולכה דמצי משוי שליח היינו בחלה וכי מקשי הרש"בא דתינח שליח דידיה אבל שליח דידה היכי מצי משוי היינו אפי' בחלה דאי לא חלה אפי' דידיה נמי ולפ"ז בשלמא לתירוצא קמא דהיכא דיהבא איהי רשותא שאני את' שפיר אך לתירוצא בתרא דהכא מיירי בחלה אינו מובן דא"כ מאי איכא בין שליח דידיה לשליח דידה והדבר צריך אצלי תלמוד. ומ"מ אע"ג

שאני בעניי לא זכיתי להבין דבריו מ"מ לא נכחד דהרש"בא כתב להדייא דבחלה ש"ק יכול לעשות שליח אחר וסלקא בידן דהרש"בא חולק עם הר"ר ישעיה וס"ל דחלה הוי כנתינת רשות:

ובדעת הרמב"ן ראיתי בדברי הפוס' שינויי דעות בזה וז"ל הרמב"ן והביאו הר"ן בס"פ התקבל יכולה אשם לומר פ' שהוא במד"הי הריני עושה אותו שליח לקבל לי גטי ומיהו מסתברא שאין ש"ק עושה שליח דהו"ל מילי ומילי לא ממסרן לשליח אלא באומרת אמרו ומנתה היא שליח שלא בפניו וכו' ע"כ ולפום ריהטא מלשון הזה אין להכריע מאי דעתיה דהרמ"בן בש"ק אי יכול למנות שליח במקומו כל שהאשה הרשהו או אינו יכול אפי' ברשותה דאיכא למימר דכיון דדייק בלישניה לומר דאין ש"ק עושה שליח רק באומרת אמרו ומנתו היא משמע דדוקא בכ"הג דהא סוף כל סוף הרי הוא מנוי ממנה אבל בהרשאה כיון דאין המנוי ממנה לשליח שני בדרך ישר רק מכח הרשאת שליח קבלה הראשון לא מהני דהו"ל מילי ולא ממסרן לשליח או איפשר דכל שהוא ברשותה מצי משוי ונקט הכי לריבותא ללמדך דאע"ג דשליח ב' אינו בא מכחו של ראשון אלא איש אחר אשר איננו שליח על המעשה בא והגיד לו שהאשה מנתו שליח וסד"א דלא מהני דהו"ל כאומר אמרו קמ"ל דבכ"הג לא הוי כאומר אמרו לסופר אך אם הוא ברשותה הא ודאי דמהני. ונראה להכריע כהצד הזה מדחזינן דהגם דהרש"בא ס"ל כדברי הרמב"ן בזה וכמ"ש הר"בי בסי' ק"ך כשהביא דברי הרמב"ן דס"פ התקבל הנז' ועכ"ז כתב דש"ק יכול למנות אחר תחתיו כל שהיא נותנת לו רשות. והרש"בא גופיה בר"פ האיש מקדש הבאתי לשונו לעיל יליף דש"ק מצי משוי שליח מההיא דאמר אמרו עי"ש, אמנם עינינו הרואות איש שר וגדול מרנא הרב"י שהבין בדברי הרמ"בם אלו שדעתו דגם בהרשהו ל"מ דאחר שהביא בב"י דעת הרש"בא שכתב דאם אמרו בפירוש שימנה שליח אחר תחתיו דמהני כתב אבל הר"ן כתב בס"פ התקבל (והם דברי הרמ"בן) דאין ש"ק עושה שליח וכו' אלא באומרת אמרו ומנתו היא שליח של"ב ע"כ מבואר הדייא לדדעת מרן ב"י לחלק בדעת הרמ"בן וה"רן דדוקא היכא שמנתו היא שליח מהני אבל כל שמרשה לשלוחה שהוא יעשה ש"ק למי שירצה אע"ג דידו כידה ופיו כפיה לא מהני דהו"ל מילי ולא ממסרן לשליח וכדעת הרמ"ה. אפס כי עז ולא אוכל אבינהו מ"ש בב"דה אחר שהביא דעת הר"ן הנ"ל וז"ל וכ"כ ה"ה בפ"ז בשם הרמב"ן ע"כ ושא נא עיניך וראה לשון הרב המגיד שם שאחר שהביא דברי הרמב"ן הנז' כתב ואף הרש"בא כתב שאינו עושה שליח תחתיו אא"כ אמרה בפירוש שימנה שליח אחר תחתיו וכו' מבואר דדעת ה"ה דהרש"בא והרמ"בן בחדא שיטה אזלי דיכול ש"ק למנות אחר תחתיו כל שהוא ברשותה

ודלא כמו שהבין מרן ב"י בדבריו ואיך מביא עזר כנגדו גם הריב"ש בסי' שי"ו כתב בפירוש בשם הרמב"ן דדעתו דכל שהוא ברשות האשה יכול למנות אחר תחתיו ול"ד היכא שמנתו האשה ומדוע לא הביאו מרן ב"י פה והלא היא כתובה בב"י לפנינו לענין אחר ומלה בצל"ע (למוד"עי אני צריך כי שיטות הרשב"א וחדושי שאר הראשונים על הש"ס בעונותי אמ"א רק שיטת הריט"בא לגטין, ואני מסתפק ממה שהעתיקו לשונם הפוסקים) ודעת הרא"ה ז"ל בספר החינוך סי' תק"נב הבאתי דבריו לעיל לפנים בסי' ל"ו מבואר דשליח משוי שליח אפילו במילי כל שהיא נתנה רשות עש"ה:

שוב ראיתי לה' אמרות טהורות לעיל בסי' ק"ך דקל"ד ע"ד שעמד ע"ד הרמב"ן הנז' והעלה דדעת הרמב"ן דכל דנתן רשות מהני ותמה על הרב"י שעשה מחלוקת בין הר"ן והרשב"א על דעתו של הרמ"בן והביא דברי הריב"ש הנז' יעו"ש ולא נרגש על מה שהביא מה"ה לעזרתו וקאי לעומתו עי"ד וס' מכמ"א שרמז אמ"א כעת הגם הלום ראיתי אחרי רואי לה' דברי אמת בקונט' י"א סי' ל' שכתב משם מוהראנ"ח ח"א סי' י"ב וז"ל ג' מחלוקות יש בדבר חדא ס' הרמ"ה והסכים עמו הרמב"ן והר"ן פ' התקבל והריטב"א דאפי נתנה לו רשות לא מהני. ב' ס' הגאון וחכמי דורו דבנתנה לו רשות מהני אבל בחלה או נאנס לא מהני כל שלא נתנה לו רשות בפירוש, והג' לבע"הע והרשב"א והרשב"ץ והרמב"ם דאין חילוק בין שליח האיש להאשה ובכולן אם נתנה לו רשות מהני ומכלל זה הרא"ש עמהם ובחלה ג"ך דעתם דמהני עכ"ד, ואין תשובות מוהראנ"ח ח"א תחת ידי לראת הדברים בשרשן דדברים, ככתבן אין להם הבנה דמלבד דמ"ש בדעת הרמב"ן וה"רן זה אינו ברור כנז' עוד בה דאנא חזינא דעירוב פרשיות כתוב כאן דהביא משם הריטב"א דקאי בשיטת הרמ"ה ואילו ה' עצמות יוסף כתב דהריטב"א קאי בשיטת ה' בע"הע ולפי דעתנו העניה לא מצאנו בירור בדברי הריט"בא דקמן מה דעתו בזה (וכמש"ל בד"ה והנם) ותו דעירב דעת הרשב"א עם דעת בע"הע והרמ"בם ולא כן אבי דדעת הרש"בא הוא דוקא בשנתנה האשה רשות ודעת בע"הע והרמ"בם והרשב"ש אפי' בלי רשות מהני, וכמו כן ק' במה שעירב דעת הרא"ש עמהם דגם הרא"ש דעתו דוקא בשנתנה לו רשות ותו דכפי דברי הרב אין בין הסברה השנית לשלישית חילוק רק היכא דחלה ולא הי"ל לכתב רק והסברה הג' דבחלה ג"ך מהני ותו דלא הזכיר הדעה הג' דא"ץ דתינת רשות והרב לשיטתיה אזיל שכתב דהעולה מדברי הרב"י בפירוש דברי בע"הע דדוקא בנתנה לה רשות מהני וכבר כתבתי לעיל מה שנל"עד בדברי הב"י בפירוש דברי בע"הע סו"ד לא זכיתי להבין דברי קדשו של מוהראנ"ח ז"ל ונמשך אחריו ה' דב"א ומי יתן ידעתי:

מצורף לזה מקש"ה אחת על ה' באר הגולה דע"ד מרן דסעיף זה שכתב דש"ק אינו יכול למנות שליח ואפי' נאנס ואפי' נתנה רשות רמז דזה דעת תשו' לגאון והסכימו עמו חכמי דורו דזה תימא דזהו דעת הרמ"ה אך הגאון קאי בשיטת היש מתירין שהביא אח"ך וכדבר האמור:

וראיתי אני לה' מחנ"א בה' שלוחין סי' ה' שחתר על מי שמינה שליח לקדש לו אשה אי מצי השליח למנות שליח אחר תחתיו והביא דברי הרש"בא הנז' דמבואר דעתו דשליח האיש לקידושין יכול למנות שליח שוב דחה דבריו מכח דברי הר"ן והרמב"ן והרא"ה דפ' התקבל הנ"ל ואמר מר דע"כ לא התירו הרמב"ן והר"ן אלא באומר אמרו לפ' ופ' דבכ"הג הבעלים הם דקא משוו שליח לאלו וזה הראשון מעשה קוף הוא דקעביד (והיינו כמו שצדדנו לעיל בד"ה ובדעת) אבל כשממנה שליח ואומר אני נותן לך רשות שתמנה שליח אינו מועיל דאין כח ביד השליח למנות שליח כיון דעיקר השליחות אינו אלא מילי ושוב נרגש מדברי הרא"ש שהביא הטור בסי' קמ"א ודחי לה דמדברי הרא"ש אין ראיה דאפי' הרא"ש לא קאמר אלא כשממנה שליח שלא בפניו אבל באומר לשליח שהוא ימנה שליח אחר תחתיו איפשר דמודה דלא מהני ואסופא דמילתא כתב דכל שלא אמר לשליח קבלה שישוה שליח נראה מדברי כולם דאינו יכול למנות והביא משם המרדכי בפ' האיש מקדש משם הקדוש מורדוש דשליח קידושין אינו יכול לעשות שליח אפי' מסר הטבעת בידו דהו"ל מילי י"ש והרואה יראה דהגאון קיצר הרבה במקום שאמרו להאריך דעיקר דינו אי שליח קידושין יכול למנות שליח אחר הנה זה בא במו"רם בהגה לעיל סי' ל"ה ס"ה דבמחלוקת הוא שנוי בין הראשונים ומרן בסי' ל"ו ס"ד הביא רק הסברה האחת דאינו יכול למנות ולא עלה זה על שפתיו. והראשונים הנז' לא דברו אי נתן לו רשות בפירוש אי מהני או"ל וכבר אני הצעיר לעיל שם כתבתי דאינהו לא מיירו בנתן רשות בפירוש וגם דברי הרב בחקירתו נראה דהיינו בסתמא מבלי רשות המשלח וכמו שסיים בסוף דבריו וכמו שנסתייע מתשו' הרשב"ש דהתם הנדון הוא מבלי רשות האשה ובהביאו דברי הר"ן והרמ"בן והר"אה וע"פ החילוק שחילק יצא לידון דאף ברשות ל"מ לדעתם והלא הרא"ה בס' החינוך ס"ל דמהני ע"פ ציווייו וכאשר הבאתי אני הצעיר לעיל בסי' ל"ה ובכל זה הי"ל להביא מחלוקת הראשונים הנז' דאיכא בנייהו דס"ל דאפי' בלתי רשות יכול לשוויי שליח ה"ה הגאון וסיעת מרחמוהי אע"ג דיש ליישב זה דמאחר דהזכיר תשו' הרשב"ש וכבר המה באו שם מ"מ לא הי"ל לסתם דינו דלא מהני מאחר דאם אירע דש"ק עשה ש"ק שני ובפרט ברשות והלך וקבל קידושין או קדש את האשה הוייא ס' מקודשת והנה במה שרצה להשוות דעת הרמ"בן עם דעת הסוברים דאפי' שנתן

רשות לא מהני אין להתלונן עליו בזה מאחר דהר"בי קאי בשיטה זו אך הי"ל להזכיר דברי ה"ה דהבין היפך סברתו בדעת הרמ"בן. גם במה שהעמיס בדעת הרא"ש וכן פירש ה' אמרות טהורות בסי' ק"ך דקל"ה ע"א אהמ"ר מנייהו מלכי כיון שהטור דהוא בקי במילי דאבוה והר"בי כתבו בהדייא להיפך בדעת הרא"ש מאן ספין לחלק עליהם בלתי ראיה מפורשת:

איך שיהיה מרן ז"ל בסעיף זה סתם כדעת השלישית דאין ש"ק יכול למנות שליח אפי' נתנה לו רשות ואפי' נאנס ובעבור זה קדמונים אחזו ציער על נוסח ההרשאה שהביא מרן לעיל בס"ל או ביד שליח שלוחה דלפי דעתו אינו יכול השליח לשווייי שליח אחר אפי' יורד ברשות וה' פ"ת בס"ק כ"ה הביא משם ה' גט מקושר (אשכנזי) דט"ס נזרק בדברי מרן (ויעו' במז"הג אשר לי סי' פ"ו או"ט) ובכן אנן בדידן שנתפשטו ביניינו הוראות מרן אין ספק דיש להחמיר שלא לעשות ש"ק שליח שני אפי' נתנה לו האשה רשות:

ודע דיש עוד שיטה רביעית היא סברת הר"י אלברצלוני ז"ל דס"ל דכל שהשליח הראשון הוא שליח בקנין יכול לשווייי שליח אפי' בלתי נתינת רשות והביאו הרש"בא בפ' האיש מקדש ה"ד היד"א בסי' ל"ה הגה"בי ס"ק כ"ו וכפי דעתו שם הוא דגם הרשב"א מסכים לזה יעו"ש ויעו' בס' דברי אמת קונט' י"א סי' ל':

סימן קמג

א ס"ב ש"ע ולכתחילה לא תנשא קודם קיום התנאי וכו'. ברור דאינו אלא חומרא דרבנן אבל מן התורה אפילו שהוא בק"ע ותלוי ביד אחרים תנשא כדמוכח מדברי הרש"בא בפ' המגרש וכן בדין וכו'. ה' פאת נגב סי' כ"ג דנ"ז ע"א:

סימן קמז

א ס"ב ש"ע כתב התנאי בגט אחר שגמר לכתב תורף הגט ה"ז כשר. זהו אפילו לדעת רבא בגיטין פ"ד וכן דעת כל הפוסקים וכמ"ש בב"י וגם הרי"ף ז"ל בהלכות כתב להדייא שכן הלכה. אך ק' דהרי"ף ז"ל בתשו' שהביאה הטור והיא מוצאת בתשו' המיוחסות סי' קמ"ז ובתשובו' שבידינו בסי' ל"ב כתב וז"ל דמוטב שישאר התנאי אצל הבעל כדי שאם תנשא תוך הזמן יערער בו אבל אין רשאי לכתב התנאי בגט עצמו ובתחתיו או מאחוריו משום שאם כתבו בגט הוייא ליה לבעל זכות בגוויה דגט ואין זה גט כריתות וכו' יעו"ש (ויעו' ביד"א הג"הט ס"ק) ואע"ג דהרמ"בם ורבינו בש"ע דקדקו לכתב כתב התנאי דמשמע דיעבד אבל לכתחי' גם הם יודו דלאו ש"ד וכמ"ש בב"י להדייא דלכתחי' אין כותבין על שום תנאי כלל ואפי בע"פ שכ"כ הר"ן בהמגרש דעכשיו נהגו ליזהר שלא לכתב שום תנאי בגט וכו' ע"ש, מ"מ מדברי הרי"ף בתשו' נראה דאפי' בדיעבד לי"מ שכן משמע

מלשון אינו רשאי וכמ"ש הרמ"בם בתשובתו והובאה בכ"מ פ"ח מה' גירושין דין ד' ולענין דינא הכנ"הג בסי' קנ"ד בח"ש בחלק הנקרא גט מקושר הביא הנוסח לכתב בשטר בפ"ע וע' גט מקושר סי' פ"ז אות ך' דהביא משם האדמ"ק חא"הע דמ"ל והפרי האדמה ח"א דפ"ד דמנהג ירוש' לכתב המע"בד אחורי הגט למטה במקום החלק ולא הונח לו מכח תשובת הרי"ף הנז' וכתב דאין לזוז ממנהג הראשונים לכתב מעב"ד בפני עצמו וליתנו בידה יעו"ש. ואת זה ראיתי במזה"ג אשר בס' דברי שמואל למו"הר מוהרישא ז"ל באות קס"ח שהביא נושא תנאי שעשו בנתינת הגט ולא פורש בדבריו אם נכתב אחורי הגט או בשטר בפני עצמו יעו"ש אך בדברי הגאון מוה"ר מוהרא"ק ז"ל במז"הג שלו סי' י"ג בא מפורש שהתנאי נכתב אחורי הגט ואין לחלק בין היכא דהגט היה גט כריתות לגמרי אלא דנתקן התנאי ע"י שבועה להיכא דהגט הוא ע"ת ויעו' בס' פתחי תשובה סי' קע"ה סק"ו דלכל האופנים טעמיה דהרי"ף הוא דעדיין אית ליה זכייה בגוויה ודוק וע' שדי חמד מע' גט סי' א' אות נ"ה דנתפשט המנהג בין הספרדים שלא ליתן גט שכ"מ על תנאי או גט זמן אלא גט כריתות ובהתקשרות שבועה יעו"ש:

סימן קמח

סימן קמט:

א ס"ה שלחן ערוך לא נאמרה חזקה זו וכו' ע' שדי חמד כללים מע' הא' אות ל"א ובקונט' פאת השדה מערכה זו אות קמ"ז:

ב לפנים אות ח' ע"ע שדי חמד כללים שם אות ל"ב ובקונטריס פאת השדה אות צ"ט:

סימן קנד

ס"ב בהגה איש המכה אשתו וכו' ולהשביעו שלא יעשה עוד הרש"בא במיוחסות סי' ק"ב כתב דאפי' הגיעו לדבר ברור שהבעל מכה שלא כדין איני רואה שיכולין ב"ד להשביעו שלא לעשות כן אלא גוערין אותו ומיסרין אותו וכו', וכ"כ בח"ה סי' רס"ד דאין להשביעו על העתיד אלא מפייסין אותה פעם ושתיים ואם חוזרת להתרעם מחרימין סתם על מי שעושה כן והדבר מסור לפי ראות עיני הדיינין כפי המקום וכפי השעה וכפי האנשים ע"כ:

ב ס"ג בהגה ומושיבים ביניהם אחרים לראות בשל מי הרעה וכו' ככל הדברים האלה כתוב בתשו' הרש"בא קויק סי' תע"ו (והבאתים אל ב"הד בוארשא ש' תרנ"ח ויהיו נקראים ת' הרש"בא ח"ז) וסיים שם ואע"ג שנמצא דבר אמת שהכה אותה פעם אחר פעם אין כופין הבעל ליתן גט ולגבות כתובתה עד שיתרו אותו ביד וזקני הקהל וכו' וכשקבל עליו התראה ומשרין אותה ע"י נאמן אם יעיד אותו נאמן ששנה באולתו מגבין

לה כתובתה ע"כ סי' ל' הלזו דסבר מימר הכי בתחילה ושוב הדר ביה מר מכח לשון ה' המאירי ביבמות שכתב שדעת גדולי הרבנים וגדולי המחברים כדעת רש"י שנוטל היבם כ"ח ואיפשר דהם רבים דקיימי בשיטה זאת ולכן נראה לדון כממון המוטל בספק דחולקין וסדר החלוקה הוא באופן זה (נז' לפנים) וכו' אך לא אהיה כובש תחת לשוני מה שנרגשתי בדברי הרב ז"ל והן קדם אציגה כא עמך לשון ה' המאירי בכ"י שהביא הרב והנהו בדפוס אצלנו בשייך לדכ"ד מהש"ס וז"ל זה שכתבנו שהיבם יורש נכסי אחיו המת דוקא במוחזקים ביד האח אבל הראויים לו אינו נוטל בהם אלא כשאר האחים מעתה מת בחי' אביו זכה המיבם בנכסים שהיו מוחזקים בידו באותה שעה אבל לכשימות האב אין היבם נוטל בהם כלום מצד אחיו המת וכן מתברר בפ' החולץ וכן כתבוה גאוני ספרד ומ"מ גדולי הרבנים נראה שסוברים שהיבם נוטל חלקו וחלק אחיו בנכסי האב לכשימות ופירשו שאינו נוטל בראוי במה שהיה ראוי אביהם לירש עדיין כגון שמת אביהם בחיי זקנם ואף גדולי המחברים נראה שכתבו כן וכן שיטת התלמוד מוכחת כמו שביארנו בפ"ק דבתרא. שהרי אמרו שם שהיבם שבא ליטול חלקו וחלק המת בנכסי האב אין האחים חייבים ליתן לו שני חלקים ביחד וכן שנאמר שם דאם היה המת בכור שהיבם נוטל חלק בכורתו בנכסי האב. ומ"מ הם מפרשים בה כגון שמת האב ועדיין לא חלקו ומת זה קודם חלוקה שהמייבם קם תחתיו לחלק ואם אבי אביהם קיים אינו נוטל בנכסיו כלום שראוי הוא וכן הדין בנכסי אביו אם מת זה בחיי אביו וכן שמעתי בשם התוס' ע"כ, וזכורני מזה שנים רבות שראיתי בס' בית הבחירה והם חידושי המאירי לנדרים נזיר סוטה בהקדמת המגיה דכשכותב ה' המאירי גדולי הרבנים כונתו על רש"י, וגדולי המחברים כונתו על הרמ"בם וכעת אין הספר בידי אשר עפ"ז יש לתמוה טובא אעיקרא ע"ד המאירי דבשלמא גדולי הרבנים דאיהו ניהו רש"י שפיר קאמר דרש"י קאי בשיטה זאת, אכן גדולי המחברים דהוא על הרמב"ם איך אפשר שדעתו כן דהא בפ"ג מה' נחלות דין ו' כתב להיפך וכמ"ש ה"ה ז"ל שם ותו דאח"ך סיים בדברו דנכסי אבי אביו נקראין ראוי וכן הדין בנכסי אביו אם מת זה בחיי אביו והוא היפך מ"ש בסמוך:

אבל האמת דכונת דברי המאירי הוא כך דבתחילה גילה דעתו דכל שמת בחיי אביו אין היבם נוטל חלק אחיו בירושת אביו וע"ז כתב דמ"מ גדולי הרבנים שהוא רש"י דעתו להיפך. ושוב כתב דאף גדולי המחברים דאיהו הרמב"ם כתבו כן בפירוש כמ"ש בתחילה דאינו נוטל וסיים להחזיק דעתו דכן שיטת התלמוד מוכחת וכו' ודוק בדבריו כי הוא ברור. נמצא דמלבד דאין כאן רעים לס' רש"י עוד בה דמצינו דגם דעת המאירי כס' הטור ודעימיה דאינו נוטל חלקו וחלק אחיו בנכסי אביו כשאביו קיים ואיכא הכא

רובא המסייע ליורש ולח ליבם דדינא הוי לילך אחר הרוב וצדק ה' עבודת השם בפסקו ואה"מר כדחזי מה' בני אברהם פנה אל דרך אחרת בדברי ה' המאירי:
ועל מ"ש מור"ם בהגה ע"ע חובות והלואות של המת גופיה דבמחלו' הוא שנוי ע' מה שהאריך בזה ה' עבודת השם שם דהעלה לחלוק ביניהם חלק המוטל בספק ג' רבעים היבם ורביע אחי המת וכדעת הבנ"א הנז' לענין נכסי אביו ועמד שם באורך בספק הנופל בין יבם ליורש ואין שום א' מהם מוחזק מי מקרי מוחזק עי"ד:
ב אי בנכסי אחיו יש לחלק בין ראוי למוחזק ע' כנ"הג הגה"ט סק"ד דבמחלוקת הוא שנוי וע' פאת נגב סי' כ"ד דאחר דהביא המחלוקת העלה לענין הלכה דהיבם נוטל ג' חלקים והיורש רביע יעו"ש:

סימן קנה

א לפנים סוף אות ג'. דק"י וע' בס' עבודת השם א"הע סי' מ"ד דר"ג ע"א שכ"כ דקדימת מ"ח ליבום אינו אלא מדרבנן ושכן מצא להג"ור בא"הע כ"ב סי' י"ב ולהרב יאודה חן ה"ד בתשו' מרן א"הע דיני יבום סי' ג' דקמ"א ע"ע ומן התימה שלא הזכיר תשו' הרדב"ז שהביא מו"הר בצ"הכ וכנז' לפנים וגם הצ"הכ לא זכר הפוס' הנז' וע' לקמן אות ד':
ב לפנים סוף אות יו"ד.
דפ"ה ע"א וכן הצ"ע ה' עבודת השם שם דכ"ד ע"ג דברי ה' מוה"רי פאראגי הנז':
ג הנשבע ליבמתו קודם שתפול לפניו לחלץ לה שבועה חלה עליו וחייב לחלץ לה יד"א הגה"ט סק"י משם מוה"רי בי רב סי' י"ב וכ"פ מרן בש"ע יו"ד סי' רל"ט ס"ז משם תשו' הרא"ש ועמ"ש אני עני בחידו' ליו"ד סי' ג"ר ולקמן בסמוך:
ד יבם שנשבע בשעת נישואי אחיו לחלץ ולא ליבם כונתו דאפי' שיתרצו שניהם לייבום לא יוכל לייבם דמאחר שנשבע לחלץ לא היה צ"ל ולא לייבם לישנא יתירא לטפויי אתא דאפי' אם תרצה האשה להתייבם קבל עליו בשבועה שלא לייבם אלא לחלץ. מו"הר פמ"א ז"ל בח"ב סי' מ' רמזו היד"א בסק"ט. ובמעשה שהיה שכתוב בכתובה ונתחייב אחי החתן בש"ח וכו' לחלץ ולא ליבם כפי הסכמת ותקנת רבני פטרץ הישנה וכו' ועתה נתרצו שניהם ליבם נשאל ה' עבודת השם שם ועמד לפניו לשון הפמ"א. הנז' ובתחילה חתר לידע על עיקר תקנת רבני פטרץ מאיזה טעם תקנוה אי משום דחשו לס' האומ' דמח"ק ונ"מ דאף ג לפנים סוף אות כ"ח עיניו בו, אך מה נעשה ביום שידובר בנו דברי מרן בש"ע יו"ד סי' של"ד ס"וד שכתב דאם ראו ב"ד לנדות שלא יזמן בג' וכו' ולא ימולו לו בן רשאים הם והוא מתשו' הרש"בא במיוחסות סי' רמ"ד והובאה בב"י שם גם מו"רם פסקה שם בס"ו דקיהיב טעמא הרש"בא דכל שהוא למהדר מילתא רשאין ב"ד לעשותו

דב"ד עוקרין דבר מ"הת בשב ואל תעשה יעו"ש וכבר ראיתי לה' חינוך בית יאודה בסי' ע"ז הובא לציו"ן בס' פחד יצחק מע' המ' דקמ"ז ובס' פ"ת ביו"ד שם ס"ה דאיכא מאן דסבר לחלק בין נולד קודם הנדוי לאחר הנדוי דנדחו דבריו וגם נכד הרב סבר לחלק בין מילה בזמנה לשלא בזמנה ע"ע ואין נראה כן מתוך דברי הרש"בא ונראה שתשו' ר' האיי גאון המובאת לפנים שכתב שהוא מנהג רע נעלמה מעיני הרש"בא ז"ל:

א קנ"ו א לפנים סוף אות ג'. אות א' ועיין פ"ת לקמן סי' קס"ד סק"ה ויש לחלק ביניהם כמו שיראה המעיין:

ב לפנים אות ז' שיטה ה'. שרצה להתיר וע"ע פחד יצחק מע' היו"ד ד"ד ע"א בנדון שנולד מת וכבר היה נרקב מימים מקדם ולפי עדות המילדת לא היו לו צפרניים והיה חפץ להתיר ה' בנימן הכהן ומוהר"ם זכות ז"ל חלק עליו וכתב דבשום אופן אין להתיר בלתי חליצה ושכן הורו חכמי הישיבה עי"ד:

ג לפנים סוף אות י"ד, וע' בתשו' שמש צדקה ח"מ סי' ל"ח ומה שרמזתי לעיל סי' ע"א:

סימן קנז

א לפנים אות ה' שיטה י"ד. הקידושין י"ש וע' עבודת השם א"הע סי' מ"ב כמה ארכן הוא בענין זה ובהפקפוקים שנאמרו בהך תנאה ועמד בזה עם מו"הר מוהרא"ק ז"ל ועמדו ותקנו הנוסח המועיל וכמובא שם ובס' שער אשר במזכרת החליצות דקכ"ח ע"ב:

ב לפנים אות ו' סוף העמוד תיבת משמו הכתובה שם הוא ט"ס, וע"ע במה שרמז בע"ז מר ידידינו המגיה נר"ו בס' ירים משה בזכרונות מע' היו"ד אות י"ב:

ג לפנים סוף אות ז'. דבמחלו' הוא שנוי וע"ע בס' שדי חמד כללים מע' האלף אות שע"ג ובקונט' פאת השדה מע' זו אות קנ"ג ושם באו"ק ב' אייתי עובדא באחד שמת בלא בנים ולא נודע אם יש לו אח כלל רק אלמנתו אומרת שפ"א שמע מבע' שאמר שיש לו אח גם פ"א שלחה לו אמו במכתב פרישת שלום מאחיו שלמה ובשעת מותו צעקה לאמר כי תצטרך לחליצה ואינה יודעת מקום דירת אתיו והשיב הנפטר אל תראי ישמע וקשה לסדר גט בתחילה. כי אינך זקוקה ליבם ולא הספיק לומר יותר כי אישתקיל מילוליה וחלי"ש וחתרו ודרשו אחר אחי המת ולא יכלו לידע אותו ורב גאון העלה להתיר מכמה טעמי במה שגלה בשעת פטירתו יעו"ש:

סימן קנט

א ס"ב ש"ע היבמה חולץ לה ואח"ך מותרת לאחרים ה' הלבוש והכנס"י סי' ס"ז כתבו דלעיכובא מגרש תחי' והשב יעקב סי' ח' חולק ויעו' בחת"ס ח"ב סי' ע"ט דסבר כדברי השב יעקב ומעשה היה באשה אלמנה שנשאת בעודה זקוקה ליבם והיא טוענת

שחשבה שאינה צריכה חליצה וקרוב לודאי שהיא היתה מודה אך הבעל היה שוגג ואף שהפרישוהו לבעל ממנה קרוב הדבר שלא דינא הוי להקל לחלץ קודם נתינת הגט לאחר שנעשה כל המועיל להשיג הגט ולא עלתה בידן. ה' שבט סופר הנמ"מ סי" ל:

ב ס"ה בהגה אם נפלה לאחד שומרת יבם אסור לישא אחרת עד שיחלץ ליבמתו. יבם שיש לו על אחיו טענות ותביעות בעסקי ממון ותובעה לדין ומעכב החליצה והיא מסרבת לבא לדין ואומרת כי אין רצונה להנשא עוד רק לעשות נח"ר לבעלה אם ירצה יחלץ. מותר לישא אשה קודם שיחלץ לה ובשבועה שמיד שתתרצה לעמד בב"ד ולפשר הדבר יתן לה חליצה בלי עכוב. ה' שבט סופר שם סי' ק"ס:

א לפנים אות ח' שיטה ג' המעות לידה וכו' בתשו' הרש"בא קו"ק סי' תל"ט:

ב לפנים סוף אות י"ב:

סי' נ"ט וע"ע פאת נגב סי' כ"ג וסי' כ"ה דנ"ט:

ג כל שעדיין לא יבם נכסי בחזקת האחין קיימי. ע' כנ"הג הגה"ט ס"ק ז"ך וע' יד"א סקב"ך דהביא מחלוקת בזה. וע' בס' פאת נגב סי' כ"ג מה שהאריך בזה:

ד ר' מת בלא בנים ואלמנתו זקוקה ליבם אך יש בני אחים שכבר מתו ושניהם הסכימו על היבום אך עדיין לא ייבם אם היבם מוחזק אין מוציאין מידו ואוכל פירות הנכסים אך אם אינו מוחזק נותנין אותם ביד שליש עד שייבם ה' פאת נגב שם:

סימן קסג

א לפנים אות ב' שיטה י"ד, מילתא בטעמא ונעלם דבר מה' עבודת השם א"הע סי' מ"ג שעמד בזה ופלפל בחכמה על תשו' ה' מקור ברוך והעלה דהיכא דאין שום א' מהם מוחזק יש לילך אחר הרוב ואין היבם נוטל אלא כשאר האחין ולא זכר שר תשו' ה' בני אברהם אם שניהם רוצים אין מניחין אותם או משום דחשו לתקנת עגונות דהיבם תובע ממנה ממון לפוטרה בחליצה ולפי טעם זה אם שניהם רוצים להתיבם מתירין אותם, ושוב חתר לידע נוסח התקנה אם היתה בלשון יתר לחלץ ולא ליבם או היתה רק לחלץ וירד להציל את אחי החתן מחומר התקנה מפח ס"ס דיש לו עוד ספק אחר אם קבלו בני העיר התקנה הזאת. אך עמד לנגדו חומר השבועה הכתובה בכתובה דבהא אפילו נשאל אין מתירין לו כיון דעיקר השבועה היתה לחוש לס' ר"ת וסיע' דבז"הז מח"ק ואיכא מצוה בדבר וחתר את היבשה וצלל במים אדירים להתיר גם מצד השבועה יש"ב:

ועינכם תראנה דחלק על הפמ"א כלאחר יד אכן אהמ"ר וגלגול מחילות מעוצם תורתו לא יכילנן למעבד עובדא כוותיה וכאשר נבאר בס"ד, והנה הטעם הראשון שכתב הרב להתיר לו השבועה ואפי' בלתי שאלה היא בהניח דבשום, צד אעיקרא לא חלה עליו

השבועה כשנשבע לחלק דהו"ל נשבע לקיים את המצוה ואין כאן שבועת בטוי אפי' לבל יחל וממ"ן אין חיילות לשבועה זו דאת"ל דמח"ק הו"ל נשבע לקיים את המצוה ואין בו משום שבועת בטוי אם לא קיימה ואת"ל דמי"ק א"כ הו"ל נשבע לבטל את המצוה וכו' וא"כ כד אתינן בה מטעם נשבע לקיים א"המ רובא דפוס' ס"ל דלא חלה עליו השבו' אנא כדי לזרוזי בעלמא ואין כאן חייוב קרבן ולא לאו דבל יחל וליכא אלא איסור הזכרת ש"ש לבטלה ולפי מנהגנו דאין החתן מוציא מפיו שבועה רק דהש"ץ אומר לו שבו' ע"ד המ"בה וכו' לקיים תנאי הכתובה נמצא דאף משום הזכרת ש"ש ליכא וכו' יש"ב. ואתה תחזה דבהמצאה זאת שהמציא לנו הרב ז"ל דנשבע לחלק הו"ל נשבע לקיים א"המ ואם לא קיימה אין כאן לא חייוב קרבן ולא לאו דבל יחל ואפי' איסורא ליכא לדידן לא לבד חלק על ה' פמ"א כי אם על כל הפוסקים גדולי הראשונים וגבורי האחרונים האומרים דכנשבע לחלק חייל השבועה והנם קרוב לעשרים קבצם כעמיר מו"הר בצ"הכ ח"א דק"ה ע"א דהתם נמי איכא למימר דלא תיחול השבועה מטע"ז דהוי נשבע לקיים א"המ דליכא שום חייוב בביטולה ובאמת גבורתא רבא לחלק על כולהו רבוואתא הנ"ל, ואין לומר דאינהו מיירו היכא דנשבע בשם דהתם איכא איסור הזכרת ש"ש דהאיכא בינייהו רבני שלוניקי דבזמנם היה המנהג כן והוא פלא:

וקושטא קאי דיסודתו שהניח להמציא היתר זה אחר נשיקות עפרות זהב לו אמר רב הניחה שוברת דמר קאמר דרוב הפוסקי' ס"ל דנשבע לקיים את המצוה לא חלה עליו שבועה כלל אלא כדי לזרוזי נפשיה ואין כן האמת, שא נא עיניך וראה להגאון מו"הר בס' צ"הכ שם בסי' י"ד מדק"ח ע"א ואילך דהאריך הרחיב וביאר בא"ר רחו'בות ענין זה והעלה דבנשבע לקיים את המצוה כגון ליטול לולב ולישב בסוכה וכיוצא במחלו' הוא שנוי שם דלר"א משבחא וה"ג והגאונים והרמב"ן ור' אליעזר לא חלה השבועה כלל לא לקרבן ולא ללאו אבל הרז"ה ורש"י והתוספות והרש"בם ור' יונה והרשב"א והריט"בא והרא"ש והר"ן והטור ומרן ס"ל דאינו פטור אלא מקרבן אבל עובר משום לא יחל דברו או משום ולא תשבעו בשמי לשקר וכל האחרונים שעמדו על מחלוקת הרש"בא והרא"ש בנשבע לפרוע לזמן ועבר הזמן אי מוזהר. עדיין בשבועתו או"ל כולם תפסו דנשבע לפרוע חיילא השבו' וה"ט דכיון דרוב הראשונים והם בתראי ס"ל דעובר בלאו תפסו הלכה כבתראי עי"ד ונוסף גם הוא מה שהביא מני"ר מוהרש"מ גופיה מה' המאירי בחידוש' לנדרים לד"ח שכתב בפשיטות דאם נשבע לקיים א"המ ולא קיים דלוקה משום ש"ש עי"ד נמצא דאדרבה רבים הם האומרים דחיילא עציהם חייוב שבועה לכל מילי ועוד

דכל כמניה דמוהרש"מ ז"ל מי זוטר כח הרבנים שהביא הוא ה' בעה"מ והרש"בא והר"ן והרב המאירי דלדדהו צריך לקיים ולמה העלים עין מהם אתמהה:

ולאשר אמר דהוי השבועה בלי הזכרת ש"ש נקיים אנחנו ממה שחשו לה כת המתירין וכו' גם בזה כבר עמד שם מוה"ר בצ"הכ בדק"י ע"ב והאריך להוכיח דהיכא דאיכא תקיעת כף ועמו הזכרת שבועה יש לה דין שבועה חמורה דאין לה התרה וכבר עמדנו בזה לפנים לעיל סי' א' אות ל"ב: תו יהיב טעמא להיתרא דכיון דבענין נדרים ושבועות פיו ולבו שוין בעינן א"כ אפי' לפי' ס' הפמ"א דס"ל דכל שזה נשבע לחלץ היינו דאפילו אם תרצה היבמה להתייבם אמרי ליה קום חלץ דלישנא יתירא לטפויי אתא א"כ זה היבם יבא ויאמר דלא היתה כונתו כ"א דוקא היכא דהיא אינה רוצה אלא בחליצה אבל היכא דהיא רוצה ביבום לא נשבע ודאי דמהימנינן ליה אפי' לדעת הפמ"א וכו' עי"ד, ואנא דאמרי מודינא דאין בי כח לחלק על הרב מסברת הכרס אך אהמיר וגלגול מחי' נראה טעם חלוש ומסתפק אני למעשה, והרב מוהרש"מ ז"ל כי ידעתיו מקבל האמת ממי שאמרו ולא כחד ממנו דבר הגיד לנו בתחילת דבר שהרב המו' אור החכמה כמוהר"ד יוסף ז"ל לא היה דעתו כן ודיינו בזה:

שוב אשוב לדברי מו"הר מוהרא"ג ז"ל בס' צ"הכ דהמציא לנו עוד חדשה באר"ש דאף למ"ד דנשבע לקיים את המצוה אפי איסור לאו אין בו עכ"ז יש לנו לומר דהנשבע שלא לייבם או לחלץ דחיילא השבועה בכולל, והוא מהב שהשרישנו הרב בסי' י"ג מדפ"ב עד דפ"ג דביבם נשוי ואינו יכול לפרנס את שתיהן באופן בטוח דלכ"ע מק"ק (ורמזתיהו בפנים) ועפ"ז כתב בדק"י ע"ב דכיון דקדימה ו אינה אלא מדרבנן ואין כאן מצוה מ"הת שפיר חלה שבועתו כדין לשבע לקיים מצוה דרבנן דאפי' במצוה שאינה מפורשת בתורה אלא דאתייא מדרשא לס' הרמב"ם והרי"ג והרש"בא והר"ן שבועה חלה וכ"פ מרן סי' רל"ט ומינה דיבם הנשבע בחיי אחיו לחלץ או שלא לייבם דהשבועה חלה דהוי שבו' בכולל דמגו דחלה אם בזמן שתשאר זקוקה ליבם יהיה נשוי חלה ג"ך לאם יהיה שרו בלא אשה ושבועה בכולל לקיים או לבטל א"המ בשוא"תע לכ"ע חלה את"ד יש"ב ולפום ריהטא היה נראה דדברי הרב אינם מובנים דמה לנו עם הקדימה סוף כל סוף המצוה עצמה שהיא החליצה היא דאורייתא ואכתי נשבע קיים את המצוה הוי וכמו שכ"כ להדייא ה' מוהרש"ם שם בדכ"נ ע"א דאיהו הוה סבר מימר הכין דכיון דמח"ק אינו חלא מדרבנן פשיטא דשבו' חלה עליו ושוב כתב דלתו מלתא היא כיון דסו"ס מצות חליצה היא מ"הת וכו' י"ש אך אחר העיון נראה דכונת מו"הר היא זאת דבמקום דאמרי' מח"ק וכגון בנשיו ואינו יכול לפרנס שתיהן נמצא דאין כאן מצות יבום כדי שנאמר אי

בעי חליץ אי בעי מיבם רק החייוב הוא לחלץ דוקא וכל שזה נשבע לחלץ נמצא דנשבע לעשות הקדימה ואי חייוב הקדימה היתה מן התורה שפיר הוה אמרינן דנשבע לקיים א"המ אך כל שהקדימה היא מדרבנן הו"ל נשבע לקיים מצוה דרבנן דשבו' חלה עליו ודוק היטב:

סימן קסו

א ס"ב בהגה ודוקא שבא עליה בעדים, ע' משנה למלך פ"ב מה' יבום דין ד' וע' פ"ת סק"ו שהביא משם הגאונים הרע"קא דהקשו על הש"הג מסוגייא דיבמות דנ"ח ומ"ש ע"ד הנו"ב וע' מחזה אברהם סי' כ"ה או"ד שהביא מספר כ"י לאחד מהראשונים דקדים טובא דתרי גברי רברבי השואל והנשאל עמדו על ראיה זו ובמחלוקת הוא שנוי דין זה ביניהם:

קס"ט:

א סכ"ב ש"ע או בסנדל שאין לו עקב ביבמות דק"א פירש"י עקב סולא בלעז והובא בב"י. וע' כנ"הג הגה"בי סק"ל משם מוה"רי מינץ סק"ל דעקב הוא מאחורי הרגל ולא התחתון וע' בא"הט סקכ"ה ורב אחד מערי איטאלייה סבר מימר דצריך שתהיה תחת העקב גבוה מעט דהיינו שתהיה חתיכת עור גבוה יותר משאר פרסת הרגל והיינו מה שקורין טאקה. והרב המגיה לס' פחד יצחק ע' מנעל של חליצה דקנ"א הוכיח במישור דאין כן האמת יעו"ש: ב סנ"ז ש"ע יחזיר היבם המנעל לדיינים. נהגו רבותינו לקרוע מנעל דחליצה או לקברו או לאבדו בידים משום שנאמר ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון וכ"ז מפני עגמת נפש. ס' האסיפות כת"י (אשר היה בתחילת אלף הששי) והובא במבא לס' שכל טוב הנדמ"מ בס' בר שית צד 38 (המבא הנז' הוא מר' שלמה ביבער ח"י):

סימן קע

א לפנים אות א. מתיבת ומיהו עד סוף העמוד, הוא טעות הדפוס כי הדברים האלה אין כאן מקומם:

סימן קעז

א לפנים אות ד' שיטה ב'. כמו בשאר בתולות וע' המגיה בס' פחד יצחק ערך מפותה דקע"ה שהביא תשו' הרב יד מלאכי בכ"י שהאריך להוכיח דיכול לכתב בכתובת מפותה בתולתא ומאתן זוזי ול"ח למחזי כשקרא ומותרת לכה יעוש"ב:

סימן קעח

א ס"ה ש"ע הנטען על הפנויה וכו' ו"יא שמצוה לכנס וכו'. מי שהיתה אחות אשתו תמיד בביתו ונתעברה ויצא הקול שממנו נתעברה ומתה אשתו ורוצה לכונסה מותר לו

לכנסה ואע"ג דל"ד לפנויה דעלמא שאם האמת שבא עליה הוא באיסור כרת עכ"ז מותר הגאון שבט סופר הנד"מ ממש בא"הע סי' ז':
תושלב"ע: